

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2

ประจำเดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

วารสารบริหารรัฐกิจ

สำนักวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ISSN : 2287-0725

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราดวง สมณาคัดดี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร อารังลักษณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วนิดา สัจพันธุ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
4. รองศาสตราจารย์สมชาย ปรีชาศิลปกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา

ที่ปรึกษาประจำวารสาร

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์ วงษ์บุญนาวาทย์	นักวิชาการอิสระ
3. รองศาสตราจารย์พรชัย เทพปัญญา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. รองศาสตราจารย์ประกายศรี ศรีรุ่งเรือง	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์หอปรัชญารัชกาลที่ 9
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย มุ่งไธสง	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

คณะกรรมการประจำวารสาร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราดวง สมณาคัดดี	บรรณาธิการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว	ผู้ช่วยบรรณาธิการ
3. อาจารย์ชุดิมา ปัญญาหลง	กรรมการ
4. นายประกาศิต แซ่เฮ่อ	กรรมการ
5. นางสาวจรรุวรรณ คำโม๊ะ	เลขานุการคณะกรรมการและผู้ประสานงาน
กองบรรณาธิการวารสาร

บทบรรณาธิการ

“วารสารบริหารรัฐกิจ สำนักวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางด้านการวิจัยและด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องในประเด็นทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมานุษยวิทยา ตลอดจนสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผลงานวิชาการได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างและเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการ โดย “วารสารบริหารรัฐกิจ สำนักวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” เป็นวารสารทางวิชาการที่มีการพิจารณากลั่นกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบัน มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม ซึ่งมีการเผยแพร่ในรูปแบบเล่มวารสารและรูปแบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (Online journal)

กองบรรณาธิการและคณะกรรมการประจำวารสาร ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการประเมินบทความ ทำให้บทความวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่มีคุณภาพเป็นที่ประจักษ์ต่อนักวิชาการที่มีความใฝ่รู้สนใจองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ บรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับปัจจุบันที่ได้รับการเผยแพร่ จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านวิชาการต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราดวง สมณศักดิ์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิชาการ	หน้า
องค์ประกอบของทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม ชุมพล รอดแจ่ม และบุญชาญ ผ่านสุวรรณ	1
องค์ประกอบของการบริหารแบบบูรณาการ ทิวากร เหล่าลือชา	17
รูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย พระสุธีรัตนบัณฑิต และณ. พงษ์ สุขสงวน	33
การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรีของประเทศไทย วศิน พรหมพิทักษ์กุล	49
บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)	
พื้นแผ่นดินล้านนา Lannaissance 120 ปี การต่อสู้ของท้องถิ่นในรัฐรวมศูนย์ (พ.ศ. 2442-2562) จรัญ แदनนาเลิศ	63

องค์ประกอบของทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่น
จังหวัดสมุทรสงคราม

Components of Local Economic Capital of Community Enterprises
to Upgrade the Local Economy Samut Songkhram Province

(วันรับบทความ: 2 พฤษภาคม 2566; วันแก้ไขบทความล่าสุด: 15 มิถุนายน 2566; วันตอบรับการตีพิมพ์บทความ: 20 มิถุนายน 2566)

ชุมพล รอดแจ่ม *

Chumpon Rodjam *

บุญชาญ ผ่านสุวรรณ **

Boonchan Phansuwan **

บทคัดย่อ

บทความวิทยานี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม โดยองค์ประกอบมาจากการศึกษาความรู้ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารและงานวิจัย ทั้งนี้ทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระและมีขีดความสามารถในการริเริ่มกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นได้มากกว่าที่เป็นอยู่กิจกรรมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นจะมีความหลากหลายและสอดคล้องกับองค์กรชุมชนบริหารจัดการและวางแผนแม่บทพัฒนาชุมชนด้วยตนเองสร้างทุนของชุมชนหรือกองทุนชุมชนหลากหลายรูปแบบ เป็นหลักประกันความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสิทธิมนุษยชนธุรกิจชุมชนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจชุมชน ธุรกิจด้านการบริการชุมชน สถาบันการเงินของชุมชน เน้นหลักการมีส่วนร่วมและกระจายผลประโยชน์ควบคู่ไปกับการสร้างสังคมสวัสดิการที่เกิดจากสมาชิกชุมชนร่วมมือสร้างขึ้นเรียกว่า ระบบประชาสวัสดิการเศรษฐกิจชุมชนมาจากฐานการผลิตที่หลากหลาย เป็นองค์กรร่วมด้านปัจจัยที่ตอบสนองตลาดในชุมชนเป็นใหญ่ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมที่ยั่งยืนแนวทางนี้ ทำให้ระบบทุนของชุมชน วิสาหกิจ ชุมชน สถาบันการเงิน และเศรษฐกิจชุมชนแตกต่างกันแนวคิดของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของรัฐและแนวคิดที่เอาชุมชนไปขึ้นต่อระบบทุนนิยม ดังนั้นคณะผู้เขียนบทความได้สังเคราะห์ตัวแปรออกเป็น 4 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านทุนทางกายภาพ องค์ประกอบที่ 2 ด้านทุนสินทรัพย์ทางการเงิน องค์ประกอบที่ 3 ด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม และองค์ประกอบที่ 4 ด้านทุนทรัพยากรมนุษย์

คำสำคัญ: ทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่น, วิสาหกิจชุมชน, ท้องถิ่น

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,

E-mail: chumpon.ro@ssru.ac.th

** นักวิจัย, ศูนย์วิจัยทางการเกษตร สวนธนบุรี, E-mail: nook392@gmail.com

Abstract

The objectives of this article are: To study the composition of local economic capital of community enterprises to upgrade the local economy Samut Songkhram Province. The components come from the study of knowledge, concepts, and related theories from papers and research. However, if local economic capital is more independent and capable of initiating activities for local economic development than it is now, local economic development activities will be diversified and consistent with community organizations. Manage and plan your own community development master plan, create community grants or a variety of community funds. It is a guarantee of economic equality and human rights for all types of community businesses, whether they are community enterprises. Community Service Business Community financial institution Emphasis on the principle of participation and distribution of benefits in parallel with the creation of a welfare society created by community members. The community economic welfare system comes from a variety of production bases. It is a holistic aspect of the four factors that respond to the market in the community as the philosophy of sustainable holistic community development. Causing the capital system of communities, enterprises, communities, and financial institutions and the community economy differs from the concept of state community enterprise development and the idea that the community is based on capitalism. Therefore, the authors of the article have synthesized the variables into 4 components as follows: Component 1 Physical Capital Component 2 Financial Asset Capital Component 3 is cultural wisdom capital and Component 4 is human resource capital.

Keywords: local economic capital, community enterprise, local

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตอย่างต่อเนื่อง และเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของเกือบทุกประเทศ ท่ามกลางส่วนแบ่งทางการตลาดการท่องเที่ยวทั่วโลกที่ใหญ่ขึ้น โดยรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ของโลก สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของภูมิภาค และประเทศเหล่านั้น ทำให้มีการแข่งขันเพิ่มขึ้นระหว่างจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (tourism destinations) ซึ่งกระตุ้นให้องค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว (Destination Management Organization -- DMO) ต้องสร้างความแตกต่างในจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว ด้วยข้อเสนอทางการค้าที่ไม่เหมือนใคร (Gartner & Ruzzier, 2014) โดยที่ตราสินค้าของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (destination brand) ที่อยู่ในประสบการณ์ของลูกค้าโดยรวม (total customer experience) จะส่งผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวอีกหลาย ๆ ครั้ง ธนากรไทยพาณิชย์,

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ (2560) วิเคราะห์ว่า จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางมาไทย จะเพิ่มขึ้นจากกระแสความเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่กำลังเกิดขึ้น และส่งผลในระยะยาว 3 ประเด็นหลัก คือ (1) การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวสูงอายุ ล่าสุดปี 2015 มีสัดส่วนร้อยละ 19 และกำลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ สอดคล้องกับประชากรโลกทั้งจีน อเมริกา อังกฤษ หรือญี่ปุ่น ที่ส่วนใหญ่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (2) การแข่งขันเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้มข้นมากขึ้น หลายประเทศผ่อนปรนการขอวีซ่าเข้าประเทศ มีการลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว สร้างสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อดึงดูด เช่น มาเก๊า ไต้หวัน ญี่ปุ่น หรือ UAE ทางออก คือ การสร้างความแตกต่างมากกว่าจะแข่งขันตลาดจำนวนมาก และ (3) การใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น สร้างทั้งพันธมิตรและคู่แข่ง ธุรกิจท่องเที่ยวต้องเน้นสร้างตราสินค้ามากขึ้น โดยที่ผ่านมานั้นรัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้มีการสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับโลกขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็น “กรุงเทพเมืองแฟชั่น” (Bangkok fashion city) “ครัวไทยสู่ครัวโลก” (Kitchen to the world) ศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย (Health hub of Asia) และมหัศจรรย์ประเทศไทย (Amazing Thailand) เป็นต้น

วิสาหกิจชุมชนที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแล้ว การท่องเที่ยวชุมชนยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็ว โดยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความท้าทายต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยจึงมีอยู่หลายประเด็น สังคมไทยในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม ทูทางสังคม และวิถีชุมชนต่าง ๆ รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมมากขึ้น ทั้งนี้การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในยุโรปอีกทั้งประเทศอื่น ๆ ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศ และระดับภูมิภาคแล้ว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป สำหรับประเทศไทยแล้วการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามท่ามกลางการแข่งขันของตลาดท่องเที่ยวที่สูงขึ้น กระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงได้รับความสนใจเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง (กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย, 2561, น. 132-133)

การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเอง ทั้งนี้ “ทุนของชุมชน” ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทูทางวัฒนธรรม ทูทางสังคม (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2553, น. 15) แม้ว่าวิสาหกิจชุมชนจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนก็ยังเป็นธุรกิจที่มีขนาดไม่ถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) หรือสหกรณ์ และยังมีวิสาหกิจจำนวนหนึ่งที่ยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมในการแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่าง

ประเทศ (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2553, น. 19) โดยที่ผ่านมาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนยังคงประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการเพิ่มมูลค่าของสินค้าโดยเอกลักษณ์ไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีน้อย ขาดการออกแบบและการมีตราสัญลักษณ์หรือตราสินค้าผลิตภัณฑ์ที่เป็นของไทยโดยตรง ดังนั้นในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาการออกแบบและการมีตราสัญลักษณ์หรือตราสินค้าผลิตภัณฑ์ให้ก้าวหน้าต่อไป จากปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนบางส่วนยังมีปัญหาในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงส่งผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน จากแนวคิดการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดมอนโมเดลโดย Porter (1990) ถูกนำมาศึกษาต่อในด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีการนำเสนอแนวคิดการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของจุดหมายปลายทาง หรือเมืองท่องเที่ยวซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันที่เกิดจากความพร้อมของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวต่อการสร้างคุณค่าทั้งในระยะสั้นและยาว มีการเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทั้งในระดับมหภาคและจุลภาคเพื่อแสวงหาตำแหน่งการท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างในการแข่งขัน (Crouch and Ritchie, 2003) โดยแนวคิดตราสินค้าและการสร้างตราสินค้า (Brand and Branding) เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันบนพื้นฐานการตลาดสมัยใหม่ที่มีการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจและองค์กรใช้การสร้างตราสินค้าเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ทำให้ธุรกิจเติบโตและมีผลกำไร (Kapferer, 2005) ในด้านการตราสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Destination Branding) หมายถึงการคัดเลือกองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีที่สุด (Cai, 2002) กล่าวได้ว่าการตราสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวคือกระบวนการรวบรวมอัตลักษณ์และองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเสนอผ่านชื่อ สัญลักษณ์ โลโก้ ภายใต้วัตถุประสงค์ในการสร้างความแตกต่างเพื่อการสร้างการจดจำซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวและแนวคิดการตลาดสมัยใหม่ไปสู่การสร้างความสำเร็จได้เปรียบทางการแข่งขัน

ในประเทศไทยมีอยู่มากมายหลายจังหวัดที่มีทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายหนึ่งในนั้นคือ “จังหวัดสมุทรสงคราม” โดยจังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดในภาคกลาง มีขนาดพื้นที่เล็กที่สุดของประเทศ คือประมาณ 416.7 ตารางกิโลเมตร อาณาเขต จังหวัดสมุทรสงครามมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีลำคลองดอนมะโนรา และรางหัวตำลึงในเขตท้องที่อำเภอบางคนที และอำเภอเมืองสมุทรสาคร เป็นแนวแบ่งเขตทิศใต้ติดทะเลอ่าวไทย ตรงปากแม่น้ำแม่กลอง และจังหวัดเพชรบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร ที่คลองพรมแดนท้องที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร และทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดราชบุรี โดยมีลำคลองวัดประดู่ เป็นแนวแบ่งเขตในท้องที่อำเภออัมพวา ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและกิจการ ได้แก่ การทำสวนมะพร้าว การทำสวนผลไม้ลิ้นจี่ ส้มโอ กล้วย พืชผักต่าง ๆ ในเขตอำเภออัมพวาจะมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดรองลงมาคือ อำเภอบางคนที และอำเภอเมืองสมุทรสงคราม พืชที่เป็นทรัพยากรทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ มะพร้าว ลิ้นจี่ ส้มโอ และทำนาบ้างเล็กน้อย นอกจากนี้ประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล ส่วนมากมี

อาชีพการทำประมง รวมถึงมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านวิถีชุมชน การท่องเที่ยวตลาดน้ำ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งสามารถสร้างรายได้หลักให้แก่จังหวัดจำนวนมาก (กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน กองพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2562, น. 8)

จากมูลเหตุดังกล่าวทำให้ ซึ่งด้วยเหตุนี้ คณะผู้เขียนบทความวิชาการจึงได้มีแนวคิดในการทบทวนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงครามและนำมาพัฒนาปรับปรุงผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ส่วนเนื้อหา

2.1 แนวคิดวิสาหกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน หมายถึง “กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนอันประกอบด้วย กิจกรรมทางการผลิต กิจกรรมทางการขายผลผลิต กิจกรรมการซื้อ และการบริโภคของชุมชน” (ปริมรัตน์ แวกเพ็ง, 2551, น. 7) จากความหมายของธุรกิจชุมชนข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของชนบทไทยจะเข้มแข็งได้นั้น ชุมชนจะต้องยืนหยัดด้วยลำแข้งของชุมชนเอง โดยอาศัยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในอันที่จะพัฒนากลุ่มธุรกิจของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นให้มีความเจริญเติบโต ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ในภาคชนบทให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป ดังนั้นขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่จะนำไปสู่การประสบความสำเร็จได้นั้น ควรมีขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้ (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จอหอ, 2556)

1) ค้นหาความต้องการของตลาด ธุรกิจชุมชนจะต้องทราบถึง ความต้องการสินค้าและบริการของตลาด ความได้เปรียบทางด้านการผลิตหรือการแข่งขันเพราะชุมชนแต่ละพื้นที่มีความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรที่แตกต่างกัน นั่นคือชุมชนควรตระหนักว่า จะนำทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่มาผลิตสินค้าอะไร ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ ปัญหาดังกล่าวนี้อาจเรียกว่าปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ว่า ผลิตอะไร (What)

2) เลือกรูปแบบการผลิตที่เหมาะสม ธุรกิจชุมชนต้องทราบว่าผู้ที่จะลงมือผลิตมีใครบ้าง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมีใครบ้าง จึงควรให้ผู้ที่มีความสามารถนี้เป็นผู้ลงมือผลิต ให้คำแนะนำในการผลิต ให้มีการระดมสมองของคนเหล่านี้ และยังสามารถพึ่งพาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น หน่วยงานราชการ สถาบันวิชาการต่าง ๆ นอกจากนี้ในการผลิตที่เหมาะสมของธุรกิจจะต้องคำนึงถึงปัจจัยการผลิต อันประกอบด้วย ที่ดิน (Land) แรงงาน (Labor) ทุนที่ใช้ในการดำเนินงาน (Capital) และผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ ปัญหานี้จะเรียกว่าปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ว่า ผลิตอย่างไร (How)

3) ใครคือกลุ่มเป้าหมาย ธุรกิจชุมชนจะต้องทราบว่าควรขายสินค้าให้กับใคร และลูกค้าจะซื้อสินค้าของเราได้อย่างไร ซึ่งลูกค้าอาจแบ่งเป็น ลูกค้าท้องถิ่น และลูกค้านอกท้องถิ่น ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวสินค้าและความต้องการสินค้าจะเป็นตัวกำหนดว่า ลูกค้าเป็นใคร เช่น กรณีผ้าทอเกาะยอ ลูกค้าเป็นคนนอกท้องถิ่น กรณีปืมน้ำมัน ลูกค้าจะเป็นคนในท้องถิ่น สำหรับการเข้าถึงลูกค้านั้น สามารถแบ่งลูกค้าออกเป็นอีก 2 ประเภท ประกอบด้วย ลูกค้าปลีก คือ ลูกค้ารายย่อยที่ซื้อสินค้าเพื่อนำไปบริโภคเอง และลูกค้าส่ง คือ ลูกค้าที่ซื้อสินค้าในปริมาณมากเพื่อนำไปขายต่อ ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ ปัญหานี้จะเรียกว่าปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ว่า ผลิตเพื่อใคร (For whom)

4) กำหนดรูปแบบที่เหมาะสมรูปแบบที่เหมาะสมของธุรกิจชุมชน แบ่งเป็น 1) กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) คือ ไม่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายใด ๆ มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน แต่ไม่สามารถทำนิติกรรมในนามของกลุ่มได้ ข้อเสียของการตั้งกลุ่มแบบนี้คือ ไม่สามารถระดมเงินทุนได้ และข้อดี คือ การบริหารงานภายในกลุ่มมีความคล่องตัวเนื่องจากสมาชิกจะบริหารงานภายในกลุ่ม 2) กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal Group) คือ กลุ่มที่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในรูปของสหกรณ์ หรือบริษัท จำกัด ข้อเสียของการจัดตั้งกลุ่มคือ การบริหารงานมีความซับซ้อนมากขึ้นและมีความล่าช้า สำหรับข้อดี คือ การระดมทุนสามารถทำได้รวดเร็ว

ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการจัดตั้งธุรกิจชุมชนนั้น มีดังต่อไปนี้ทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน (มนรัตน์ ใจเอื้อ, 2559) มีดังนี้

1) ความเข้าใจของสมาชิกทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนสมาชิกจะต้องเข้าใจในความแตกต่างขอบเขต และข้อจำกัดของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน

2) ความต้องการและเป้าหมายของธุรกิจชุมชนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนซึ่งบางชุมชนอาจทำการผลิตแค่พออยู่พอกิน รูปแบบของกลุ่มอาจเป็นเพียงกลุ่มเพื่อทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนการผลิต เช่น กลุ่มทำนา หรือกลุ่มเลี้ยงสัตว์ บางชุมชนอาจมีเป้าหมายคือกำไร เพื่อนำกำไร มายกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้นทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน

3) เงินทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน เพราะเงินทุนเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดความสำเร็จของธุรกิจชุมชน ดังนั้นการดำเนินธุรกิจชุมชนจึงควรเริ่มจากกิจกรรมเล็กไปใหญ่ ค่อยๆจากสะสมเงินทุนจากชุมชนเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้เกิดกับธุรกิจ การรวมทุนที่เล็กละเล็น้อยอาจเข้ากันได้ ชุมชนอาจสามารถระดมทุนในรูปของทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์หรือบริษัทก็ได้ทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน

4) ทรัพยากรบุคคลทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องมีความรู้ความสามารถ ทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการใหม่ ๆ ทั้งนี้จะต้องเป็นคนที่รักงานของชุมชน ขอบงานทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน มีความเสียสละ ไม่หวังผลตอบแทนมากเกินไปทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน และ

5) การมีส่วนร่วมของชุมชนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน ถ้าสมาชิกไม่ร่วมมือธุรกิจชุมชนก็เกิดขึ้นไม่ได้ โดยที่สมาชิกควรมี 4 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ ธุรกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ชีวิตความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านหรือเกษตรกรในชนบทที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เป็นกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของประเทศ หากกลุ่มชาวบ้านหรือกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยในการประกอบธุรกิจชุมชนควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัตถุดิบในชุมชน โดยคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชน

วิสาหกิจชุมชนแบบองค์กรรวม เข้าใจถึงการมีชีวิตตามธรรมชาติมิใช่รูปแบบที่แข็งแกร่งต่าง หรือมีแบบอย่างที่เหมาะสมกันทั้งหมด การคิดแบบองค์กรรวมเป็นระบบที่เชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนสู่บริบทในระบบย่อย และระบบใหญ่ทั้งหมด ด้วยความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ความเชื่อมโยงคือสถานะที่องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนทุกส่วนมีความสัมพันธ์กันในบริบทที่ซับซ้อนกันไปมา และมีกระบวนการที่ต่อเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายในชุมชน ความมั่นคงและยั่งยืนมาจากหลักเอาชุมชนเป็นศูนย์กลางเพื่อสังเคราะห์บรรดาแนวความคิด องค์ความรู้กระบวนการพัฒนาทางด้านการผลิต การสร้างทุน และกระบวนการทางวัฒนธรรมชุมชน/สังคมนั้น (สุดถนอม ต้นเจริญ, 2559)

สรุปผลได้ว่า ปัญหาวิกฤติของสังคมไทยเป็นปัญหาโครงสร้าง การแก้ปัญหาที่แท้จริงควรเน้นที่โครงสร้างชุมชน/สังคมพบว่าชุมชนที่มีโครงสร้างเข้มแข็งของตนเอง สามารถยืนหยัดอยู่ได้ ท่ามกลางวิกฤติเศรษฐกิจสังคมที่เสื่อมโทรม พบว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นยุทธศาสตร์วิธีที่สำคัญ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จภาวะแห่งการพัฒนาใหม่จำเป็นต้องอาศัยฐานคิดที่เป็นแกนกลาง ฐานคิดที่มีหลักปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างมนุษย์กับชุมชน มีชุมชนเป็นฐาน และฐานชุมชนก็ตั้งอยู่บนหลักการพัฒนาที่ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เน้นชุมชนต้องอยู่ร่วมกันในระบบนิเวศที่ดีและประกอบเข้าเป็นองค์เดียวกัน ความแตกต่างระหว่างนักคิดนักพัฒนาชุมชนที่ยึดเอาชุมชนเป็นฐาน เป็นเป้าหมายและศูนย์กลางมีการบริหารจัดการด้วยตนเองและมีอิสรภาพอย่างแท้จริง กับอีกฝ่ายหนึ่งที่ยึดเอาเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายและเอาชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจ ผลักดันชุมชนลงสู่หุบเหว การเอาวัดเอาเปรียบของระบบทุนเอกชนที่มั่งคั่งและมีเทคโนโลยีเหนือกว่านำพาชุมชนไปสู่ความเป็นทาส ปรัชญาการพัฒนาชุมชนฝ่ายที่เอาชุมชนเป็นตัวตั้งจึงวางหลักคิดการพัฒนาชุมชนแบบองค์กรรวมที่ยั่งยืนไว้ว่า ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติ แครพหลักการและเป้าหมายการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันแบ่งปันกันพึ่งพิงกันภายในชุมชนอย่างเสมอภาค และแครพหลักการอยู่ร่วมกันของชุมชน (มนุษย์) กับสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศแบบปฏิสัมพันธ์ภาพใช้ธรรมาธิปไตย (ยึดความเป็นธรรมเป็นเป้าหมาย หรือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม) โดยองค์กรชุมชนบริหารจัดการและวางแผนแม่บทพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง สร้างทุนของชุมชนหรือกองทุนชุมชนหลากหลายรูปแบบ เป็นหลักประกันความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสิทธิมนุษยชนธุรกิจชุมชนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจชุมชน ธุรกิจด้านการบริการชุมชน สถาบันการเงินของชุมชน เน้นหลักการมีส่วนร่วมและกระจายผลประโยชน์ควบคู่ไปกับการสร้างสังคมสวัสดิการที่เกิดจากสมาชิกชุมชนร่วมมือสร้างขึ้นเรียกว่าระบบประชาสวัสดิการเศรษฐกิจชุมชนมาจากฐานการผลิตที่หลากหลาย เป็นองค์กรรวมด้านปัจจัยสี่ที่ตอบสนองตลาดในชุมชนเป็นใหญ่ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนแบบองค์กรรวมที่ยั่งยืน แนวทางนี้ทำให้ระบบทุนของชุมชนวิสาหกิจ ชุมชน สถาบันการเงิน และเศรษฐกิจชุมชนแตกต่างกันแนวคิดของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของรัฐและแนวคิดที่เอาชุมชนไปขึ้นต่อระบบทุนนิยม

2.2 แนวคิดทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่น

บริบทของ “เศรษฐกิจท้องถิ่น” ในที่นี้มีด้วยกัน 3 ระดับ คือ (1) เศรษฐกิจท้องถิ่นระดับจังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 12 จังหวัด (2) เศรษฐกิจท้องถิ่นระดับเมือง ซึ่งประกอบด้วยเมืองระดับเทศบาลนครจำนวน 4 เมือง เมืองระดับเทศบาลเมืองจำนวน 9 เมือง และเมืองระดับเทศบาลตำบลจำนวน 20 เมือง และ (3) เศรษฐกิจท้องถิ่นระดับตำบล จำนวน 65 ตำบล ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพบว่า “ฐานเศรษฐกิจ (Economic bases)” ของท้องถิ่นในเขตการปกครองท้องถิ่นที่เป็นกรณีศึกษาต่าง ๆ มีลักษณะแตกต่างกันไป (สุภาพคนไทย, 2557)

การพัฒนาเศรษฐกิจอาศัยหลักความรู้ทางเศรษฐศาสตร์พื้นฐานที่ว่าเศรษฐกิจของประเทศหรือเศรษฐกิจของเมืองใด ๆ จะเจริญก้าวหน้า มั่งคั่ง ยั่งยืนและนำความสุขสบายมาสู่ประชาชนพลเมืองของตนเองได้ก็ต่อเมื่อประเทศหรือเมืองนั้น ๆ สามารถทำให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีวิต มีการงานอาชีพที่สุจริต มีการผลิตและตลาดสินค้าบริการที่เกี่ยวข้องพึ่งพาสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสมดุล ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงเกินความเหมาะสม มีหน่วยเศรษฐกิจใหม่ ๆ ซึ่งมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากกว่าเดิมเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ในระบบเศรษฐกิจของประเทศหนึ่ง ๆ หรือของเมืองหรือท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ควรมีหน่วยเศรษฐกิจจำนวนมากและความหลากหลายมากเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นข้อต่อห่วงโซ่ของระบบการผลิต การตลาด และการให้บริการภายในระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ของตนเองได้อย่างครบวงจร และควรมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากเพียงพอที่จะรองรับกำลังแรงงานในประเทศหรือในเมืองหรือในชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างสมดุล ฯลฯ เหล่านี้เป็นสภาวะเศรษฐกิจที่พึงปรารถนา (ศุภวัฒน์ ปภัสสรากาญจน์, 2558)

การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าได้ ก็ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานหลายประการ ในเบื้องต้นเมืองหรือท้องถิ่นแต่ละแห่งต้องมีประชากรหรือพลเมืองที่มีคุณภาพ คือมีความรู้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งมีความรู้และทักษะที่จะเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ มีระเบียบวินัยและอุปนิสัยใจคอที่ขยันทำงาน ฯลฯ ประการต่อมา เมืองหรือท้องถิ่นแต่ละแห่งต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพียงพอประชาชนและผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ในราคาที่ประหยัด ไม่ว่าจะเป็นระบบการคมนาคมขนส่ง สื่อสาร สาธารณูปโภคประเภ้น้ำประปาและพลังงาน นวัตกรรมทางเทคโนโลยี พื้นที่สำหรับการประกอบกิจการประเภทต่าง ๆ ฯลฯ ไปจนถึงตลาดหรือช่องทางและข้อมูลที่เป็นสำหรับการลงทุน การระดมทุน การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคมสำหรับรองรับวิถีชีวิตของพลเมือง เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีดารวจ ฯลฯ เป็นต้น (คนอง พิณ, 2562)

ถ้าพิจารณาขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยตามที่กฎหมายบัญญัติ ก็อาจไม่พบทบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ “พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น” ไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีทบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น อบจ. เทศบาล อบต. หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษคือกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ก็ล้วนแต่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง แม้จะไม่ครอบคลุมครบถ้วนทุกประเภทก็ตาม เช่น ให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดให้มีโครงสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง การผังเมืองการจัดการศึกษา สุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม การจัดให้มีตลาด การส่งเสริมอาชีพส่งเสริมการลงทุนส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดทำทะเบียนกิจการพาณิชย์ตลอดจนถึงการควบคุมดูแลโรงงาน สถานบริการ และสถาน

เก็บและจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงให้ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายเพื่อความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของท้องถิ่น ฯลฯ เป็นต้น แม้ว่ารัฐไทยเราจะได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญนับตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา แต่ผลการสำรวจในครั้งนี้ยังบ่งชี้ว่า นักการเมืองและข้าราชการในกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อมั่นว่าระบบบริหารราชการแผ่นดินแบบรวมศูนย์อำนาจที่มีอยู่ในปัจจุบัน จะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จได้ เหมือนดังเช่นที่เคยทำมาแล้วในช่วงกว่าหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา ในขณะที่เดียวกันก็มีแนวโน้มที่จะไม่เชื่อและไม่ไว้วางใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น อีกทั้งหวัหระแวงว่าผู้บริหารและข้าราชการพนักงานท้องถิ่นจะใช้อำนาจหน้าที่และเงินงบประมาณไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร ไม่คุ้มค่า และคอร์รัปชันเงินแผ่นดิน ดังนั้นรัฐบาลหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการปกครองท้องถิ่นจึงติดกรอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นได้เท่าที่เห็นสมควรเท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่านับวันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกติดกรอบด้วยระเบียบฯ และการตีความระเบียบ ให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่แคบลงไปตามลำดับ ในขณะที่หน่วยงานของรัฐส่วนกลางมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นตามลำดับ (หทัยรัตน์ บุญโยปษ์ภูมิก, 2561)

แท้จริงแล้ว ความเชื่อที่ว่าระบบบริหารราชการแผ่นดินแบบรวมศูนย์ในปัจจุบันสามารถทำหน้าที่พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ดีกว่า และมีประสิทธิภาพมากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น อาจจะเคยเป็นความจริงเมื่อกว่า 50 ปีที่แล้ว แต่ในปัจจุบันนี้ได้กลายเป็นมายาคติไปแล้วข้อเท็จจริงที่พบและพิสูจน์ได้ในเชิงประจักษ์จากการสำรวจในครั้งนี้ยืนยันได้ว่า โครงสร้างฐานเศรษฐกิจและสถานะทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นต่าง ๆ มีความแปลกแยกแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง อีกทั้งมีปัญหาเชิงซ้อนมากมาย เกินขีดความสามารถของระบบบริหารราชการแผ่นดินแบบรวมศูนย์แบบดั้งเดิม ซึ่งมีกลไกการประมวลข้อมูล การตัดสินใจและการสั่งการจากศูนย์กลางลงไปตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา ให้ส่วนราชการในพื้นที่ปฏิบัติตามระเบียบ นโยบายแบบเดียวกันทุกเรื่องทุกเวลาได้เป็นธรรมดา ทางเลือกที่ดีกว่าสำหรับอนาคตคือการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น ด้วยการทบทวน ปรับปรุงและยกเลิกกลไกการคุมติดกรอบการทำหน้าที่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเดิม ๆ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการริเริ่มกิจกรรมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างกว้างขวาง ยกกระดับขีดความสามารถด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและฐานรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตัวเองได้ในระยะยาวในอีกด้านหนึ่ง รัฐบาลต้องเร่งปรับโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นเสียใหม่ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีขนาดใหญ่ หรือมีโครงสร้างที่เอื้ออำนวยให้ท้องถิ่นในจังหวัด หรือในกลุ่มจังหวัดหนึ่ง ๆ สามารถร่วมกันริเริ่มแผนงานและโครงการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ สามารถสร้างฐานเศรษฐกิจที่มีห่วงโซ่เศรษฐกิจเชื่อมต่อกันได้อย่างสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนได้มากขึ้น (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560)

สรุปสั้น ๆ ว่า พุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระและมีขีดความสามารถในการริเริ่มกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นได้มากกว่าที่เป็นอยู่กิจกรรมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นจะมีความหลากหลายและสอดคล้อง

2.3 องค์ประกอบทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน

แนวคิดหลักในนำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนแห่งประเทศไทย เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ใช้แนวคิดเรื่องทุนทางวัฒนธรรมมาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ปัญหาของชุมชนบ้านตามา ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทุนทางวัฒนธรรมนักทฤษฎีวัฒนธรรมวิพากษ์ชาวฝรั่งเศส เช่น

See Keawtep & Hinwiman (2008) ก็เป็นผู้หนึ่งที่ริเริ่มนำแนวคิดเรื่องทุนประยุกต์ใช้ศึกษาวัฒนธรรมโดยได้นิยามความหมายของทุนว่า สิ่งใดจะกลายสภาพเป็นทุนได้ก็ต่อเมื่อสิ่งนั้น ได้ทำหน้าที่ในฐานะความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางสังคม (Function as Social Relation of Power) จากนั้นเขาแบ่งประเภทของทุนออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) ทุนทางเศรษฐกิจ (Economic Capital) เป็นทุนที่เกิดจากการสะสมความมั่งคั่งของรายได้และทรัพย์สินที่อยู่ในรูปของเงินทอง อาคารบ้านเรือน เครื่องเพชรนิลจินดา รถยนต์ หุ่น เป็นต้น ทุนประเภทนี้สามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นทุนประเภทอื่นตามมูลค่าทางเศรษฐกิจได้

2) ทุนมนุษย์ (Human Capital) เป็น บุคคลที่มีองค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และนำมาใช้เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ชุมชน สังคม บนพื้นฐานของความรัก ความเอื้ออาทร มีน้ำใจ มีจิตอาสา ได้แก่ ผู้นำทางสังคม แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัครที่มีความรัก เอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ มีน้ำใจ มีจิตสาธารณะ ได้รับความไว้วางใจ มีความรู้สติปัญญาและทักษะ มีคุณธรรม มีวินัยมีความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และได้ใช้ศักยภาพและคุณสมบัติทั้งหลายที่มีทำประโยชน์ต่อชุมชน

3) ทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม (Folk wisdom capital) คือ การนำเอาองค์ความรู้จากตัวบุคคล ชุมชน ภูมิปัญญา ปราชญ์ท้องถิ่น จนเกิดกระบวนการนำไปพัฒนาเป็นจารีต ประเพณีวัฒนธรรม นำไปสู่การใช้ประโยชน์และความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของตนเอง ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมได้แก่ ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมไทย จารีตประเพณีไทย สถาปัตยกรรมต่าง ๆ เช่น แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน รวมทั้งระบบคุณค่า เช่น คุณธรรม วินัย จิตสำนึกสาธารณะ ภูมิปัญญา จารีตประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่สั่งสมสืบทอดกันมา เป็นสายใยของความผูกพัน เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่สามัคคีเป็นหมู่เหล่า มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันกัน เป็นสิ่งที่คุมให้คนอยู่ในกรอบจริยธรรม คุณธรรมเป็นตัวช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน และ

4) ทุนทางกายภาพ (Physical capital) ทั้งด้านการค้าและที่ไม่เกี่ยวข้องกับการค้า ระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ รวมถึง อาหาร น้ำ พลังงาน อากาศ การกำจัดของเสียจากการใช้ ฤดูกาล รวมทั้งสิ่งอื่น ๆ ที่ใช้สนับสนุนการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่นการพักผ่อน หย่อนใจ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

วรารณ เชื้ออินทร์ (2555, น. 79-82) ที่พบว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นกระบวนการพื้นฐานในการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อให้ครอบคลุมและสมดุล จำเป็นที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบทุกด้านของสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา พิจารณาแบบองค์รวมในแง่ของการมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงการเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นบนความหลากหลายของระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน พิจารณาการ

พัฒนาความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานของทรัพยากรของตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของทุกฝ่ายซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม และไม่ส่งผลกระทบในทางลบของการพัฒนาในอนาคตแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยทั่วไปครอบคลุมในสามมิติ คือ มิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม (มีทุนมนุษย์ ปัจจัยของความสุข และฐานของการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ) และมิติทรัพยากรธรรมชาติ (รวมการศึกษาและสภาพแวดล้อม) เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนแบบบูรณาการมากขึ้น ควรดำเนินการภายใต้องค์ประกอบหลัก ต่อไปนี้

- 1) ความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานของทรัพยากรและขีดความสามารถของสถาบัน
- 2) ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ
- 3) ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบริบทของท้องถิ่นและเป็นสากล

โดยบูรณาการหลักการของการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 เข้าไปด้วยการวัดความสำเร็จของการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตศึกษาในกระบวนการที่ใหม่นี้จะมีความหมายกว้างกว่าการประสบความสำเร็จของการศึกษาที่ไม่แสวงหากำไรแต่จะรวมตัวชีวิตอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความยั่งยืนของการศึกษาหลังปริญญา (บัณฑิตศึกษา) อาทิ เช่นความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ (รวมถึงชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ) หลังสำเร็จการฝึกอบรม อัตราการลาออกจากราชการ ความคงอยู่ของบัณฑิตในท้องถิ่น ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เป็นต้น โดยเฉพาะ CSR ซึ่งได้รับความสนใจในยุคนี้ เป็นตัวอย่างหนึ่งของแนวโน้มของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การเพิ่มจำนวนของหลักสูตรของสถาบันการศึกษาเป็นกิจกรรมเพื่อสังคมในครึ่งทศวรรษที่ผ่านมาแสดงแนวโน้มว่าทิศทางของการศึกษาในอนาคตจะอยู่ในทิศทางที่ถูกต้องของสถาบัน หน่วยแพทยศาสตรศึกษาที่เข้าใจแนวคิดนี้จะเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อส่งเสริมการพัฒนาสังคม ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานเพื่อความยั่งยืนขององค์กรในอนาคตเช่นกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฐาปนี เลขาพันธ์ (2557, น. 119-133) ที่พบว่า กลุ่มเพาะปลูกสมุนไพรบ้านดงบังมีทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน 4 ประการ คือ ทุนทางกายภาพ ทุนสินทรัพย์ทางการเงิน ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม และทุนทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฉวีภัทร พานิช (2558, น. 149-151) ที่พบว่า ยุทธศาสตร์การจัดการระบบสุขภาพชุมชนอย่างยั่งยืน จังหวัดน่าน พบว่ามีปัจจัยด้านคน ทุน และความรู้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่การจัดการระบบเรียนรู้ทางด้านสุขภาพในชุมชน โดยใช้แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุน มีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาหนุนเสริม การจัดการระบบสุขภาพชุมชนภายใต้องค์ประกอบทางด้านทีมสุขภาพ ซึ่งมีนักจัดการสุขภาพชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานในชุมชน การมีทรัพยากรและทุนในการบริหารจัดการ การเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมสุขภาพชุมชน การมีแผนสุขภาพชุมชนที่ดี มีภาคีเครือข่ายและการขยายเครือข่ายร่วมกัน มีการกำหนดเป้าหมายผลการพัฒนาสุขภาพในระดับชุมชน ระดับครอบครัว และระดับบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จ ความยั่งยืนและการขยายผลการจัดการระบบสุขภาพชุมชน ที่จะนำไปสู่การจัดการระบบสุขภาพชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชชา บัวแย้ม, ประสงค์ ต้นพิชัย และสันติ ศรีสวนแดง. (2560, น. 664-665) ที่พบว่า ชุมชนโพธิ์ศรีมีทุนทางสังคม 6 มิติ ประกอบด้วย มิติทรัพยากรมนุษย์ มิติทางกายภาพทรัพยากรธรรมชาติ สินทรัพย์ทางการเงิน วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งล้วนแล้วมีความสัมพันธ์ลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกัน

จากองค์ประกอบทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน มีนักวิชาการ 5 ท่าน พบว่า คุณลักษณะของทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนมีการนำเสนอที่แตกต่างกัน คณะผู้เขียนบทความจึงคุณลักษณะและสังเคราะห์องค์ประกอบทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน โดยพิจารณาจากแนวคิดของ See Keawtep & Hinwiman (2008); วราภรณ์ เชื้ออินทร์ (2555); ฐาปนี เลขาพันธ์ (2557); ณัชภัทร พานิช (2558) และ พิชา บัวแย้ม และคณะ (2560) เป็นหลัก จำแนก 4 องค์ประกอบ คือ ด้านทุนทางกายภาพ (Physical capital) ด้านทุนสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial capital) ด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม (Folk wisdom capital) และด้านทุนทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สรุปคุณลักษณะและสังเคราะห์องค์ประกอบทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน

ตัวแปร/ นักวิชาการ	See Keawtep & Hinwiman (2008)	วราภรณ์ เชื้ออินทร์ (2555)	ฐาปนี เลขาพันธ์ (2557)	ณัชภัทร พานิช (2558)	พิชา บัวแย้มและคณะ (2560)	รมนักวิชาการ
1. ปัจจัยด้านทุนทางกายภาพ	✓	✓	✓	✓	✓	5
2. ปัจจัยด้านทุนสินทรัพย์ทางการเงิน	✓	✓	✓	✓	✓	5
3. ปัจจัยด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	5
4. ปัจจัยด้านทุนทรัพยากรมนุษย์	✓	✓	✓	✓	✓	5

จากตารางที่ 1 มีนักวิชาการจำนวน 5 ท่านสรุปคุณลักษณะและสังเคราะห์องค์ประกอบทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน 4 ตัวแปร โดยคัดเลือกตัวแปรที่มีความสอดคล้องของวิชาการตั้งแต่ 4 ท่านขึ้นไป (ร้อยละ 70) ดังนั้นคณะผู้เขียนบทความได้สังเคราะห์ตัวแปรออกเป็น 4 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านทุนทางกายภาพ (Physical capital) องค์ประกอบที่ 2 ด้านทุนสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial capital) องค์ประกอบที่ 3 ด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม (Folk wisdom capital) และ องค์ประกอบที่ 4 ด้านทุนทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital)

3. บทสรุป

ทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระและมีขีดความสามารถในการริเริ่มกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นได้มากกว่าที่เป็นอยู่กิจกรรมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นจะมีความหลากหลายและสอดคล้องกับองค์กรชุมชนบริหารจัดการและวางแผนแม่บทพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง สร้างทุนของชุมชนหรือกองทุนชุมชนหลากหลายรูปแบบ เป็นหลักประกันความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและ

สิทธิมนุษยชน ธุรกิจชุมชนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจชุมชน ธุรกิจด้านการบริการชุมชน สถาบันการเงิน ของชุมชน เน้นหลักการมีส่วนร่วมและกระจายผลประโยชน์ควบคู่ไปกับการสร้างสังคมสวัสดิการที่เกิดจาก สมาชิกชุมชนร่วมมือสร้างขึ้นเรียกว่า ระบบประชาสวัสดิการเศรษฐกิจชุมชนมาจากการผลิตที่ หลากหลายเป็นองค์รวมด้านปัจจัยสี่ที่ตอบสนองตลาดในชุมชนเป็นใหญ่ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนแบบองค์ รวมที่ยั่งยืนแนวทางนี้ทำให้ระบบทุนของชุมชน วิสาหกิจ ชุมชน สถาบันการเงิน และเศรษฐกิจชุมชนแตกต่าง กันแนวคิดของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของรัฐและแนวคิดที่เอาชุมชนไปขึ้นต่อระบบทุนนิยม ดังนั้นคณะ ผู้เขียนบทความได้สังเคราะห์ตัวแปรออกเป็น 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียด

องค์ประกอบที่ 1 ด้านทุนทางกายภาพ (Physical capital) คณะผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จาก นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า ทุนทางกายภาพ เป็นสินทรัพย์ที่มีตัวตนและสามารถใช้ใน งานการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ประกอบด้วย สินทรัพย์ถาวร เป็นสินทรัพย์ที่ สามารถสร้างขึ้นได้ เช่นเครื่องมือ เครื่องจักร สิ่งปลูกสร้างและซอฟต์แวร์ ฯลฯ เพื่อตอบสนองความต้องการของ ประชาชนในชาติเพื่อการส่งออกสินทรัพย์ด้านโครงสร้างพื้นฐานมี 4 สาขาหลัก ได้แก่ ขนส่ง สื่อสาร พลังงาน และ สาธารณูปการ นอกจากนี้ยังรวมถึงบริการทางการศึกษา บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อสนับสนุนการ ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สินทรัพย์ประเภทที่ดิน น้ำ และระบบนิเวศที่ได้ ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ (See Keawtep & Hinwiman, 2008; วราภรณ์ เชื้ออินทร์, 2555; ฐาปนี เลขาพันธ์, 2557; ณัชชภัทร พานิช, 2558; พิชชา บัวแย้ม และคณะ, 2560)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านทุนสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial capital) คณะผู้เขียนบทความทำการ สังเคราะห์จากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า ทุนสินทรัพย์ทางการเงิน เป็นเครื่องมือที่ แสดงสิทธิเรียกร้องและภาระผูกพันระหว่างภาคเศรษฐกิจหรือบุคคล ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงการออมและการลงทุน โดยภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และรัฐบาลที่มีเงินออมสามารถเลือกที่จะออมได้ในรูปแบบต่าง ๆ ในขณะที่ประชาชน ภาคธุรกิจ หรือรัฐบาลที่ขาดเงินออมแต่มีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการใช้จ่ายและการลงทุน ก็สามารถระดมเงิน จากระบบการเงิน โดยผ่านเครื่องมือทางการเงินที่รับฝากเงิน หรือการออกพันธบัตรเพื่อจำหน่ายให้กับประชาชน หรือภาคธุรกิจเอกชน เป็นต้น ทั้งนี้สินทรัพย์ทางการเงินจะประกอบไปด้วย ทองที่ใช้เป็นทุนสำรอง และสิทธิพิเศษ ถอนเงิน (Special Drawing Rights: SDRs) ซึ่งดำรงไว้โดยธนาคารแห่งประเทศไทย เงินสดเงินฝากและสินเชื่อ เงิน สะสมประกันชีวิต กองทุนที่เป็นการออมแบบผูกพันระยะยาว หลักทรัพย์ได้แก่ หุ้นทุน ตราสารหนี้ หน่วยลงทุน และตราสารอนุพันธ์ รวมทั้งสินเชื่อทางการค้าและอื่น ๆ สินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ทางกายภาพ แต่สามารถ อ้างสิทธิประโยชน์ได้ในอนาคต (Intangible Capital) (See Keawtep & Hinwiman, 2008; วราภรณ์ เชื้ออินทร์, 2555; ฐาปนี เลขาพันธ์, 2557; ณัชชภัทร พานิช, 2558; พิชชา บัวแย้ม และคณะ, 2560)

โดยส่วนใหญ่มาจากการค้นพบหรือนวัตกรรม รูปแบบปฏิบัติการองค์กร และทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสินทรัพย์ ในกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะมีบทบาทในการทดแทนปัจจัยการผลิตในรูปที่ดิน พลังงาน หรือวัตถุดิบมากขึ้น สินทรัพย์ ในกลุ่มนี้ประกอบด้วย กลุ่มที่มีการจดทะเบียนหรือสามารถวัดมูลค่าเป็นตัวเงินเช่น สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมาย การค้า ยี่ห้อ สิทธิทางการค้า กลุ่มความรู้/ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ทักษะและศักยภาพของมนุษย์ และการบริหาร จัดการที่ดี

องค์ประกอบที่ 3 ด้านทุนทรัพยากรมนุษย์ (Human Capita) คณะผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า ทุนทรัพยากรมนุษย์ นับเป็นทั้งทุนทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ ในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจ คนจะมีบทบาทเป็นทั้งเจ้าของวัตถุดิบเป็นแรงงาน เป็นผู้ผลิต และเป็นผู้บริโภค ดังนั้นคนจึงเป็นทั้งผู้สร้างการพัฒนาและเป็นผู้รับผลจากการพัฒนา โดยที่แรงงานหรือทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญในการสร้างทุนทางเศรษฐกิจและจะได้รับผลจากการสร้างทุนทางเศรษฐกิจ (See Keawtep & Hinwiman, 2008; วราภรณ์ เชื้ออินทร์, 2555; ฐาปนี เลขาพันธ์, 2557; ฌัชชภัทร พานิช, 2558; และ พิชชา บัวแย้ม และคณะ, 2560)

องค์ประกอบที่ 4 ทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่าการนำเอาองค์ความรู้จากตัวบุคคล ชุมชนภูมิปัญญา ปราชญ์ท้องถิ่น จนเกิดกระบวนการนำไปพัฒนาเป็นจารีต ประเพณีวัฒนธรรม นำไปสู่การใช้ประโยชน์และความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของตนเอง ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สัมผัสสืบทอดกันมาเป็นสายใยของความผูกพัน เป็นสิ่งที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนแห่งประเทศไทย อยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่สามัคคีเป็นหมู่เหล่ามีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันกัน เป็นสิ่งที่คุมให้คนอยู่ในกรอบจริยธรรมคุณธรรมเป็นตัวช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรมอื่น ๆ ของวิสาหกิจชุมชนกับความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีชุมชนที่แสดงออกทางปัจจัยสี่ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย รวมไปถึงเครื่องใช้ของใช้เครื่องมือเครื่องมืต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตสะท้อนให้เห็นความพอดี ความพอเพียง การอยู่ร่วมกันของผู้คน อยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่เอาเปรียบกัน ซึ่งความรู้ดังกล่าวนี้สามารถนำมาในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้ (See Keawtep & Hinwiman, 2008; วราภรณ์ เชื้ออินทร์, 2555; ฐาปนี เลขาพันธ์, 2557; ฌัชชภัทร พานิช, 2558; พิชชา บัวแย้ม และคณะ, 2560)

สรุปได้ว่า ทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนเป็นเสมือนสมบัติสาธารณะเป็นสิ่งที่ยิ่งใช้ยิ่งเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ท้องถิ่นอยู่เย็นเป็นสุข เพราะสมาชิกต่างมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันเกื้อกูลต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เอื้อประโยชน์ต่อการสร้างทุนทางปัญญา ทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ธรรมชาติที่มนุษย์รู้จักและใช้อย่างเอื้ออาทร ความเชื่อ ความคิด ความอ่าน การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นทั้งที่เป็นวัตถุและนามธรรม ที่เอื้อให้มนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับมนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรต่อกัน ภูมิปัญญาและคุณค่าเดิมของสังคมไทย เพราะทุนที่กล่าวมาทั้งหมดนี้รวมกันแล้วเรียกว่าทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน เป็นมรดกตกทอดที่สืบทอดมาของสังคมไทย

ดังนั้น คณะผู้เขียนบทความสรุปองค์ประกอบของทุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน ในการศึกษาความรู้ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารและงานวิจัยได้ 4 ตัวแปรได้แก่ 1) ด้านทุนทางกายภาพ (Physical capital) 2) ด้านทุนสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial capital) 3) ด้านทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม (Folk wisdom capital) และ 4) ด้านทุนทรัพยากรมนุษย์ (Human Capita)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2561). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 6(1), 131-148.
- กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน กองพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2562). *คู่มือพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน*. กรุงเทพฯ: กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน
- คะนอง พิณ. (2562). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น*. มหาสารคาม: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2560). *ชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัชภัทร พานิช. (2558). *ยุทธศาสตร์การจัดการระบบสุขภาพชุมชนอย่างยั่งยืน จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ฐาปนี เลขาพันธ์. (2557). *การจัดการความรู้ด้านสมุนไพร กรณีศึกษา กลุ่มสมุนไพรบ้านดงบัง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์และสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารไทยพาณิชย์, ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ. (2560). *ทำธุรกิจท่องเที่ยวเตรียมรับมือการเปลี่ยนแปลงกับ 3 กระแสแรงแห่งยุค ที่ยากจะต้าน*. ค้นเมื่อ 17 เมษายน 2564, จาก <https://www.scbeic.com/th>
- ปริมรัตน์ แยกเพ็ง. (2551). *รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- พิชชา บัวแย้ม, ประสงค์ ต้นพิชัย และสันติ ศรีสวนแดง. (2560). การดำรงอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนล่าง: กรณีศึกษาดำบลโพธิ์ศรี อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2).
- พจนา สอนศรี และสมภาพ ยี่จ่อหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. เชียงใหม่ : สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I).
- มนรัตน์ ใจเอื้อ. (2559). รูปแบบการตลาดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม:ชุมชนบางหลวง ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการศรีปทุมชลบุรี*, 12(3), 12-24.
- วรภรณ์ เชื้ออินทร์. (2555). แนวคิดการจัดการการศึกษาหลังปริญญาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *ศรีนครินทร์วารสาร*, 27(1), 77-93.
- ศุภวัฒน์ ปภัสสรากาญจน์. (2558). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2553).

คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

สุภาพคนไทย. (2557). *ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่การปฏิรูปประเทศจากฐานราก*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุดถนอม ต้นเจริญ. (2559). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 1-24.

หทัยรัตน์ บุญโยปษภูมิภัก. (2561). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โครงการผลิตหนังสือและตำรา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาษาอังกฤษ

Cai, L. A. (2002). Cooperative branding for rural destination. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 720-742.

Gartner, W. C., & Ruzzier, M. K. (2014). Tourism destination brand equity dimensions: Renewal versus repeat market. *Journal of Travel Research*, 50(5), 471-481.

Kapferer J.N. (2005). The post-global brand. *Journal of Brand Management*, 12(5), 319-324.

Keawtep, K. & Hinwiman, S. (2008). *Theoreticians in Political Economy and Communication Studies*. Bangkok: Bhappim Press.

Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. London: Macmillan.

Ritchie, J. R. B., & Crouch, G. I. (2003). *The competitive destination: A Sustainable Tourism Perspective*. Wallingford, United Kingdom: CABI.

องค์ประกอบของการบริหารแบบบูรณาการ Components of Integrated Management

(วันรับบทความ: 7 มิถุนายน 2566; วันแก้ไขบทความล่าสุด: 10 กรกฎาคม 2566; วันตอบรับการตีพิมพ์บทความ: 17 กรกฎาคม 2566)

ทิวากร เหล่าลือชา^{*}
TIWAKORN LAOLUECHA^{*}

บทคัดย่อ

องค์ประกอบของการบริหารแบบบูรณาการที่ใช้ในบทความครั้งนี้ หมายถึง ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารจัดการ หรือการดำเนินงานของการบริหารบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะแนวทางการเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สามารถดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้ โดยผู้เขียนบทความได้สังเคราะห์ตัวแปรออกเป็น 7 ตัวแปร ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการจัดองค์การ (Organizing) องค์ประกอบที่ 2 ด้านนโยบาย (Policy) องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารบุคลากร (Staff) องค์ประกอบที่ 4 ด้านพฤติกรรมการบริหาร (Style) องค์ประกอบที่ 5 ด้านระบบและวิธีการปฏิบัติงาน (System) องค์ประกอบที่ 6 ด้านค่านิยมร่วม (Shared values) และองค์ประกอบที่ 7 ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน (Skill)

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, การบริหาร, การบริหารแบบบูรณาการ

Abstract

The components of integrated management used in this article refer to the opinions of the sample on management or the implementation of the integrated administration in the provision of public services, approaches for participating in the partnership between the public and private sectors in the Eastern Special Development Zone project Able to operate and achieve objectives that are in a direction that is conducive to the benefit of the people and the nation. The author of the article has synthesized the variables into 7 variables: Component 1, Organizational (Organizing), Component 2, Policy (Policy) Component 3, Personnel Management (Staff), Component 4, Management Behavior (Style) Component 5, System and Operation Method Component 6 Shared values and Component 7 Skills.

Keywords: Components, Management, Integrated Management

^{*} ดร., ข้าราชการครูเชี่ยวชาญและรองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร,
E-mail: kornmaha@gmail.com

1. ส่วนนำ

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีการบริหารแบบบูรณาการ ผู้เขียนบทความได้พัฒนารูปแบบโดยเริ่มจากการสังเคราะห์แนวคิดทางการบริหารของนักบริหารที่มีชื่อเสียง คือ การบริหารจัดการชั้นเยี่ยม (Execution premium EP) ของ Kaplan & Norton (2008, p. 82) การค้นหาความเป็นเลิศ (In search of excellence McKinsey 7S Model) ของ Peters & Waterman (2010, pp. 45-50) และห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ของ Porter (2001, pp. 21-24) และนำจุดเด่นของแต่ละแนวคิดมาบูรณาการ ในระดับกลยุทธ์ หาความเชื่อมโยงภายในกลยุทธ์และระหว่างกลยุทธ์ (Strategic map) เป็นรูปแบบการบริหาร เรียกว่า การบริหารจัดการชั้นสูง (Advanced execution premium AEP) โดยได้ต่อยอดแนวคิดของนักบริหาร Kaplan and Norton (2008, p. 83) และใช้เป็นแกนหลัก (Core) ซึ่งรายละเอียดแต่ละแนวคิดดังนี้

แนวคิดการบริหารจัดการชั้นเยี่ยม (Execution premium EP) ของ Kaplan & Norton (2008, p. 82) Kaplan และ Norton ได้พัฒนาแนวคิดสำนักงานบริหารยุทธศาสตร์บนพื้นฐานของงานวิจัยกรณีศึกษา และแนวปฏิบัติที่ดีเลิศ (Best practice) รวมถึงการประชุม สัมมนาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 6 ปี โดยได้เสนอแนวคิดครั้งแรกในวารสาร Balanced ScoreCard Report เรื่อง Strategy Management. An Emerging Profession เมื่อเดือนพฤษภาคมมิถุนายน 2004 และมีการปรับปรุงแนวคิดเพิ่มเติม ตีพิมพ์ในวารสาร Harvard Business Review เรื่อง The Office of Strategy Management เมื่อเดือนตุลาคม 2005 ในขณะเดียวกัน Kaplan และ Norton ได้จัดตั้งกลุ่ม Palladium Group เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยเหลือองค์กรต่าง ๆ ในการบริหารจัดการ นอกจากนั้นยังได้นำแนวคิด OSM ไปทดลองปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรต่าง ๆ มากกว่า 70 แห่ง และนำผลที่ได้มาพัฒนาแนวคิดอย่างต่อเนื่องด้วยการสะสมประสบการณ์ และผลการทดลอง Kaplan และ Norton ได้สรุปเป็นแนวคิด และหลักการ ที่องค์กรสามารถนำไปใช้พัฒนางาน โดยการพัฒนากลยุทธ์ และการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ คือ

1) OSM เป็นการนำบุคคลผู้รับผิดชอบในการพัฒนากลยุทธ์กับผู้รับผิดชอบในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ มารวมอยู่ภายใต้ร่มเดียวกันเพื่อให้เข้าใจเป้าหมายที่ตรงกัน และร่วมพัฒนา แนวทางการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่นำไปสู่การเชื่อมโยงงาน ภายใต้เป้าหมายเดียวกัน ทำให้การบริหารกลยุทธ์เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และนำผลไปสู่การพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่อง กับ

2) OSM เป็นหน่วยบูรณาการกลยุทธ์ที่สำคัญขององค์กร สามารถนำกลยุทธ์ที่หลากหลายมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน มุ่งไปสู่วิสัยทัศน์ขององค์กร OSM จึงช่วยให้ระบบการบริหารกลยุทธ์มีขั้นตอน ช่วยในการตรวจสอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามกลยุทธ์ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ในทุกระดับและทุกหน่วยงาน จากการพัฒนากลยุทธ์ ไปสู่การนำกลยุทธ์ ไปสู่การปฏิบัติตามลำดับ แต่มีได้หมายความว่า OSM จะทำหน้าที่ทั้งหมดในองค์กร ทุกหน่วยงาน ต่างทำหน้าที่ของตนเอง ตามความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ แต่ OSM จะเข้าไปสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้เกิดกระบวนการพัฒนาและการบริหารกลยุทธ์ ให้ประสบความสำเร็จ รวมถึงการเข้าไปช่วยดูแลโครงการริเริ่มใหม่ ๆ ที่ไม่มีผู้รับผิดชอบ

จึงสรุปได้ว่า แนวคิดและหลักการสำคัญของ OSM คือ การเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนากลยุทธ์และการบริหารกลยุทธ์ ซึ่งหมายถึงว่า กลยุทธ์จะต้องมีความเชื่อมโยงกันในแต่ละกลยุทธ์ กลยุทธ์กับหน่วยงาน และกลยุทธ์กับบุคคล รวมถึงกลยุทธ์กับผลลัพธ์ การเชื่อมโยงกันภายใน ในทุกมิติที่เป็นเครือข่ายภายในหน่วยงาน ซึ่งเชื่อมโยงและส่งผลถึงกัน ในแนวคิดความเชื่อมโยงกลยุธินั้น จะต้องช่วยให้ทั้งบุคคลและงานอยู่ในหน้าหรือเนื้องานเดียวกัน โดยมีสำนักงานยุทธศาสตร์ทำหน้าที่ประสานงานให้การบริหารกลยุทธ์บรรลุเป้าหมาย ตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ

แนวคิดของแมคคินซี (McKinsey 7-5 Framework) แนวคิดนี้ได้รับการเผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1980 โดย Robert Waterman, Tom Peter and Julien Phillips แนวคิดนี้ต้องการนำเสนอว่า ประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจเกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ 7 ประการ ของธุรกิจว่ามีลักษณะและมีสภาพอย่างไร จึงเป็นที่มาของศัพท์คำหนึ่งว่า McKinsey's 7-5 แบบจำลอง 7.5 นี้เป็นกรอบการพิจารณา และการวางแผนเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในองค์กร โดยการประสานองค์ประกอบทั้ง 7 ตัว ให้สอดคล้องประสานกัน ตัวแปรแต่ละตัวมีความสำคัญต่อการบริหารองค์การ เริ่มตั้งแต่การกำหนดกลยุทธ์องค์การ เกี่ยวข้องกับการพิจารณาโครงสร้างองค์การ เป้าหมายขององค์การระบบการดำเนินงาน ทักษะที่ใช้ในการทำงาน บุคลากร รูปแบบพฤติกรรมของพนักงาน และเป้าหมายที่ต้องการจากผลการวิจัยการเทียบเคียงข้อมูลของบริษัทชั้นนำกว่า 60 บริษัท ด้วยเกณฑ์การประเมินเดียวกัน ซึ่งปรากฏผลว่า มีบริษัทเพียงจำนวนหนึ่งที่ได้ชื่อว่า เป็นบริษัทชั้นเลิศ (Excellence companies) ซึ่งมีความโดดเด่นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในด้านนวัตกรรม และการประดิษฐ์ คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ โดยกรอบแนวคิดพื้นฐานที่นำมาใช้ในการคัดสรรบริษัทต่าง ๆ นั้น เรียกว่า McKinney 7.5 Framework ซึ่งกรอบแนวคิดประกอบด้วยปัจจัย 7 ประการ ในการประเมินองค์การ โดยในระยะต่อมาได้รับการยอมรับและนำไปใช้อย่างกว้างขวาง และในปัจจุบันได้มีการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์องค์การ ในส่วนของ SWOT ในด้านของปัจจัยภาพในว่าองค์กรนั้น ๆ มีจุดแข็งและจุดอ่อนในปัจจัยทั้ง 7 อย่างไร แผนภาพข้างล่างนี้เป็น Model ของ McKinsey 7-5 Framework. ซึ่งจะเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ดังแสดง Model ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ของ McKinsey 7-5 Framework Source : Thomas J. Peters and Robert H. Waterman (2010, pp. 45-50)

1) ด้านการจัดโครงสร้างการบริหาร (Structure) คือ โครงสร้างที่ได้ตั้งขึ้นตามกระบวนการ หรือหน้าที่ของงานโดยมีการรับบุคลากรให้เข้ามาทำงานร่วมกันในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือหมายถึง การจัดระบบระเบียบให้กับบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากองค์กรในปัจจุบันมีขนาดใหญ่ การจัดองค์กรที่ดีจะมีส่วนช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ลดความซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งในหน้าที่ ช่วยให้บุคลากรได้ทราบขอบเขตงานความรับผิดชอบ มีความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการบริหารจัดการได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว

สรุป การจัดโครงสร้างการบริหาร หมายถึง กระบวนการจัดแบ่งงานออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ตามภารกิจหลักของหน่วยงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้แก่ โครงสร้างการบริหารงาน การจัดสายการบังคับบัญชา การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ การจัดตั้งกลุ่มทำงานเฉพาะกิจ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน และการมอบอำนาจหน้าที่ตามความรู้ความสามารถ

2) ด้านการบริหารกลยุทธ์ (Strategy) การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารตอบคำถามที่สำคัญ อาทิ องค์กรอยู่ที่ไหนในขณะนี้ องค์กรมีเป้าหมายอยู่ที่ไหน พันธกิจของเราคืออะไร พันธกิจของเราควรจะเป็นอะไร และใครเป็นผู้รับบริการของเรา การบริหารเชิงกลยุทธ์จะมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การบริหารเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรกำหนดและพัฒนาข้อได้เปรียบทางการแข่งขันขึ้นมาได้ และเป็นแนวทางที่บุคคลภายในองค์กรรู้ว่าจะใช้ความพยายามไปในทิศทางใดจึงจะประสบความสำเร็จ

สรุป การบริหารกลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้พลเมือง เกิดความพึงพอใจและประทับใจ ได้แก่ การวางแผนให้บริการ การวางแผนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน การนำผลสัมฤทธิ์มาปรับปรุงแก้ไข การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และการส่งเสริมให้ข้าราชการพัฒนาศึกษาเพิ่มเติม เพื่อนำมาพัฒนาการทำงาน

3) ด้านการบริหารบุคลากร (Staff) ทรัพยากรมนุษย์นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กร องค์กรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต โดยการตัดสินใจเกี่ยวกับบุคลากรนั้นควรมีการวิเคราะห์ที่อยู่บนพื้นฐานของกลยุทธ์องค์กรที่เป็นสิ่งกำหนดทิศทางที่องค์กรจะดำเนินไปให้ถึง ซึ่งจะเป็นผลให้กระบวนการกำหนดคุณลักษณะ และการคัดเลือกและจัดวางบุคลากรได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

สรุป การบริหารบุคลากรหมายถึง การให้ความสำคัญกับบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้บุคลากรมีความกระตือรือร้น และเต็มใจปฏิบัติงานทำให้หน่วยงานประสบผลสำเร็จ

4) ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร (Style) แบบแผนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายในองค์กร พบว่า ความเป็นผู้นำขององค์กรจะมีบทบาทที่สำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องวาง โครงสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยการเชื่อมโยงระหว่างความเป็นเลิศ และพฤติกรรมทางจรรยาบรรณให้เกิดขึ้น

สรุป พฤติกรรมการบริหารหมายถึง วิธีที่ใช้ในการบริหารงานของผู้บริหาร เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรให้เกิดความรู้สึกที่ดี และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานด้วยการแจ้งระเบียบคำสั่งต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษร การเปิดเผยข้อมูลการปฏิบัติงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในรูปคณะกรรมการ การออกตรวจเยี่ยมการปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ และการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีปัญหาเข้าพบได้ตลอดเวลา

5) ด้านระบบและวิธีการปฏิบัติงาน (System) ในการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้ นอกจากการจัดโครงสร้างที่เหมาะสมและมีกลยุทธ์ที่ดีแล้ว การจัดระบบการทำงาน (Working System) ก็มีความสำคัญยิ่ง อาทิ ระบบบัญชีการเงิน (Accounting Financial System) ระบบพัสดุ (Supply System) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology System) ระบบการติดตามประเมินผล (Monitoring Evaluation System) และระบบอื่น ๆ

สรุป ระบบและวิธีการปฏิบัติงาน หมายถึง รูปแบบการบริหารทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อให้หน่วยงานเกิดความคล่องตัวและส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากร ประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์ และเป้าหมายการดำเนินงานของหน่วยงาน

6) ด้านค่านิยมร่วม (Shared values) ค่านิยมและบรรทัดฐานที่ยึดถือร่วมกันโดยสมาชิกขององค์กรที่ได้กลายเป็นรากฐานของระบบการบริหาร และวิธีการปฏิบัติของบุคลากรและผู้บริหารภายในองค์กร หรืออาจเรียกว่าวัฒนธรรมองค์กร รากฐานของวัฒนธรรมองค์กรก็คือ ความเชื่อ ค่านิยมที่สร้างรากฐานทางปรัชญาเพื่อทิศทางขององค์กร โดยทั่วไปแล้วความเชื่อจะสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพและเป้าหมายของผู้ก่อตั้ง หรือผู้บริหารระดับสูง ต่อมาความเชื่อเหล่านั้นจะกำหนดบรรทัดฐาน เป็นพฤติกรรมประจำวันขึ้นมาภายในองค์กร เมื่อค่านิยมและความเชื่อได้ถูกยอมรับทั่วทั้งองค์กร และบุคลากรกระทำตามค่านิยมเหล่านั้นแล้ว องค์กรก็จะมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งในการประเมินสมรรถนะขององค์การถือว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างควมยั่งยืนในการพัฒนา เนื่องจากจะทำให้เราได้รู้สภาพความเป็นจริงว่าองค์การของเรามีสมรรถนะอย่างไร อาจเปรียบได้กับการตรวจร่างกายของคนเพื่อที่จะทราบถึงความแข็งแรงและสมบูรณ์ และค้นหาโรคภัยต่าง ๆ ในกรณีองค์กรก็เช่นเดียวกัน การค้นพบจุดอ่อนก็เปรียบการค้นพบโรคที่จำเป็นต้องได้รับการเยียวยารักษาให้หายหรือทุเลาลงไป เพื่อพร้อมที่จะดำรงอยู่อย่างมั่นคงและสามารถไปสู่เป้าหมายที่ฝันไว้ให้นั่นเอง

สรุป คุณค่านิยมร่วมหมายถึง การสร้างความเชื่อมั่นและภูมิใจในคุณค่าของสิ่งที่ตั้งงามของหน่วยงาน ได้แก่ การสร้างความผูกพันร่วมกัน ความเชื่อมั่นในคุณภาพการบริหาร และความภูมิใจในปรัชญาของหน่วยงาน

7) ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน(Skill) ทักษะในการปฏิบัติงานของทรัพยากรบุคคลในองค์การสามารถแยกทักษะออกเป็น 2 ด้านหลัก คือ ทักษะด้านงานอาชีพ (Occupational Skill) เป็นทักษะที่จะทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ได้ตามหน้าที่ และลักษณะงานที่รับผิดชอบ เช่น ด้านการเงิน ด้านบุคคล ซึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานหน่วยงานหรือได้รับการอบรมเพิ่มเติม ส่วนทักษะความถนัด หรือความชำนาญลาดพิเศษ (Aptitudes and special talents) นั้นอาจเป็นความสามารถที่ทำให้พนักงานนั้น ๆ โดดเด่นกว่าคนอื่น ส่งผลให้มีผลงานที่ดีกว่าและเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้รวดเร็ว ซึ่งองค์การคงต้องมุ่งเน้นในทั้ง 2 ความสามารถไปควบคู่กัน

สรุป ทักษะในการบริหาร หมายถึง คุณลักษณะของผู้บริหารที่บ่งบอกถึงความสามารถ ความชำนาญในการบริหาร การให้ความสนใจ ดูแล เอาใจใส่บุคลากร ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารในการบริหารงาน และให้ความสำคัญกับคุณภาพงาน

สรุป ความเป็นเลิศ การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของประกอบด้วยตามแนวคิดของ McKinsey 7-S Framework ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดโครงสร้างการบริหาร (Structure) 2) ด้านการบริหารกลยุทธ์ (Strategy) 3) ด้านการบริหารบุคลากร (Staff) 4) ด้านพฤติกรรมการบริหาร (Style) 5) ด้านระบบและวิธีการปฏิบัติงาน (System) 6) ด้านค่านิยมร่วม (Shared values) 7) ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน (Skill)

ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ของ Porter (2001, pp. 21-24) เป็นการเสนอแนวคิดในการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า และแนะแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันขององค์กร จะเกิดจากการดำเนินกิจกรรมภายในองค์กรเอง การจัดการกิจกรรมที่ดีจะสามารถช่วยลดต้นทุนให้แก่องค์กร เพื่อใช้กลยุทธ์ในการเป็นผู้นำในด้านราคา (Cost Leadership) หรือช่วยในการสร้างความแตกต่างในสินค้าและบริการ (Differentiation) จึงควรจะต้องทำการวิเคราะห์ถึงกิจกรรมหาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม เพื่อศึกษาหาความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร ห่วงโซ่คุณค่าในการตลาด (Value Chain) เป็นแนวคิดการทำความเข้าใจถึงบทบาทแต่ละหน่วยงานในขั้นปฏิบัติการ ว่าจะมีส่วนช่วยเหลือให้องค์กรสร้างคุณค่าให้แก่ลูกค้าได้อย่างไร โดยคุณค่าที่สร้างขึ้นต้องสามารถวัดได้ โดยการพิจารณาว่าผู้บริโภคยินยอมที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการของบริษัทมากน้อยเพียงใด การแบ่งกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์หาจุดอ่อนและจุดแข็งอย่างเป็นระบบเป็น 2 ประเภทคือ (1) กิจกรรมหลัก (Primary Activities) เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าหรือบริการ การตลาด และการขนส่งไปยังผู้บริโภคประกอบด้วย 5 กิจกรรมย่อยคือ (1.1) การขนส่งขาเข้า (Inbound Logistics) เกี่ยวข้องกับการจัดหาและนำวัตถุดิบปัจจัยการผลิตเข้าสู่กิจกรรมการผลิต การจัดเก็บรักษา และการจัดการเกี่ยวกับวัสดุ การคลังสินค้า ระบบการควบคุมสินค้าคงเหลือ กำหนดตารางการเคลื่อนย้าย และการรับคืน (1.2) การปฏิบัติการ (Operations) เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนหรือแปรรูปวัตถุดิบให้ออกมาเป็นสินค้า เป็นขั้นตอนการผลิตกิจกรรมที่เปลี่ยนปัจจัยการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์สุดท้าย เป็นการทำให้ผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นและมีคุณภาพดียิ่งขึ้น (1.3) การขนส่งขาออก (Outbound Logistics) เกี่ยวข้องกับการจัดส่งผลิตภัณฑ์สุดท้ายหรือสินค้าสำเร็จรูปออกสู่ตลาด (1.4) การตลาดและการขาย (Marketing and Sales) เป็นกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการตลาดและการขายสินค้าประกอบด้วย ส่วนผสมผลิตภัณฑ์ (Product Mix) การตั้งราคา (Pricing) การส่งเสริมการตลาด (Promotions) และช่องทางจัดจำหน่าย (Channel of Distributions) (1.5) การบริการ (Services) การให้บริการลูกค้าถือว่าเป็นกิจกรรมสร้างคุณค่าของธุรกิจ ความจำเป็นในการบริการโดยพยายามให้บริการที่เหนือกว่าแก่ลูกค้าซึ่งเป็นจุดแข็งขององค์กร กับ (2) กิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้กิจกรรมหลักสามารถดำเนินไปได้ประกอบด้วย 4 กิจกรรมย่อยคือ (2.1) โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร (Firm Infrastructure) เช่น การเงิน การบัญชี กฎหมาย รัฐบาล ระบบสารสนเทศ และการจัดการทั่วไป กิจกรรมเหล่านี้สนับสนุนเครือข่ายในการสร้างคุณค่า และเป็นจุดเริ่มต้นที่มีกันในทุกระดับภายในองค์กร ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในกิจกรรมโครงสร้างพื้นฐานจะถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด (2.2) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) การสรรหาคัดเลือกฝึกอบรมพัฒนา และกำหนดค่าตอบแทนทุกระดับของพนักงาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรมีในทุกกิจกรรม การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างคุณค่า ลดต้นทุนการรักษาพนักงาน โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและความพึงพอใจในงานของพนักงาน (2.3) การพัฒนาเทคโนโลยี (Technology Development) กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยในการเพิ่มคุณค่าให้สินค้าและบริการหรือกระบวนการผลิต มีผลกระทบต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำให้เกิดคุณค่าในการจำหน่ายและบริการสินค้าไปสู่ลูกค้า (2.4) การจัดการทรัพยากร (Procurement) หมายถึง การจัดหาจัดซื้อเพื่อให้ได้วัตถุดิบวัสดุสิ้นเปลืองและปัจจัยในการผลิตซึ่งจำเป็นต้องใช้ในกระบวนการผลิต วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

สรุปแนวคิดของ ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) จะพบว่าในกิจกรรมหลักนั้นกิจกรรมทุกส่วนจะต้องมีการทำงานที่สอดคล้องประสานงานกันได้ดีจึงจะก่อให้เกิดคุณค่าที่เพิ่มขึ้นได้ และยังต้องมีการอาศัยกิจกรรมสนับสนุนมาช่วย โดยกิจกรรมสนับสนุนเองนอกจากจะทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมหลักแล้วยังต้องทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมย่อยอีกด้วย จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในห่วงโซ่คุณค่า โดยการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้การนำข้อมูลที่มีมาช่วยในการวางแผนการดำเนินงาน การตัดสินใจ และการควบคุม โดยจะต้องทำหน้าที่สนับสนุนเชื่อมต่อกิจกรรมทุกส่วนในห่วงโซ่คุณค่า เป็นการสร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขันของธุรกิจหรือองค์กรได้

ผู้เขียนบทความสรุปได้ว่าแนวคิดการบริหารแบบบูรณาการ เป็นการบริหารราชการจังหวัดเพื่อให้สามารถบริหารงาน แก้ไขปัญหา และพัฒนาพื้นที่จังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยมีการบูรณาการยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ และทรัพยากรภายในจังหวัด รวมทั้งมีผู้รับผิดชอบต่อผลของงานในการบริหารราชการจังหวัด และสิ่งที่จะนำการบริหารราชการจังหวัดสู่การพัฒนาได้เต็มประสิทธิภาพ ต้องมีผู้บริหารชำนาญนโยบายจากรัฐบาล และเป็นเจ้าภาพในการบริหารจัดการครบทั้งสามด้านคือ คน งาน และเงิน เป็นการรวมอำนาจในการบริหารระดับผู้บริหารสูงสุดเพียงคนเดียว ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การบริหารแบบบูรณาการที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การบริหารจัดการ หรือการดำเนินงานของการบริหารแบบบูรณาการ ที่รัฐบาลได้มอบอำนาจในการบริหารงาน การบริหารบุคคล และการบริหารงบประมาณให้แก่ผู้บริหารสูงสุดแบบบูรณาการเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้ โดยนำการบริหารจัดการชั้นเยี่ยม (Execution premium EP) ของ Kaplan & Norton (2008, p. 85) การค้นหาความเป็นเลิศ (In search of excellence McKinsey 7S Model) ของ Peters & Waterman (2010, pp. 45-50) และห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ของ Porter (2001, pp. 21-24) มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์กรอบความคิดในการบริหารแบบบูรณาการ

2. ส่วนเนื้อหา

องค์ประกอบของการบริหารแบบบูรณาการ

องค์ประกอบแนวคิดการบริหารแบบบูรณาการ มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงองค์ประกอบแนวคิดการบริหารแบบบูรณาการดังนี้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2555, น. 8-10) จึงได้พัฒนาหรือปรับเปลี่ยน กระบวนการบริหารที่เรียกว่า POSDCoRB มาเป็นแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีสำคัญต่อการบริหารจัดการ หรือกระบวนการบริหารจัดการ ที่เรียกว่า PAMS-POSDCoRB มาปรับใช้ในทางวิชาการ โดยกำหนด PAMS-POSDCoRB นั้น ประกอบด้วย 11 ขั้นตอน ได้แก่ (1) นโยบาย (Policy) (2) อำนาจหน้าที่ (Authority) (3) จริยธรรมหรือคุณธรรม (Morality) (4) จิตวิญญาณ (Spirit) หรือ ในบางกรณี หมายถึง สังคม (Society) ก็ได้ (5) การวางแผน (Planning) (6) การจัดองค์การ (Organizing) (7) การบริหารงานบุคคล หรือการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) (8) การอำนวยการ (Directing) (9) การประสานงาน (Coordinating) (10)

การรายงาน (Reporting) ซึ่งรวมทั้งการประเมินผล และ (11) การงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่การพัฒน่องค์การภาครัฐอย่างต่อเนื่องเป็นนโยบายที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) กำหนดไว้ว่าจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และเป็นหน้าที่ของทุกส่วนราชการจะต้องรับไปดำเนินงาน ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556-2561 ซึ่งวางไว้ 7 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2556, น. 78)

- 1) การสร้างความเป็นเลิศในการให้บริการประชาชน
- 2) การพัฒน่องค์การให้มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย บุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ
- 3) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรของ ภาครัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 4) การวางระบบการบริหารราชการแบบบูรณาการ
- 5) การส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน
- 6) การยกระดับความโปร่งใส และสร้างความเชื่อถือศรัทธาในการบริหารราชการ
- 7) การสร้างความพร้อมของระบบราชการ เพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

ต่อมา พัทธยมล สือสวัสดิ์วิชย์ (2558, น. 10) ได้เสนอต้นแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎี McKinsey 7S Model ทรัพยากรธรรมชาติ บริหารธุรกิจ การมีส่วนร่วม และเครือข่าย ว่าต้นแบบการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ควรเป็นองค์กรขนาดเล็กใช้บุคลากรน้อย ลดต้นทุนการผลิต มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลาย และเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ใช้กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์แบบบูรณาการ และเชิงรุก การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ให้ความสำคัญคุณภาพสินค้า เน้นเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน และหน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจน สนับสนุนด้านความรู้ด้านการตลาดและการจัดการ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่เกษตรกร นอกจากนั้น มีเพิ่มเติมโดย ฉัตรณรงค์ ฉัตรภูติ (2560, น. 20) ได้ศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการเป็นองค์การอิสระขนาดเล็ก คล่องตัว สะดวกต่อการบริหารจัดการและประสานงาน แต่มีปัญหาสำคัญในด้านบุคลากร การประสานงาน และงบประมาณ และแนวทางการพัฒน่องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการจะต้องสร้างความเป็นเลิศในการให้บริการประชาชน พัฒน่องค์การให้มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย บุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ วางระบบการบริหารงานราชการแบบบูรณาการ ส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ยกระดับความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน และสร้างความพร้อมของระบบราชการไทยเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

อุทัย เลาหิเชียร (2559) ได้กล่าวว่าค่านิยม เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาครัฐ ที่เชื่อมโยงทฤษฎีองค์การ พฤติกรรมองค์การและการจัดการ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และศาสตร์ทางด้านการบริหารอีกมากมายซึ่งสามารถจำแนกค่านิยมตามบริบทของการบริหารภาครัฐในประเทศออกเป็น 4 หมวด 37 ประการ ประกอบด้วย หมวดที่ 1 การกำหนดทิศทางการ

บริหารงาน มีค่านิยมของการบริหารงาน ทั้งหมด 9 ประการ ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพ 2) ประหยัด 3) ประสิทธิภาพ 4) ความเสมอภาคทางสังคม 5) วิสัยทัศน์ 6) ค่านิยมของชนรุ่น 7) บทบาทของข้าราชการที่เปลี่ยนไป 8) ค่านิยมขององค์กรที่เปลี่ยนไป 9) ทักษะคตินักศึกษาที่เปลี่ยนไป หมวดที่ 2 พฤติกรรมของคนในองค์กร มีค่านิยมของการบริหารงาน ทั้งหมด 7 ประการ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลง 2) คุณภาพของชีวิตงาน 3) องค์กรแบบแนวราบ 4) นักบริหารมืออาชีพ 5) ระบบราชการหรือระบบภาครัฐที่จืดจาง 6) ความยืดหยุ่น 7) เรื่องของเวลา หมวดที่ 3 ความชอบธรรมและความถูกต้อง มีค่านิยมของการบริหารงาน ทั้งหมด 7 ประการ ได้แก่ 1) จริยธรรม 2) ความรับผิดชอบ 3) ประโยชน์สาธารณะ 4) ธรรมภิบาล 5) การมีคุณธรรม 6) ระบบคุณธรรมกับความเสมอภาคทางสังคม 7) การอยู่ภายใต้การตรวจสอบ และ หมวดที่ 4 การเมืองและการบริหาร มีค่านิยมของการบริหารงาน ทั้งหมด 6 ประการ ได้แก่ 1) ประชาธิปไตย 2) การบริหารงานแบบประชาธิปไตย 3) ข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง 4) การเมืองภายในองค์กร 5) ความเป็นพลเมือง 6) การเชื่อมโยงกับความเป็นประชาธิปไตย

การวัดองค์ประกอบแนวคิดการบริหารแบบบูรณาการ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนบทความประยุกต์จากนักวิชาการหลาย ท่านที่พัฒนาแบบวัดมาจากแนวคิดการบริหารจัดการขั้นเยี่ยม (Execution premium EP) ของ Kaplan & Norton (2008, p. 87) การค้นหาความเป็นเลิศ (In search of excellence McKinsey 7S Model) ของ Peters & Waterman (2010, pp. 45-50) ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ของ Porter (2001, pp. 21-24) และค่านิยมของการบริหารงาน 37 ประการของรองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย เลาหวิเชียร (2559) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์และระบอบองค์ประกอบขององค์ประกอบแนวคิดการบริหารแบบบูรณาการ ที่เหมาะสมกับประเภทของการวัดในแต่ละชนิด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบบูรณาการ

องค์ประกอบแนวคิดการบริหารแบบบูรณาการ	นักวิชาการ						
	Porter (2001)	Kaplan & Norton (2008)	Peters & Waterman (2010)	วิรัช วิรัชนิการ (2555)	ก.พ.ร. (2556)	อุทัย เลาหวิเชียร (2559)	ฉัตรณรงค์ ฉัตรภูมิ (2560)
1) ด้านการจัดโครงสร้างการบริหาร (Structure)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ด้านการจัดองค์การ (Organizing)							
ด้านการเมืองและการบริหาร							
2) ด้านการบริหารกลยุทธ์ (Strategy)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ด้านนโยบาย (Policy)							
ด้านการวางแผน (Planning)							

องค์ประกอบแนวคิดการบริหารแบบบูรณาการ	นักวิชาการ							รวม
	Porter (2001)	Kaplan & Norton (2008)	Peters & Waterman (2010)	วิธีฯ วิจัยบริหาร (2555)	ก.พ.ร. (2556)	อุทัย เล่าพิเชียร (2559)	ฉัตรณรงค์ ฉัตรภูติ (2560)	
3) ด้านการบริหารบุคลากร (Staff)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
4) ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร (Style) ด้านการอำนวยการ (Directing)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
5) ด้านระบบและวิธีการปฏิบัติงาน (System) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology Development) ด้านการประเมินผล/ด้านการรายงาน (Reporting) ด้านการงบประมาณ (Budgeting) ด้านการประสานงาน (Coordinating)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
6) ด้านค่านิยมร่วม (Shared values) ด้านจิตวิญญาณ (Spirit) หรือ ในบางกรณี หมายถึง สังคม (Society) ด้านจริยธรรมหรือคุณธรรม (Morality)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
7) ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน (Skill)	✓	✓	✓	✓	✓		✓	6
8) ด้านการมีส่วนร่วม และเครือข่าย					✓		✓	2

จากตารางที่ 1 มีนักวิชาการจำนวน 7 ท่านสรุปคุณลักษณะและสังเคราะห์องค์ประกอบแนวคิดการบริหารแบบบูรณาการ 8 ตัวแปร โดยคัดเลือกตัวแปรที่มีความสอดคล้องของวิชาการตั้งแต่ 5 ท่านขึ้นไป (ร้อยละ 70) ดังนั้นคณะผู้เขียนบทความได้สังเคราะห์ตัวแปรออกเป็น 7 ตัวแปร ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการจัดองค์การ (Organizing) องค์ประกอบที่ 2 ด้านนโยบาย (Policy) องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารบุคลากร (Staff) องค์ประกอบที่ 4 ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร (Style) องค์ประกอบที่ 5 ด้านระบบและวิธีการปฏิบัติงาน (System) องค์ประกอบที่ 6 ด้านค่านิยมร่วม (Shared values) และองค์ประกอบที่ 7 ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน (Skill) มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบบูรณาการจากแนวคิดการบริหารจัดการชั้นเยี่ยม (Execution premium EP) ของ (Kaplan & Norton, 2008) การค้นหาความเป็นเลิศ (In search of excellence McKinsey 7S Model) (Peters & Waterman, 2010) ห่วงโซ่คุณค่า (Value

chain) ของ Porter (2001, pp. 21-24) และค่านิยมของการบริหารงาน 37 ประการของอุทัย เลาหวิเชียร (2559) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ดังนั้นแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นมาอธิบายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการจัดองค์การ (Organizing) คืออำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่กฎหมายมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้เขียนบทความนำแนวคิดสมรรถนะ ของสำนักงาน ก.พ (สำนักงาน ก.พ., 2556, น. 83) มาเป็นตัวชี้วัดในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมรรถนะหลัก และสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ นอกจากนี้ สมรรถนะอาจจำแนกเป็นกลุ่มได้หลายวิธี แต่ที่เห็นว่าจะน่าจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การของรัฐ คือ การแยกสมรรถนะออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) และ 2) สมรรถนะเฉพาะงาน (Functional Competency) ศุภชัย ยาวะประภาษ (2548, น. 49) สมรรถนะหลัก คือ คุณลักษณะร่วมของข้าราชการพลเรือนไทยทั้งระบบ เพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกันและข้าราชการทุกคนจะต้องมี ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) 2) การบริการที่ดี (Service Mind) 3) การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Expertise) 4) การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และจริยธรรม (Integrity) 5) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ส่วนสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ คือ สมรรถนะที่กำหนดเฉพาะสำหรับกลุ่มงาน เพื่อสนับสนุนให้บุคลากร มีพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่หน้าที่ และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ให้ได้ดียิ่งขึ้นมี 20 สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) 2) การมองภาพองค์รวม (Conceptual Thinking) 3) การพัฒนาศักยภาพคน (Caring & Developing Others) 4) การสั่งการตามอำนาจหน้าที่ (Holding People Accountable) 5) การสืบเสาะหาข้อมูล (Information Seeking) 6) ความเข้าใจข้อแตกต่างทางวัฒนธรรม (Cultural Sensitivity) 7) ความเข้าใจผู้อื่น (Interpersonal Understanding) 8) ความเข้าใจองค์กรและระบบราชการ (Organizational Awareness) 9) การดำเนินการเชิงรุก (Pro activeness) 10) ความถูกต้องของงาน (Concern for Older) 11) ความมั่นใจในตนเอง (Self Confidence) 12) ความยืดหยุ่นผ่อนปรน (Flexibility) 13) ศิลปะการสื่อสารจูงใจ (Communication & Influencing) 14) สุนทรียภาพทางศิลปะ (Aesthetic Quality) 15) ความผูกพันที่มีต่อส่วนราชการ (Organizational Commitment) 16) การสร้างสัมพันธภาพ (Relationship Building)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านนโยบาย (Policy) การจัดการเชิงนโยบาย สำหรับการบริหารงานภาครัฐจะเรียกในอีกชื่อหนึ่ง ว่า “การบริหารยุทธศาสตร์” ซึ่งมีนัยความหมายเช่นเดียวกันกับคำว่า “การจัดการเชิงนโยบาย” โดยเป็นแนวคิดที่มุ่งหวังให้องค์การมีการบริหารจัดการในเชิงรุกในระยะยาวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่องค์กรได้กำหนดขึ้น และในตัวแปรนี้ผู้เขียนบทความสรุปการบริหารจัดการเชิงนโยบายไว้และนำมาปรับเปลี่ยนชื่อจาก ตัวแปรและตัวชี้วัดจากคำว่า “แผนยุทธศาสตร์” เป็น “การจัดการเชิงนโยบาย” ซึ่งได้สรุปไว้ว่า การจัดการเชิงนโยบาย ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอกหน่วยงาน (2) การจัดทำแผนนโยบาย (3) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (4) การประเมินและควบคุมนโยบาย

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารบุคลากร (Staff) ได้ศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับคนและบุคลากรที่ต้องการพัฒนาบุคลากรสรุปได้ดังนี้ สายการบังคับบัญชา ต้องให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามสายงานการบังคับบัญชา สำหรับการตัดสินใจในเรื่องสำคัญเท่านั้น ส่วนด้านอื่น ๆ ให้บุคลากรติดต่อสื่อสารกันเองแบบไม่มีพิธีรีตองทำให้เกิดความสะดวกและคล่องตัวขึ้น การฝึกอบรมและการพัฒนา หน่วยงานควรมีการคัดเลือกและกลั่นกรองเพื่อรับ บุคลากรใหม่เข้ามาทำงานอย่างเข้มงวด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจในตัวบุคลากรว่าเมื่อได้รับเข้ามา ทำงานแล้วมีความสามารถในการทำงานและความสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี การให้บุคลากรมีส่วนได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ การแจ้งให้บุคลากรของหน่วยงานได้ ทราบเป้าหมายของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและเปิดเผยผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบอย่างทั่วถึง เพื่อให้แต่ละคนสามารถนำผลการปฏิบัติงานไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ และเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้บุคลากรเกิดความพยายามปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นและเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไว้วางใจที่หน่วยงานมีต่อบุคลากร มาตรการด้านบวก การนำมาตรการด้านบวกมาใช้กับบุคลากรอย่างจริงจังจะเป็นสิ่งที่ใช้ได้ผลมาก เช่น การให้คะแนนประจำสัปดาห์ หรือประจำเดือนแก่บุคลากรที่มีความสามารถระดับธรรมดา ซึ่งเป็นบุคลากรส่วนใหญ่ของหน่วยงาน แม้รางวัลที่ให้มีมูลค่าไม่มากนักแต่การมอบรางวัลให้แก่บุคลากรอย่างทั่วถึงจะทำให้คนส่วนใหญ่ตื่นตัว และมีกำลังใจที่จะบากบั่น ในการยกระดับตนเองให้สูงขึ้นดีกว่าให้รางวัลเฉพาะผู้ที่มีความสามารถดีเด่นเพียงไม่กี่คน โครงสร้างที่มีการบังคับบัญชามีน้อย จะเป็นประโยชน์ในการถ่ายโอนบุคลากรระหว่างหน่วยงานเกิดความคล่องตัวและสะดวกรวดเร็ว การลดสายบังคับบัญชาให้น้อยลง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่ ขนาดหน่วยงานเล็กแต่มีคุณภาพ หน่วยงานเล็กกะทัดรัดทำให้เกิดความคล่องตัว สามารถบริหารงานได้ดี รวมทั้งการเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถในการทำงานได้อย่างเต็มที่ ทำให้งานเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เป็นเรื่องจูงใจให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ดังนั้นสรุปได้ว่า ด้านการบริหารบุคลากร (Staff) การบริหารบุคลากรในหน่วยงานเพื่อการพัฒนาบุคลากรให้มีความเจริญงอกงาม โดยให้ความรู้ ทักษะ ความชำนาญ ตลอดจนแรงจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรมีความกระตือรือร้น และเต็มใจในการทำงานให้หน่วยงานสำเร็จตามเป้าหมาย

องค์ประกอบที่ 4 ด้านพฤติกรรมการบริหาร (Style) เป็นสิ่งผู้บริหารจะต้อง แสดงถึงพฤติกรรมแสวงหาความรู้ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ให้มากขึ้น และจะต้องพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้วย การเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นผู้นำแบบเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้นำที่จูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ด้วยรางวัลอันเป็นผลจากการบรรลุผลสำเร็จในงาน นอกจากนี้ ยังเป็นเรื่องของผู้นำเชิงปฏิรูป หรือการเป็นผู้นำที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ กลยุทธ์และวัฒนธรรมขององค์การ ดังนั้น ผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงต้องสนใจลักษณะของจุดหมายหรือเป้าหมายขององค์การเป็นอย่างมาก การเป็นผู้นำที่มุ่งโดยจุดหมายนี้ ต้องอาศัยการประเมินซ้ำที่เป้าหมาย และคุณค่าขององค์การ รวมทั้งกำหนดทิศทางขององค์การ และการให้อำนาจแก่ผู้ปฏิบัติงาน การกระตุ้น และส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วย ผู้เขียนบทความได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมการบริหาร ประกอบด้วย คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม และแนวทางการปฏิบัติของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วย 1) มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง 2) สามารถนำปัจจัยเข้าต่าง ๆ มากำหนดเป็นกลยุทธ์ได้ 3) มีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต 4) มีวิธีการคิดเชิงปฏิวัติ 5) กำหนดวิสัยทัศน์

องค์ประกอบที่ 5 ด้านระบบและวิธีการปฏิบัติงาน (System) เป็นการบริหารที่ผู้บริหารควรสัมผัสกับปฏิบัติงานจริง ๆ ไม่ใช่นั่งอยู่ในสำนักงานเท่านั้น มีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ ผู้บริหารควรใช้นโยบายเปิดกว้างอยู่เสมอ จะทำให้ทราบข้อเท็จจริงของปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเหตุการณ์ มีการจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากร สนับสนุนให้บุคลากรรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ชมรม เพื่อช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของการปฏิบัติงานนอกเหนือจากในเวลางานปกติ ด้านเทคนิคการประเมินผล ในทางสร้างสรรค์อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้พนักงานเกิดความรู้สึกที่ดีและใช้ความพยายามในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนข่าวสารกันอย่างไม่เป็นทางการอยู่เสมอ จึงก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง สรุปได้ว่า ด้านระบบและวิธีการปฏิบัติงาน (System) ในโลกปัจจุบันผู้บริหารจะต้องบริหารจัดการให้ทันกับโลกของการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินอยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้หน่วยงานอยู่ได้ และมีความเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง โดยทั่วไปย่อมมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ดังนั้น ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีความสามารถในการหากลยุทธ์ในการวางแผน การอำนวยความสะดวก และการควบคุม การเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติงานอย่างจริงจังตลอดเวลา คือ 1) จัดองค์กรให้คล่องตัว หน่วยงานที่เน้นที่ประสบความสำเร็จต้องจัดองค์กรให้เกิดความคล่องตัวและปฏิบัติงานได้สะดวกรวดเร็ว 2) การทดลองปฏิบัติ หน่วยงานดีเลิศมีความเต็มที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีความสลับซับซ้อน ด้วยการทดลองปฏิบัติมากกว่าการวิเคราะห์ วิจัย และวางแผนอย่างลึกซึ้ง โดยไม่ได้ทำอะไรจริงจัง และยังได้สร้างสภาพแวดล้อมและทัศนคติที่เอื้ออำนวยให้มีการทดลองปฏิบัติอย่างจริงจังขึ้นมาในองค์กรด้วย และ 3) การจัดระบบให้เรียบง่าย ทำให้ระบบต่าง ๆ ของหน่วยงานกะทัดรัด

องค์ประกอบที่ 6 ด้านค่านิยมร่วม (Shared values) เป็นกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม ค่าของนิยมในการทำงานของข้าราชการ (IMREADY) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้อธิบายไว้แนวคิดกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม ค่าของนิยม ในการทำงานของข้าราชการ (IMREADY) เป็นแนวคิดที่ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และมุ่งเน้นการดำเนินงานในลักษณะที่คนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับคนเป็นลำดับแรกให้มีแรงขับเคลื่อนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการให้ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานราชการไทยอย่างจริงจัง ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (good governance) ที่มุ่งหวังให้การบริหาร ราชการเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และสอดคล้องตามหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ จากแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นได้ว่า กระบวนทัศน์ วัฒนธรรม ค่าของนิยมในการทำงาน ของข้าราชการ (IMREADY) ให้ความสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การทำงานของข้าราชการ โดยการมุ่งเน้นในการพัฒนาคน ให้มีโอกาสดำเนินงานอย่างเต็มศักยภาพ เพราะเชื่อว่าการ พัฒนาคนนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย การทำงานอย่างมีศักดิ์ศรี (Integrity) ขยันตั้งใจทำงาน (Activeness) มีศีลธรรม คุณธรรม (Morality) รู้ทันโลก ปรับตัวทันโลก ทันสังคม (Relevancy) มุ่งเน้นประสิทธิภาพ (Efficiency) รับผิดชอบผลงานต่อสังคม (Accountability) มีใจ และการกระทำที่เป็นประชาธิปไตย มีส่วนร่วมโปร่งใส (Democracy) มุ่งเน้นผลงาน (Yield)

องค์ประกอบที่ 7 ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน (Skill) ต้องมีคุณลักษณะของความเป็นเชิงบริหารเกี่ยวกับทักษะว่า ผู้บริหารต้องมีความเข้มงวด และผ่อนปรนในเวลาเดียวกัน การที่องค์กรดีเด่นประสบความสำเร็จในการใช้คุณสมบัติอย่างเข้มงวด และผ่อนปรนในเวลาเดียวกัน การควบคุมอย่างเข้มงวดทำให้บุคลากรมีความศรัทธา และเชื่อมั่นอย่างลึกซึ้งในคุณค่าต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มองเห็นไม่ชัด และใช้เป็นสิ่งผ่อนปรนไปให้กลับเป็นเครื่องมือควบคุมสิ่งที่ผ่อนปรนในเวลาเดียวกัน

3. ส่วนสรุป

ผู้เขียนบทความสรุปองค์ประกอบของการบริหารแบบบูรณาการที่ใช้ในบทความครั้งนี้ หมายถึงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารจัดการ หรือการดำเนินงานของการบริหารบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะแนวทางการเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สามารถดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้โดยผู้เขียนบทความได้สังเคราะห์ตัวแปรออกเป็น 7 ตัวแปร ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการจัดองค์การ (Organizing) องค์ประกอบที่ 2 ด้านนโยบาย (Policy) องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารบุคลากร (Staff) องค์ประกอบที่ 4 ด้านพฤติกรรมการบริหาร (Style) องค์ประกอบที่ 5 ด้านระบบและวิธีการปฏิบัติงาน (System) องค์ประกอบที่ 6 ด้านค่านิยมร่วม (Shared values) และองค์ประกอบที่ 7 ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน (Skill)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ฉัตรณรงค์ ฉัตรภูติ. (2560). การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- ปาริชาติ แข็งแก้ว. (2563). แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 6(5), 335-345.
- พัทธ์ยมล สือสวัสดิ์ฉนิชัย. (2558). ต้นแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม.
- พิชญภา ยืนยาว. (2562). ตำราภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา. นครปฐม : โครงการตำรา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ยงยุทธ ยะบุญธง. (2564). การบริหารสถานศึกษาแห่งการสร้างสรรค์นวัตกรรม. กรุงเทพฯ: (อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดพิมพ์).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2555). การบริหารจัดการและการบริหารยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพฯ: โพรเพซ.
- ศุภชัยยวาทะประภาส. (2548). การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย: กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย. กรุงเทพฯ: จุฑาทอง.
- สำนักงาน ก.พ. (2556). การวางแผนทางก้าวหน้าในสายอาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การบริหารราชการแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).
- อุทัย เลหาวิเชียร. (2559). คำนิยมของการบริหารงาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

ภาษาอังกฤษ

- Amorim, P., Gunther, H. O., & Almada-Lobo, B. (2012). Multi-objective integration production and distribution planning of perishable products. *International Journal of Production Economics*, 138(1), 89-101.
- Everard, K.B., Morris, G. and Wilson, Ian. (2004). *Effective School Management* (4th ed.). Sage Publication.

- George, J.M., and Jones, G.R. (1999). *Understanding and managing: Organizational Behavior* (2nd ed.). Massachusetts: Addison – Wesley.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (1993). *Educational administration*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2008). *The execution premium*. Boston, MA: Harvard Business School.
- Peters, T., & Waterman, R. H. (2010). *In Search of Excellence: Lessons from America's Best-Run Companies*. New York: Harper & Row.
- Porter, M. E. (2001). *The value chain and competitive advantage*. Understanding Business Processes. New York: Free Press.
- Scholtes, P. R. (1998). *The leader's handoffs making things happen, getting things done*. New York: McGraw-Hill.

รูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
A Model for the Development of Participatory Fire Protection
and Suppression Engineering Systems

(วันรับบทความ: 12 มิถุนายน 2566; วันแก้ไขบทความล่าสุด: 13 กรกฎาคม 2566; วันตอบรับการตีพิมพ์บทความ: 17 กรกฎาคม 2566)

พระสุธีรัตนบัณฑิต^{*}
Phra Suthirattanabundit^{*}
ณ. พงษ์ สุขสงวน^{}**
Norpong Suksanguan^{}**

บทคัดย่อ

รูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม เรียกว่า Normal Safety of Life by Technology & Knack ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนคือ (1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย กับ องค์ประกอบของการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม (2) การแปลงปัจจัยนำเข้า คือ NORTEK model มีทั้งหมด 4 กระบวนการ และ 30 วิธีการ (3) ผลผลิต คือ NOR: Normal safety of life, T: Technology, EK: Education & Knack ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการของรูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินการที่มีส่วนร่วมในกระบวนการของรูปแบบการพัฒนาทุกขั้นตอน ตั้งแต่ การออกแบบกระบวนการของรูปแบบการพัฒนา การจัดกระบวนการของรูปแบบการพัฒนา และการ ประเมินผลการจัดกระบวนการของรูปแบบการพัฒนา เพื่อตอบสนองหรือเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ลักษณะของ กระบวนการเรียนรู้ที่ยึดระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยเป็นศูนย์กลางการพัฒนาระบบการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต บริบทสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของระบบวิศวกรรมป้องกัน และระงับอัคคีภัย กระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลง โดยกระตุ้น แสวงหาความรู้ เกิดความใฝ่รู้ เรียนรู้ รวมทั้งไม่ตัดสินสิ่งต่าง ๆ จากปรากฏการณ์ที่เห็นก่อนที่จะคิดใคร่ครวญถึงสาเหตุ ที่มาที่ไป และปัจจัยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยสามารถสร้างความรู้ขึ้นใช้เอง ได้ค้นพบสิ่งที่เป็นความจริงด้วยตนเอง สามารถคิดด้วยความรู้ลึกซึ้งโดยปราศจากความกลัว (เกิดปัญญา) และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงทั้งภายในได้แก่ ปริมาณความรู้ ความคิด ทักษะ ค่านิยม จิตสำนึก เป็นต้น และภายนอก ได้แก่ พฤติกรรม ทักษะ และความชำนาญ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนา, ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย

^{*} รองศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, E-mail: Khunnor27@gmail.com

^{**} ดร., หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, E-mail: norpong@megaplanet.co.th

Abstract

“Knack” This is due to the process of participatory fire protection engineering system development model. It is an action that participates in every step of the process of the development model. From the design process of the development model the organization of the process of the development model; and evaluation of the process organization of the development model. to meet or to achieve a goal Characteristics of the learning process based on the fire prevention and suppression engineering system as the center, the development of the learning process is a process that corresponds to the way of life, social context, environment and culture of the fire prevention and suppression engineering system. The process of creating change by stimulating the search for knowledge to be curious, to learn, as well as not to judge things from the phenomena seen before contemplating the causes, origins and conditions involved When the fire prevention and suppression engineering system can create its own knowledge have discovered the truth for themselves Able to think with a sense of freedom without fear (intellectual) and dare to change internally. The quantity of knowledge, thoughts, attitudes, values, consciousness, etc., and externally include behaviors, skills, and expertise.

Keywords: Model, Development, Participatory Fire Protection and Suppression Engineering Systems

1. ส่วนนำ

อัคคีภัยเป็นภัยที่ใกล้ตัวกับประชาชนมากทำให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิต ทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมทั้งต่อประเทศชาติและสังคมโลก โดยจากสถิติของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระหว่างปี พ.ศ.2555-2561 พบเหตุเพลิงไหม้ในประเทศไทยมีมูลค่าความเสียหายกว่า 6,186.32 ล้านบาทนำมาซึ่งความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก การจัดสรรงบประมาณการบริหารจัดการของภาครัฐซึ่งได้เคยกำหนดแผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัยด้านอัคคีภัยแห่งชาติที่เป็นมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2549 ซึ่งมีเป้าหมายตั้งแต่ปีพ.ศ.2549-2559 แผนแม่บทดังกล่าวขับเคลื่อนโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและมีงบประมาณที่จะพัฒนาความรู้ผู้ปฏิบัติการจัดการบริหารงานด้านการป้องกันอัคคีภัยจำนวนจำกัด เปรียบเทียบการจัดสรรงบประมาณในการให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่หรือประชาชนทั่วไปปีละเพียง 2 ล้านบาทเท่านั้นโดยงบประมาณทั้งปีพ.ศ.2560 ของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีประมาณ 39,038,400 บาท (ณัดกิจ จันกิเสน, 2563) ซึ่งไม่สามารถทำให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขได้และการบูรณาการกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมเลย ปัญหาดังกล่าวก็ยังคงเกิดขึ้นต่อไปเป็นรายวันและดูจะมีแนวโน้มสูงขึ้นต่อไปซึ่งถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศชาติ อัคคีภัยยังสามารถทำลายธรรมชาติเช่นไฟไหม้ป่าที่จังหวัดเชียงใหม่และต่อสังคม

โลกดังเหตุการณ์ไฟไหม้ป่าที่ประเทศออสเตรเลียซึ่งคาดการณ์ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของออสเตรเลียไม่น้อยกว่า 2.1 ล้านล้านบาท (สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน, 2563) นอกจากความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจหมอกควันพิษยังทำให้เกิดภาวะโลกร้อนมากขึ้นและควันพิษยังเดินทางไปประเทศข้างเคียงเกิดปัญหาด้านสุขภาพประชากร ชีวิตความเป็นอยู่การอพยพเคลื่อนย้ายของประชากร การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ การสูญพันธุ์ของพืช สัตว์ สิ่งมีชีวิตที่เป็นมรดกทางธรรมชาติของโลกมากมาย รัฐบาลในฐานะผู้กำหนดนโยบาย โดยการขับเคลื่อนภารกิจ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสู่การเป็นองค์กรชั้นนำ ภายใต้วาระ “ประเทศไทยปลอดภัย (Safety Thailand)” เป็นวาระแห่งชาติภายใต้แนวความคิด “สานพลังประชารัฐ สู่ประเทศไทยปลอดภัย” และได้กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนวาระประเทศไทยปลอดภัยอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ต้องการให้มีการบูรณาการแผนปฏิบัติการทรัพยากรระบบปฏิบัติการและยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย โดยมุ่งดำเนินมาตรการเชิงป้องกัน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สามารถปฏิบัติการเผชิญเหตุและจัดการภัยพิบัติได้ ในการปฏิบัติตามแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัย เป็นการติดตั้งถังดับเพลิงให้ชุมชนสามารถนำไประงับเหตุเบื้องต้น โดยชุมชนจะต้องร่วมกันดูแลรักษา หากพบว่ามีอุปกรณ์ใดชำรุดจะแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อเข้าแก้ไขให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และแผนการฝึกอบรม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเน้นในการฝึกภาคสนามให้กับภาคประชาชนคือ การจำลองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำโดยการฝึกปฏิบัติตามฐานกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งแฝงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการอัคคีภัยต่าง ๆ เข้าไปกับโครงการอื่นในทุกกลุ่มเป้าหมายโดยการจัดการให้ความรู้ และสถาบันการศึกษาที่จะพัฒนาส่งเสริมความรู้ดังกล่าวมีอยู่อย่างจำกัด และเป็นเรื่องเฉพาะทางการศึกษาส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องของทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ นอกจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่จัดตั้งสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยยังมีวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย, 2555) ที่จัดการอบรมเรื่องความปลอดภัยและอัคคีภัยให้วิศวกรผู้สนใจและเกี่ยวข้องและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทก็ตาม ก็ยังไม่เพียงพอที่จะผลิตบุคลากรที่มีความรู้ในสายอาชีพเพื่อพัฒนาจัดการดูแลการใช้งานหรือบำรุงรักษาอุปกรณ์และระบบดังกล่าวให้พร้อมใช้งานและเพื่อความปลอดภัยต่ออาคารและผู้ใช้อาคารนั้น ๆ จากข้อมูลดังกล่าวมีการจัดทำมาตรการป้องกันและระงับเหตุอัคคีภัย รวมถึงการฝึกอบรมหรือให้ความรู้ด้านการตอบโต้เหตุฉุกเฉินให้แก่ประชาชน หรือหน่วยฝึกอบรมการดับเพลิงขั้นต้น

สำหรับประเทศไทยจากปัญหาดังกล่าวมา การพัฒนาเสริมสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างแท้จริง จะยังให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและด้วยองค์กรแห่งการเรียนรู้นี้บุคลากรทั้งหมดของทั้งองค์กรจะได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ (Attitude) กระบวนการทำงานและผลการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุประสิทธิภาพอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเชื่อมโยงร้อยเรียงเป็นรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team Working) เกิดความเข้าใจในเป้าหมายตรงกันมีกระบวนการเรียนรู้ การสื่อสารประสานงาน การให้อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) การสร้างนวัตกรรมใหม่ (Innovation) อันจะทำให้องค์กรทันสมัย เป็นองค์กรที่ทุกคนมีส่วนร่วม เข้มแข็งพร้อมเข้าสู่สนามการแข่งขัน เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยวิธีการแนวทางการส่งเสริมให้

บุคลากรเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยเห็นความสำคัญของการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่บุคลากรเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยสามารถหาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้คือการมีหลักสูตรการเตรียมความพร้อมด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัย ซึ่งทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของทาบาสจะให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรทุกขั้นตอนตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหาสาระ การจัดระบบเนื้อหา การเลือกประสบการณ์เรียนรู้ การจัดการเกี่ยวกับประสบการณ์เรียนรู้ และการประเมินผล (Iwasiw, 2020) กระบวนการสำหรับการจัดการเรียนรู้สำหรับบุคลากรเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยจะต้องดำเนินการให้ตรงกับความต้องการ ความสนใจ และประสบการณ์ของผู้ใหญ่ โดยยึดตัวของผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีการนำสถานการณ์ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่มานำใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2554) หลังจากดำเนินการใช้หลักสูตรแล้วควรมีการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งการประเมินหลักสูตรตามทฤษฎีการประเมินหลักสูตรของแฮมมอน จะทำให้ทราบมิติในการประเมิน 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านการจัดการเรียนการสอน 2) มิติด้านสถาบัน 3) มิติด้านพฤติกรรม (กมลฉัตร กล่อมอิม, 2562) โดยมีมิติทั้ง 3 ด้านจะส่งผลต่อการตัดสินใจว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณค่าเพียงใด ควรใช้ต่อไป ควรปรับปรุงส่วนไหน หรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างรูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วมด้านการแปลงหลักสูตรสู่การเรียนรู้ครั้งนี้ คณะผู้เขียนบทความได้นำเสนอหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้เป็นหลักการพัฒนารูปแบบในทุกองค์ประกอบ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และการถอดประสบการณ์การพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม 4 ประการ ได้แก่

- 1) การเสริมพลัง (Empowerment) เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีความเคารพตนเอง ตลอดจนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองจนสามารถพัฒนาศักยภาพของตน (Lashley, 2001)
- 2) การเป็นพี่เลี้ยงและการสอนงาน (mentoring & coaching) เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากร โดยมุ่งเน้นให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีศักยภาพสูงขึ้น (อาภรณ์ ภูววิทยพันธุ์, 2558)
- 3) การใช้สุนทรียสนทนา (dialogue) เป็นการสนทนาบนพื้นฐานของการเปิดใจกว้างด้วยการรับฟังความคิด การให้คุณค่าต่อสิ่งที่บุคคลอื่นพูดทั้งความรู้สึนึกคิด ตลอดจนประสบการณ์ส่วนบุคคลเพื่อเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร, 2553)
- 4) การชื่นชมและเห็นคุณค่าในตัว (Appreciation) เป็นการเห็นคุณค่าหรือการยกย่องชมเชยความสำเร็จบุคคลอื่นจนทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเองซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนา

ปัญหาที่สำคัญคือประชาชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขาดความรู้และทักษะความสามารถในการใช้ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับเหตุอัคคีภัยซึ่งมีความหลากหลายตั้งแต่การออกแบบเลือกใช้ที่เหมาะสม การติดตั้งที่ถูกต้องและการใช้งานตามมาตรฐานที่ถูกต้องรวมถึงการดูแลรักษาระบบฯที่สามารถพร้อมใช้งานได้ทันที เป็นการป้องกันและระงับอัคคีภัยก่อนที่จะลุกลามและเป็นการป้องกันเจ้าหน้าที่ ประชาชนผู้ใช้อาคารด้วย แต่ระดับความรู้และความสามารถในการใช้ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับเหตุอัคคีภัยของแต่ละบุคคลมักจะมี

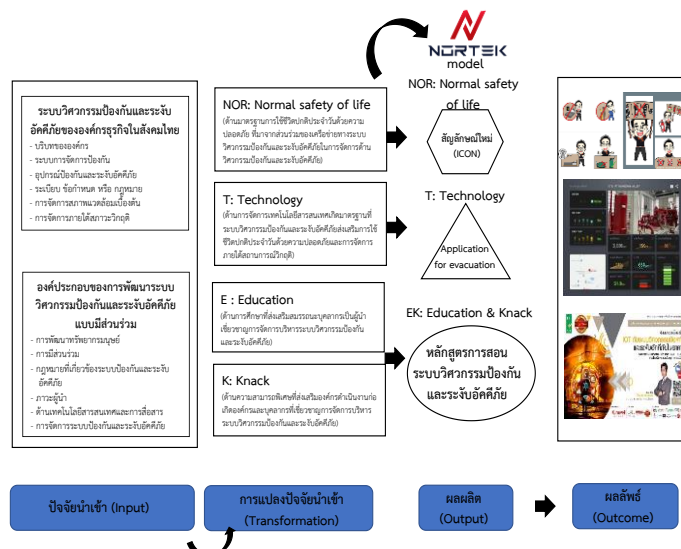
ความแตกต่างกันและส่วนใหญ่จะมีความรู้ด้านการดับเพลิงผจญเพลิง ทำให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบาง
คนไม่สามารถใช้อุปกรณ์หรือระบบฯ และระงับเหตุอัคคีภัยได้ถึงแม้จะถูกฝึกซ้อมมา (ชัยกฤต ยกพลชนชัย,
2564)

จากข้อมูลดังกล่าวมา คณะผู้เขียนบทความสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและ
ระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาองค์กรธุรกิจทางวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยที่มีอยู่และเป็น
ต้นแบบให้ผู้สนใจที่จะสร้างองค์กรธุรกิจระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น
ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย เพราะมีส่วนใกล้ชิด
กับผู้อบรมและชุมชนเป็นอย่างมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) กิจกรรม
การเรียนการสอนก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้อบรมนั้นจะเกิดขึ้นที่องค์กรธุรกิจทางวิศวกรรมป้องกันและระงับ
อัคคีภัยที่มีประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรธุรกิจทางวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยเป็นผลมาจาก
ความสามารถของผู้บริหารองค์กรธุรกิจทางวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง
จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน และการบริหารจะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่วนเนื้อหา

องค์ประกอบของการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย

การศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม
คณะผู้เขียนบทความได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลมาร่างรูปแบบการพัฒนาระบบ
วิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
แบบมีส่วนร่วม ตามที่ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะทั้งหมด 4 กระบวนการ 30 วิธีการ สำหรับสร้าง
เอกสารประกอบการใช้รูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วมตามที่
ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และได้รูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม
ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม (NORTEK model)

จากภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม (NORTEK model) รูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบ เป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนคือ (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) (2) การแปลงปัจจัยนำเข้า (Transformation) (3) ผลผลิต (Output)

1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย กับองค์ประกอบของการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม

1.1) ปัจจัยนำเข้าระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย มี 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบริบทขององค์กร ด้านระบบการจัดการป้องกัน ด้านอุปกรณ์ป้องกันและระงับอัคคีภัย ด้านระเบียบ ข้อกำหนด หรือ กฎหมาย ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมเบื้องต้น และ ด้านการจัดการภายใต้สภาวะวิกฤติ แต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1) ด้านบริบทขององค์กรระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในประเทศไทย เริ่มต้นจากสถาบันการศึกษาเป็นเริ่มพัฒนา แต่การพัฒนาที่เป็นรูปธรรมรูปแบบมากขึ้นก็คือสังกัดของวิศวกรที่เกี่ยวข้อง เช่น บริษัทผู้ออกแบบ บริษัทผู้ควบคุมงาน บริษัทผู้รับเหมา หรือแม้กระทั่งบุคลากรที่เป็นวิศวกรของผู้ที่เป็นตัวแทนของเจ้าของโครงการเอง

1.1.2) ด้านระบบการจัดการป้องกัน จากการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยของประเทศไทย เป็นระบบที่ถูกกำหนดกฎหมาย มาตรฐาน เป็นภาคบังคับมากกว่าที่จะเป็นในเรื่องมาตรฐาน และมาตรการทางกฎหมายและเทคนิคการปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) มาตรฐานของสมาคมผู้ตรวจสอบอาคาร (2) การบริหารความเสี่ยงมันจะต้องรู้ระบบทุกระบบ (3) มาตรการทางกฎหมาย (4) เทคนิคกฎหมายบางอย่างมีระบบวิศวกรรมของต่างประเทศมารวมเข้ากัน (5) มิติองค์กรและชุมชน และ (6) กฎหมายเป็นภาคบังคับมาตรฐานเป็นภาคของสมัครใจ

1.1.3) ด้านอุปกรณ์ป้องกันและระงับอัคคีภัย เกิดจากกระบวนการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วมต้องมีส่วนร่วมทั้งหมดที่เกี่ยวกับระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย คือ ภาครัฐ เอกชน บริษัท ห้างร้าน หรือชุมชน ด้วยการการบังคับใช้กฎหมายให้ปฏิบัติได้จริง

1.1.4) ด้านระเบียบ ข้อกำหนด หรือ กฎหมาย เป็นลักษณะกฎหมายและมาตรการของระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคองค์กรธุรกิจในประเทศไทยไม่ได้จากอ้างอิงมาตรฐานจากผู้เชี่ยวชาญระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยอย่างเพียงพอ กฎหมายและมาตรการภาพแบบกว้างและไม่มีความละเอียดอย่างชัดเจนทำให้เกิดเหตุการณ์จริงต้องตีความอีกรอบ

1.1.5) ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมเบื้องต้น ในประเทศไทยควรมีการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม ในมิติองค์กรและชุมชนเป็นแบบระดับความร่วมมือเชิงบูรณาการการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย แบบการทำงานของภาคเอกชนขนาดใหญ่อย่างเดียว หมายถึง บทบาทอำนาจอยู่เพียงแค่ภาคเอกชนขนาดใหญ่เท่านั้นในดำเนินการกระบวนการขับเคลื่อน

ภารกิจทุกขั้นตอนอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมดูแลและประเมินผล โดยตัวแสดงภาคเอกชนขนาดใหญ่เพียงฝ่ายเดียว ทำงานอย่างเป็นเอกเทศในตัวเอง และมีความเป็นอิสระจากมิติอื่น

1.1.6) ด้านการจัดการภายใต้สภาวะวิกฤติ สภาพปัญหาอุปสรรคของระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรธุรกิจในสังคมไทย เกิดจากกระบวนการความคิดในสังคมไทย ว่าระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตประจำ มีทั้งความรู้ที่ดี การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ แต่ไม่มีปฏิบัติอย่างจริงจัง และรูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วมในสังคมไทยควรเป็นแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย โดยเน้นประชาสัมพันธ์เข้าใจความร่วมมือการป้องกันการเกิดอัคคีภัย

1.2) ปัจจัยนำเข้าองค์ประกอบของการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วมมี 6 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การมีส่วนร่วม กฎหมายที่เกี่ยวข้องระบบป้องกันและระงับอัคคีภัย ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการจัดการระบบป้องกันและระงับอัคคีภัย แต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1.2.1) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญคือ คุณธรรมและจริยธรรม (Ethics) ซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมจะเป็นตัวรองความสำเร็จของทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร ดังนั้น คณะผู้เขียนบทความสรุปได้ว่า กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในส่วนขององค์กรและทรัพยากรมนุษย์ อีกทั้งยังต้องประเมินและวิเคราะห์ถึงความจำเป็นขององค์กร และการเลือกใช้เครื่องมือ/กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสม โดยกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความเกี่ยวข้องทั้งการพัฒนาการเรียนรู้ การพัฒนาผลการปฏิบัติงานและการพัฒนาองค์กร ในงานวิจัยครั้งนี้ใช้องค์ประกอบหลักของกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย การฝึกอบรมและพัฒนา (Training and Development : T & D) การพัฒนาสายอาชีพ (Career Development: CD) และการพัฒนาองค์กร (Organization Development: OD) เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทั้ง “เก่ง” และ “ดี” ของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบองค์กรธุรกิจทางวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย

1.2.2) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย ที่แท้จริงคือการที่ประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่มีอยู่ประจำพื้นที่ เพื่อประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาการจัดการอุบัติเหตุที่เกิดจากอัคคีภัยเป็น การรักษาระบบเศรษฐกิจและสังคมให้ดำรงอยู่อย่างปกติสุข ซึ่งแสดงออกในรูปการเรียนรู้การซ่อมการใช้ อุปกรณ์ที่ถูกต้อง การแจ้งเตือน การร่วมการซ่อมการอพยพ การจัดการให้สภาพแวดล้อมกลับมาเป็นปกติโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

1.2.3) ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องระบบป้องกันและระงับอัคคีภัย เป็นหลักการของกฎหมายกับปัญหาเรื่องขอบเขตการตรวจสอบและการใช้ดุลพินิจหลักการของกฎหมายตรวจสอบอาคารที่เน้นให้เกิดการป้องกันอุบัติเหตุในอาคารและสิ่งปลูกสร้างถือเป็นหลักการที่ดีซึ่งควรนำมาปฏิบัติกันนานแล้ว หลังจากที่ยุคสมัยไทยเคยมีบทเรียนกับเหตุการณ์โศกนาฏกรรมจากอาคารที่ไม่ได้มาตรฐานมาหลายต่อหลายครั้ง

ตั้งแต่เหตุการณ์โรงแรมถล่มจากการต่อเติมอาคารที่ผิดหลักวิชาการ เหตุการณ์ไฟไหม้โรงงานหรือห้างสรรพสินค้าซึ่งมีการสูญเสียชีวิตคนนับร้อยจากสาเหตุที่อาคารไม่มีการติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงตามมาตรฐาน มาจนถึงเหตุการณ์ป้ายโฆษณาถล่มจากพายุฝนเมื่อไม่นานมานี้ แต่เรื่องหลักการของกฎหมายฯ นี้อาจเป็นเพียงประเด็นเดียวเท่านั้นที่น่าชื่นชม ในขณะที่วิธีการปฏิบัติตามกฎหมายนี้ยังมีความคลุมเครือและข้อน่าสงสัยอยู่อีกมาก เริ่มตั้งแต่ประเด็นเรื่องการกำหนดประเภทของอาคารซึ่งต้องได้รับการตรวจสอบทั้ง 9 ประเภท ที่ล้วนเป็นอาคารสาธารณะและอาคารขนาดใหญ่เท่านั้น คำถามง่าย ๆ คือกฎหมายจะให้เกิดมาตรฐานด้านความปลอดภัยแก่ประชาชนที่ใช้อาคารขนาดใหญ่และอาคารสาธารณะเท่านั้นหรือ แล้วชีวิตคนที่อาศัยในอาคารขนาดเล็กหรืออาคารที่มีผู้อยู่ใช้น้อยกว่า 500 คน จะไม่มีความสำคัญหรืออย่างไร โดยในความเป็นจริงแล้วจะเห็นได้ว่าปัญหาเรื่องโครงสร้างและความมั่นคงของอาคารก็มักจะเกิดขึ้นกับอาคารขนาดเล็กมากกว่าเสียอีก ดังที่เราคงจะเคยทราบประเด็นเรื่องทาวนเฮาส์หรือตึกแถวทรุดตัวพังลงเป็นแถบ หรือกรณีที่โครงสร้างอาคารแฟลต 5 ถึง 7 ชั้นมีการแตกร้าวมากมายหลายกรณี แต่จะไม่ค่อยเคยได้ยินว่าอาคารสูงอย่างคอนโดมิเนียมหรืออาคารสำนักงานขนาดใหญ่จะมีปัญหาเรื่องโครงสร้างแต่อย่างใด นอกจากนี้ปัญหาเรื่องการต่อเติมอาคารโดยผิดหลักวิชาการและละเมิดกฎหมายก็มักจะเกิดกับอาคารขนาดเล็กซึ่งไม่ได้จัดให้อยู่ในประเภทที่ต้องตรวจสอบอย่างทาวนเฮาส์และตึกแถวจนเป็นเหตุให้อาคารทรุดตัวลงเป็นอันตรายมากกว่าอาคารขนาดใหญ่หลายประเภท ประเด็นเรื่องขอบเขตของการตรวจสอบอาคารก็ยังคงเป็นความสับสนอย่างยิ่ง ความคลุมเครือเรื่องรายละเอียดที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นเรื่องการตรวจสอบเกี่ยวกับการต่อเติมอาคาร การตรวจสอบเชิงปฏิบัติรายละเอียดทุกชั้นตอน หรือเป็นเพียงการเข้าไปสอบทานในรายละเอียดทางเทคนิค ว่าสภาพของอาคารอยู่ในภาวะที่พร้อมใช้งานหรือไม่ ที่สำคัญก็คือเรื่องเวลาที่กำหนดให้มีการตรวจสอบประจำปี ทุก ๆ ปี และการตรวจครั้งใหญ่ทุก ๆ 5 ปี ตลอดจนเรื่องความเข้มของการตรวจสอบที่แตกต่างกันระหว่างการตรวจประจำปีและการตรวจครั้งใหญ่ ความคลุมเครือเหล่านี้จึงทำให้มาตรฐานการตรวจสอบอาคารจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ขึ้นทะเบียนตรวจสอบอาคาร ไปจนถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐในกรมโยธาธิการ ฯ เท่านั้น

1.2.4) ด้านภาวะผู้นำ คือ ภาระการทำงานในองค์กรธุรกิจทางวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องคิดค้นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน ทักษะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับความสามารถนำแนวคิดในการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อให้คนในองค์กรมีความพร้อมและปฏิบัติตามโดยยอมรับกับแนวความคิดที่เป็นลักษณะการคาดการณ์ ทักษะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมขององค์กรที่มีส่วนในการส่งเสริมให้เกิดผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ การทำงานร่วมกันเป็นทีมในการประกอบกิจการมีความจำเป็นที่จะต้องยอมรับและมีความไว้วางใจร่วมกันที่จะดำเนินงานตามแนวคิดของผู้นำเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

1.2.5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นคว้าข้อมูล รวมทั้งช่องทางการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการผลิตและผลิตภัณฑ์ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย โดยมีการนำหลักการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง

1.2.6) ด้านการจัดการระบบป้องกันและระงับอัคคีภัยใช้ในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม และโครงการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการร่วมกัน สร้างความปลอดภัย และน่าอยู่อย่างยั่งยืน ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมความพร้อมตลอดเวลา หน่วยงานทางราชการควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน จัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวัง ปฏิบัติงานอย่างรวดเร็ว และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย รวมทั้งจัดให้มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครหน่วยเคลื่อนที่เร็ว

2) การแปลงปัจจัยนำเข้า (Transformation) คือ NORTEK model มีทั้งหมด 4 กระบวนการ และ 30 วิธีการ โดยสามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก่อนก็ได้ มีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการที่ 1 NOR: Normal safety of life ด้านมาตรฐานการใช้ชีวิตปกติประจำวันด้วยความปลอดภัย ที่มาจากส่วนร่วมของเครือข่ายทางระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในการจัดการด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย เป็นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่รวมตัวของภาครัฐ เอกชน องค์กร และประชาชน ในลักษณะของเครือข่ายและมีการนำมวลชนสัมพันธ์มาดำเนินการในเครือข่าย ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้การสร้างแนวร่วมของกลุ่มระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย ซึ่งเป็นการรวมตัวกันเพื่อพัฒนากลุ่มของระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยและขยายไปยังระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดเป็นเครือข่ายของระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย ทำให้เกิดมาตรฐานการใช้ชีวิตปกติประจำวันด้วยความปลอดภัย โดยกระบวนการ NOR : Normal safety of life ด้านมาตรฐานการใช้ชีวิตปกติประจำวันด้วยความปลอดภัย ที่มาจากส่วนร่วมของเครือข่ายทางระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในการจัดการด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย มี 6 วิธีการ ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถช่วยการจัดการด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยได้และลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุที่เกิดจากอัคคีภัยได้

(2) การมีส่วนร่วมของประชาชน และเครือข่ายภาครัฐและเอกชนสามารถบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่วิกฤติเมื่อเกิดอุบัติเหตุด้านอัคคีภัยและหลังเกิดเหตุได้

(3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถช่วยให้ประชาชนได้รับความรู้ และมีทักษะในการจัดการด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยได้

(4) การทำความร่วมมือกันในทุกมิติระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และ องค์กรเอกชนสามารถแก้ปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดจากอัคคีภัยได้

(5) การมีเครือข่ายภาครัฐ เอกชน องค์กร และ ประชาชนร่วมมือกันจะช่วยลด หรือ แก้ปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดจากอัคคีภัยได้ และ

(6) มาตรฐาน/ ระเบียบในการออกแบบ การใช้งาน การบำรุงดูแลรักษาปรับปรุง ทบทวนอบรมให้ทันสมัยต่อเนื่องในระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย เป็นการช่วยลดการเกิดอัคคีภัยได้

กระบวนการที่ 2 T: Technology ด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเกิดมาตรฐานที่ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยส่งเสริมการใช้ชีวิตปกติประจำวันด้วยความปลอดภัย เป็นการจัดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นคว้าข้อมูล รวมทั้งช่องทางการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการผลิตและผลิตภัณฑ์ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย โดยมีการนำหลักการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง โดยกระบวนการT: Technology ด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเกิดมาตรฐานที่ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยส่งเสริมการใช้ชีวิตปกติประจำวันด้วยความปลอดภัย มี 9 วิธีการ ได้แก่

- (1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประชาสัมพันธ์ การสื่อสารอบรม การจัดการบริหาร และตัวระบบอุปกรณ์ของระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (2) การใช้เทคโนโลยีให้ประชาชน หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตในการจัดการบริหาร หรือสร้างระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยทั้งแบบเดิมและแบบใหม่
- (4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศก่อเกิดประสิทธิภาพในการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (5) การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน ระเบียบต่าง ๆ และกฎหมายจะช่วยลดปัญหาความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุด้านอัคคีภัย
- (6) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อค้นคว้าข้อมูลการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (7) กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการความปลอดภัยและลดต้นทุนด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยได้
- (8) กฎหมายยังล้ำสมัยและไม่ครอบคลุมกับโครงสร้างอาคารและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงทันสมัยมากขึ้นจากการใช้อุปกรณ์ประกอบอาคารที่แตกต่างไปจากอดีตและเป็นช่องว่างในการจัดการด้านระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย และ
- (9) การกำหนดคุณสมบัติบุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้องในความรับผิดชอบงานด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยเป็นส่วนหนึ่งในกฎหมายที่ต้องปรับปรุง ทบทวนหรือเปลี่ยนแปลง

กระบวนการที่ 3 E: Education ด้านการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะบุคลากรเป็นผู้นำเชี่ยวชาญการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย เป็นการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเป็นผู้นำมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีคุณธรรมและมีลักษณะที่ดีซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้คือสมรรถภาพของผู้นำองค์กรธุรกิจทางวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยโดยผู้นำสามารถกำหนดแนวทางและเป็นผู้นำทางความคิด ทักษะการทำงานร่วมกับเครือข่ายเพื่อผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยให้ดีขึ้นผ่านหลักการของแบบมีส่วนร่วม โดยกระบวนการE : Education ด้านการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะบุคลากรเป็นผู้นำเชี่ยวชาญการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย มี 11 วิธีการ ได้แก่

- (1) จำนวนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญและได้รับใบรับรองเฉพาะด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (2) ความเป็นผู้นำกำหนดเป้าหมายแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (3) มีการปรับปรุงแก้ไขทบทวนวิธีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสเข้ารับการประชุมอบรมเพิ่มทักษะการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (4) ความรู้ด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในทุกประเภททุกชนิดการใช้งานครบถ้วน
- (5) ความเป็นผู้นำสามารถสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยได้อย่างชัดเจน
- (6) การมีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบระบบประกอบอาคารจะสามารถเข้าใจความรู้ด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยได้
- (7) ความรู้พื้นฐานการดับเพลิง การอพยพการช่วยเหลือประชาชนจากเหตุเพลิงไหม้ขั้นต้นจะเข้าใจความรู้ด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (8) ความเป็นผู้นำสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนบุคลากร มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (9) ความเป็นผู้นำส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (10) การฝึกอบรมทีมงานให้มีทักษะ ความรู้การใช้งาน การทำงาน การตรวจสอบและซ่อมบำรุงระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยสม่ำเสมอจะทำให้เข้าใจระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย และ
- (11) การได้รับมอบหมายให้ทีมงานหรือบุคคลได้รับผิดชอบดูแล บริหารจัดการเป็นการเฉพาะระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยจะทำให้เกิดความร่วมมือมีส่วนร่วมให้เกิดความรู้ในระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย

กระบวนการที่ 4 K: Knack ด้านความสามารถพิเศษที่ส่งเสริมองค์กรเชี่ยวชาญการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย เป็นด้านความรู้ที่ส่งเสริมองค์กรธุรกิจทางวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยจะต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติหลายประการ คือ มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีคุณธรรมและมีลักษณะที่ดีซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้คือสมรรถภาพของผู้นำองค์กรธุรกิจทางวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยโดยผู้นำสามารถกำหนดแนวทางและเป็นผู้นำทางความคิด ทักษะการทำงานร่วมกับเครือข่ายเพื่อผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยให้ดีขึ้นผ่านหลักการของแบบมีส่วนร่วม โดยกระบวนการ K: Knack ด้านความสามารถพิเศษที่ส่งเสริมองค์กรเชี่ยวชาญการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย มี 4 วิธีการ ได้แก่

(1) องค์กรจัดแผนงานการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม

(2) ดำเนินการประชุม อบรม บุคลากรในการพัฒนาการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย

(3) องค์กรดำเนินธุรกิจด้านระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยเป็นการเฉพาะ และ

(4) ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาวิทยาการใหม่ ๆ มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย

3) ผลผลิต (Output) เสนอ NORTEK model ผลผลิต Normal Safety of Life by Technology & Knack คือ ผลผลิตที่ 1 NOR : Normal safety of life ผลผลิตที่ 2 T: Technology และ ผลผลิตที่ 3 EK: Education & Knack มีรายละเอียด ดังนี้

ผลผลิตที่ 1 NOR: Normal safety of life ด้านมาตรฐานการใช้ชีวิตปกติประจำวันด้วยความปลอดภัย ที่มาจากส่วนร่วมของเครือข่ายทางระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในการจัดการด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย เสนอรูปแบบชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่โดยการนำข้อมูลรูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วมและสัญลักษณ์เดิมที่มีอยู่มาทบทวนมาสังเคราะห์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมมาสร้างสัญลักษณ์ใหม่ (Icon) และประเมินสัญลักษณ์ใหม่ (Icon) ที่เกี่ยวกับระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย คือ ชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ 7 สัญลักษณ์ ดังนี้ ชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ที่ 1 เรียกว่า ห้ามใช้ปลั๊กพ่วงเสียบต่อกับหลายๆตัว ควรปลั๊กพ่วงที่ได้มาตรฐานเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความปลอดภัยเพื่อการใช้งานเบื้องต้นเท่านั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือการใช้งานอย่างถูกวิธีหากมีสองสิ่งนี้ควบคู่กันจะสามารถลดความเสี่ยงจากการใช้ปลั๊กพ่วงได้อย่างแน่นอน พร้อมกับการที่เสียบต่อกับหลายๆตัว ตัวแรกจะรับภาระกำลังไฟมากที่สุดและสะสมทำให้เกิดความร้อน ซึ่งจะทำให้ สายไฟละลาย หัวปลั๊กไหม้ ทำให้ช็อตและเกิดประกายไฟ นั้นสามารถทำให้เกิดเพลิงไหม้ได้ หรือจะมีการตัดไฟบ่อย ๆ สรุปเลยว่า ไม่ควรใช้ต่อพ่วงกันหลายๆอัน ควรเลือกให้เหมาะสมกับการใช้งาน ชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ที่ 2 เรียกว่า ห้ามนำของพวกนี้เข้าไมโครเวฟ แต่ไม่ใช่อะไรก็นำเข้าไมโครเวฟได้หมด เพราะอาหารและภาชนะบางอย่าง เวฟแล้วอาจจะเกิดอันตรายหรือทำให้ไมโครเวฟพังได้เลย โดยเฉพาะภาชนะใส่อาหาร ยิ่งต้องดูให้แน่ใจว่าเข้าไมโครเวฟได้จริง ๆ ชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ที่ 3 เรียกว่า การตรวจสอบถึงดับเพลิง โดยใช้มาตรวัดแรงดัน หรือ เกจวัดแรงดัน (Pressure Gauge) อยู่ในตำแหน่งที่พร้อมใช้งาน เข็มของเกจต้องชี้อยู่ในช่องที่เขียว (ตามรูป) ไม่ตกไปทางช่อง RECHARGE หรือ ช่อง OVERCHARGED ถ้าเข็มชี้ไปยังช่องดังกล่าวจะไม่สามารถฉีดเครื่องดับเพลิงนั้นเพื่อดับไฟได้ ชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ที่ 4 เรียกว่า อย่าชาร์จโทรศัพท์ไว้บนเตียง ทั้งนี้แท่นชาร์จที่เสื่อมสภาพ อาจก่อให้เกิดการรั่วของไฟฟ้าได้ ซึ่งจะเกิดอันตรายขึ้นได้หากเครื่องอยู่ติดกับตัวเรา ชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ที่ 5 เรียกว่า ห้ามชาร์จโทรศัพท์ไว้บนที่นอน การจุดธูปเทียนบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษ จะต้องใช้ความระมัดระวัง โดยมีภาชนะที่ไม่ ติดไฟและแข็งแรงรองรับ และขอให้ดูแลธูปเทียนที่มีลักษณะไฟดับสนิทแล้วก่อนเข้านอนหรือออกนอกเคหสถาน ชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ที่ 6 เรียกว่า ติดตั้ง Smoke Alarm

ภายในบ้านพักอาศัย ทั้งนี้ Smoke Detector อุปกรณ์ตรวจจับควันที่ทำงานร่วมกันกับระบบ Alarm System หรือสัญญาณแจ้งเตือนเหตุเพลิงไหม้ เป็นอุปกรณ์ตรวจจับควันที่เกิดจากเหตุเพลิงไหม้ ซึ่งโดยมากการเกิดเพลิงไหม้จะเกิดควันก่อน จึงทำให้สามารถตรวจพบเพลิงไหม้ตั้งแต่การเกิดเพลิงไหม้ระยะแรก สามารถตรวจจับเหตุเพลิงไหม้ได้อย่างรวดเร็ว และ ชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ ที่ 7 เรียกว่า ห้ามวางถังแก๊สแนวนอน ถังแก๊สต้องอยู่ในลักษณะตั้งตรงเสมอ ห้ามเอนหรือนอน และควรตั้งอยู่ในที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก

ผลผลิตที่ 2 T: Technology ด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเกิดมาตรฐานที่ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยส่งเสริมการใช้ชีวิตปกติประจำวันด้วยความปลอดภัย เสนอรูปแบบโครงการสร้างระบบการค้นหาที่ตั้งบนแผนที่การค้นหาเส้นทางบนโดรนไฟ หากเกิดเหตุอัคคีภัยโดยฉับพลัน ก็จะเป็นการยากต่อการอพยพหนีภัยออกไปนอกอาคาร ในเส้นทางที่สถานทีนั้น ๆ กำหนดให้ใช้ในสภาวะเกิดเหตุฉุกเฉินสำหรับใครหลายคนที่ไม่คุ้นเคยต่อสถานที่ หรือแม้แต่คนที่รู้จักเส้นทางและตำแหน่งของทางหนีไฟเป็นอย่างดี แต่ด้วยในสถานการณ์คับขันและความเร็วของการเกิดเพลิงไหม้ อาจทำให้เส้นทางหนีภัยดังกล่าวที่คิดว่าปลอดภัย อาจจะไม่ปลอดภัยก็เป็นได้ เพราะน้อยคนที่จะรู้ถึงตำแหน่งที่เกิดเพลิงไหม้ และด้วยความซุ่มน ความวิตกต่อเหตุการณ์ อาจจะไม่ทันได้ตั้งสติ ควบคุมอารมณ์และการตัดสินใจได้ทันท่วงที ก็อาจทำให้ตกอยู่ในอันตรายและติดอยู่ในสถานที่ดังกล่าว หากทุกคนได้รับการแจ้งเตือนหลังจากเริ่มเกิดอัคคีภัยได้ทันเวลา อาจช่วยให้ลดผลกระทบและความเสียหายจากเหตุอัคคีภัยที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถรับรู้ถึงพิกัดต้นกำเนิดเพลิงไหม้ และพิกัดตำแหน่งที่เราอยู่ รู้ถึงเส้นทางที่จะนำพาออกไปยังสถานที่ที่ปลอดภัย มีข้อเสนอแนะการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมต่อความอยู่รอดในสถานการณ์ รวมถึงสามารถแจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และการรับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ เมื่อมีการติดต่อเพื่อรับการช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที และสิ่งที่จะมาช่วยแก้ปัญหา ดังกล่าวนี คือ แอปพลิเคชันการแจ้งเตือนเหตุอัคคีภัยอาคารสาธารณะ ซึ่งผู้ที่เข้ามาใช้บริการในพื้นที่และได้โหลดแอปพลิเคชันใช้งาน จะได้รับแจ้งข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อความปลอดภัย หลักการทำงานเบื้องต้นของแอปพลิเคชันแจ้งเตือนเหตุอัคคีภัยในอาคารสาธารณะ ฟังก์ชันการใช้งาน “หลัก” ของแอปพลิเคชัน ฟังก์ชันการใช้งาน “เสริม” ของแอปพลิเคชัน (กรณีตัวอย่างสำหรับห้างสรรพสินค้า) และ ฟังก์ชันการใช้งานที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าของอาคาร

ผลผลิตที่ 3 EK: Education & Knack ด้านความสามารถพิเศษที่ส่งเสริมองค์กรดำเนินงานก่อเกิดองค์กรเชี่ยวชาญการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย กับ ด้านการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะบุคลากรเป็นผู้นำเชี่ยวชาญการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย เสนอรูปแบบหลักสูตรการสอนระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย ได้แก่ สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ประกอบด้วย สารที่ควรเรียนรู้ กับประสบการณ์สำคัญ การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และบันทึกผลหลังการจัดกิจกรรม โดยการนำข้อมูลรูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม มาสร้างหลักสูตร และแบบประเมินหลักสูตรการสอน สำหรับผลลัพธ์ (Outcome) เสนอหลักสูตรการสอน เรื่อง ด้านการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะบุคลากร กับด้านความรู้ที่ส่งเสริมองค์กรดำเนินงานก่อเกิดองค์กรเชี่ยวชาญการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย แบบมีส่วนร่วม มีหัวเรื่องฝึกอบรม/สัมมนา 6 เรื่อง ได้แก่

- (1) การส่งเสริมการมีความรู้ด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในทุกประเภททุกชนิด การใช้งานครบถ้วน
- (2) การส่งเสริมการมีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบระบบประกอบอาคารจะสามารถเข้าใจ ความรู้ด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยได้
- (3) การส่งเสริมการมีความรู้พื้นฐานการดับเพลิง การอพยพการช่วยเหลือประชาชนจากเหตุเพลิงไหม้ขั้นต้นจะเข้าใจความรู้ด้านวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (4) การส่งเสริมการมีทักษะ ความรู้การใช้งาน การทำงาน การตรวจสอบและซ่อมบำรุงระบบ วิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยสม่ำเสมอจะทำให้เข้าใจระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย
- (5) การส่งเสริมองค์การดำเนินธุรกิจด้านระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยเป็นความ เป็นผู้นำส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรเป็นผู้นำเชี่ยวชาญการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับ อัคคีภัย และ
- (6) การส่งเสริมองค์การจัดแผนงานการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับ อัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม การวัดและประเมินผล ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องเข้าอบรมเป็นเวลาอย่างน้อยร้อยละ 80 ของเวลาการอบรมภาควิชาการ และร้อยละ 100 ของเวลาการอบรม ใช้เวลา 2 วัน 1 วัน ๆ ละ 8 ชั่วโมง จะได้รับวุฒิบัตร

3. ส่วนสรุป

ผู้เขียนบทความสรุป พบว่า องค์ประกอบของการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 T: Technology องค์ประกอบที่ 2 E: Education องค์ประกอบที่ 3 NOR: Normal safety of life และ องค์ประกอบที่ 4 K: Knack สร้างรูปแบบ การพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม เรียกว่า Normal Safety of Life by Technology & Knack โดยใช้ทฤษฎีกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนคือ (1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย ระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยขององค์กรธุรกิจในสังคมไทย กับ องค์ประกอบของการพัฒนาระบบ วิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม (2) การแปลงปัจจัยนำเข้า คือ NORTEK model มีทั้งหมด 4 กระบวนการ และ 30 วิธีการ (3) ผลผลิต คือ NOR: Normal safety of life, T: Technology, EK: Education & Knack และ ผลการการยืนยันสร้างรูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความมีประโยชน์ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ ระดับมาก ในเกณฑ์ที่รูปแบบสามารถนำไปปฏิบัติได้

โดยรูปแบบการพัฒนาระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม (NORTEK model) แสดงผลลัพธ์ (Outcome) คือ (1) ชุดกิจกรรมในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่ 7 สัญลักษณ์ (2) แอปพลิเคชันบน มือถือสำหรับการจัดการระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในสถานะแสดงล้อมปกติและสถานะวิกฤติ (3) หลักสูตรการสอน เรื่อง ด้านการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะบุคลากร กับด้านความรู้ที่ส่งเสริมองค์การดำเนินงาน ก่อเกิดองค์กรเชี่ยวชาญการจัดการบริหารระบบวิศวกรรมป้องกันและระงับอัคคีภัย แบบมีส่วนร่วม และ

ผลกระทบต่องสังคม มีดังนี้ (1) ผลการประเมินความเหมาะสมของแต่ละคู่มือเอกสารประกอบรูปแบบการพัฒนากระบวนการป้องกันและระงับอัคคีภัยแบบมีส่วนร่วม ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิคือ มีความเหมาะสมค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ระดับมาก (2) โครงการวิจัยตามโครงการแพลตฟอร์มบริหารจัดการทรัพยากรผู้มีความพิการของกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเพื่อปฏิรูประบบการพัฒนากำลังคนของประเทศ และ (3) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้อบรมหลักสูตร สำหรับการอบรมเรื่องหลักสูตรการสอนกระบวนการป้องกันและระงับอัคคีภัย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลฉัตร กล่อมอิม. (2562). *การพัฒนาหลักสูตรสะเต็มศึกษา*. เพชรบูรณ์: กลุ่มมาตรฐานวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ชัยกฤต ยกพลชนชัย. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการป้องกันการเกิดเพลิงไหม้ในครัวเรือนบ้านบก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 15(38).
- ณัดกิจ จันกิเสน. (2563). คาค 'ไฟป่าออสเตรเลีย' สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจไม่น้อยกว่า 2.1 ล้านล้านบาท, <https://thestandard.co/wildfire-crisis-is-starting-to-hurt-australian-companies/>, สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2563
- มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร. (2553). *Dialogue: สุนทรียสนทนาฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จงเจริญเทพารักษ์ การพิมพ์.
- วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). *คู่มือเทคนิคการตรวจสอบอาคาร เพื่อความปลอดภัย สำหรับการตรวจสอบอาคารตามกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไกบอล กราฟฟิค.
- สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน. (2563). *Safety Thailand Safety Together*. www.tosh.or.th2index.php/tosh-news/project/21-safety-thailand สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2563.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562) *ประสิทธิผลของแหล่งการเรียนรู้: การเผยแพร่และการนำมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2554). *ก้าวต่อไปของ กศน.* กรุงเทพฯ: ชุมพร พรินท์ แอนด์ ดีไซน์.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2558). *การประเมินผลการฝึกอบรมบนพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

ภาษาอังกฤษ

- Carroll L. Iwasiw. (2020). *Curriculum development in nursing education*. Burlington, MA: Jones and Bartlett.
- Lashley, Conrad. (2001). *Empowerment HR Strategies for Service Excellence*. Oxford; Boston: Butterworth – Heinemann.

การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรี
ของประเทศไทย

The Development of Value-Added Potential in Products of Community Enterprises
Entrepreneurs in Nonthaburi Province of Thailand

(วันรับบทความ: 10 กรกฎาคม 2566; วันแก้ไขบทความล่าสุด: 12 สิงหาคม 2566; วันตอบรับการตีพิมพ์บทความ: 20 สิงหาคม 2566)

วสิน พรหมพิทักษ์กุล *

Wasin Phromphithakkul *

บทคัดย่อ

บทความวิทยานี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรีของประเทศไทย โดยมีการพัฒนาศักยภาพในครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนคือ 1) ความสำคัญของการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ 2) การวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ 3) องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ และ 4) ดัชนีชี้วัดองค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (2) ปัจจัยด้านกระบวนการ (3) ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของพนักงาน (4) ปัจจัยด้านการเรียนรู้ส่วนบุคคล (5) ปัจจัยด้านค่าตอบแทนของสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน (6) ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ กับ (7) ปัจจัยด้านการจัดวางกลยุทธ์

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์, ผู้ประกอบการ, ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

The objectives of this article are: To study the potential development of creating added value in products of community enterprises entrepreneurs in Nonthaburi province of Thailand. The potential development in this time is divided into 4 steps: 1) the importance of measuring the potential development of adding value in the product 2) measuring the development of the potential to create added value in the product 3) the component of the potential development creation of added value in products and 4) indicators that measure the components of the development of potential to create added value in products of community enterprises entrepreneurs, namely (1) product factors (2) process factors (3)) staff performance factors, (4) personal learning factors, (5) factors for

* ดร., คณะการจัดการ มหาวิทยาลัยชินวัตร

compensation of community enterprise members, (6) factors for information technology acceptance, and (7) strategic placement factors.

Keywords: Developing the potential to create added value in products, entrepreneurs, small and medium-sized businesses

1. บทนำ

ในสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่เกิดเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันกันมากขึ้นผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนรายเดี่ยวและระดับชุมชนที่ทำธุรกิจ ผู้ประกอบการเหล่านี้มีอำนาจและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ เนื่องจากทักษะของพวกเขาก่อให้เกิดการสร้างสรรคผลผลิตใหม่ ๆ ขึ้นมา นอกจากนั้นยังเป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Bruque and Moyano, 2007) โดยเฉพาะประเทศไทยรัฐบาลได้มีนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” คือ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยการสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกลไกประชารัฐ เพื่อให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนตามกลไกบริบทใหม่ทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีความได้เปรียบในเชิงของการแข่งขันทางธุรกิจโดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา (เขาวินัย แยมผิว และจันทนา แสนสุข, 2564) ขณะนี้รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมและผลักดันให้คนเข้ามาเป็นผู้ประกอบการมากขึ้นทำให้เป็นโอกาสที่ดีของผู้สนใจ และมีความคิดที่จะประกอบธุรกิจเป็นของตนเองได้เข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจ (SMEs) ได้ง่ายขึ้นถึงปัจจัยในการดำเนินธุรกิจของการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในการที่จะเลือกลงทุนประกอบอาชีพส่วนตัวในภาวะช่วงเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และมีการแข่งขันการเข้าทำงานสูงเช่นในปัจจุบันและยังเป็นช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้คนที่มีความสามารถมีความคิดริเริ่มและกล้าเสี่ยงในการที่จะแสวงหาความสำเร็จและความก้าวหน้าในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) (ณัฐวุฒิ วิเศษ, 2555)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการ เพื่อการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรีของประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางสำหรับองค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และนำมาพัฒนาปรับปรุงผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการ

เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรีของประเทศไทย

3. การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรีของประเทศไทย

การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ของการศึกษาในครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนคือ ความสำคัญของการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน การวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในธุรกิจของไทย องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ดัชนีชี้วัดองค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

1) ความสำคัญของการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน การศึกษาในเบื้องต้นส่วนใหญ่มักจะทำการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กับการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน การผลิตเนื่องจากอุตสาหกรรมการผลิตเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดการพัฒนา ศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน (Pires et al., 2008, pp. 1339-1356) ทั้งรูปแบบและวิธีการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จึงมักประยุกต์มาจากการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในรูปแบบดั้งเดิม ตามทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ของ Schumpeter (1934, p. 218) แต่ด้วยคุณสมบัติเฉพาะของการบริการที่ไม่สามารถมองเห็น สัมผัส หรือจับต้องได้ ทำให้เกิดการตั้งข้อสังเกตจากนักวิชาการที่ศึกษาในด้านการบริการว่า การนำวิธีการวัดของการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในรูปแบบของอุตสาหกรรมการผลิตมาใช้ในอุตสาหกรรมบริการนั้นจะครอบคลุมถึงการวัดในด้านการบริการหรือไม่ (Kirton, J. J., & Cooper, A. F., 2009, pp. 309-331; Djellal & Gallouj, 2010, pp. 5-15; Camison & Monfort-Mir, 2012, pp. 776-789) ด้วยเหตุผลที่ว่าการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เป็นการชี้ให้เห็นว่าธุรกิจบริการควรที่จะปรับปรุงกระบวนการบริการ และผลิตภัณฑ์บริการ โดยการใช้ความคิดใหม่ ๆ และทักษะใหม่ ๆ เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าของงานบริการ ในการตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้า ขณะที่การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในอุตสาหกรรมการผลิตมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณลักษณะที่ทันสมัย และรูปลักษณะที่แปลกใหม่ โดยอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในการปรับปรุงกระบวนการผลิต เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางด้านการตลาด แม้ว่าอุตสาหกรรมทั้งสองจะมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านคุณลักษณะของสินค้าและวัตถุประสงค์หลัก แต่สิ่งที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ การพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในการนำไปสู่กิจกรรมพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ทั้งในเรื่องของผลผลิต รายได้ และการจ้างงาน ประกอบกับการศึกษาของ Droege, H., Hildebrand, D., & Heras Forcada, M. A. (2009, pp. 131-155) ที่พบว่าแนวคิดของ Schumpeter (1934, p. 218) มีความลุ่มลึกและกว้างพอที่จะครอบคลุมถึงการศึกษาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการบริการและการผลิต ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์

ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน การบริการจึงมักถูกประยุกต์มาจากการวัดที่ใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตส่วนจะครอบคลุมไปถึงผลกระทบของการบริการได้มากน้อยอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับบริบทและความสนใจของผู้ศึกษา

2) การวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ของไทย การวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ของนั้นจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจในธรรมชาติ หรือคุณลักษณะที่เกี่ยวกับ (Ordanini, A., & Parasuraman, A., 2011, pp. 3-23) ที่สำคัญดังนี้คือ 1) ผู้ประกอบการธุรกิจของไทย 2) คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์และการบริการของวิสาหกิจชุมชน และ 3) ความสำคัญของขนาดธุรกิจ กล่าวคือผู้ประกอบการในธุรกิจของไทยมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ส่วนธรรมชาติของผลิตภัณฑ์และการบริการของวิสาหกิจชุมชนนั้นมีคุณลักษณะที่พิเศษแตกต่างไปจากธุรกิจบริการประเภทอื่น ในเรื่องของบริการที่ต้องตอบสนองต่อลูกค้า หรือผู้รับบริการที่มีความต้องการหลากหลายเฉพาะกลุ่ม เฉพาะราย (customization) ขณะที่ขนาดของธุรกิจมักมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการสร้างการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

2.1) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนของไทย ผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนธุรกิจ และมีส่วนผลักดันให้เกิดการสร้างการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ให้เกิดขึ้นในองค์กร โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ของไทยเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีความสำคัญสูงสุดต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 42.4 และขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในปี พ.ศ. 2561 (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2561, น. 1-10) ผู้ประกอบการในธุรกิจวิสาหกิจชุมชนที่มีมากมายใน เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศภายใต้สถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันรอบด้านของธุรกิจ การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับประเทศ และในระดับหน่วยธุรกิจ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2561, น. 15-17) ในการสร้างสรรค์ และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้กับองค์กร แม้ว่าผู้ประกอบการในระดับบริษัท หรือวิสาหกิจชุมชนมักจะประสบกับปัญหาที่ต้องเผชิญกับปัจจัยที่ขัดขวางต่อการพัฒนาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน อย่างมากมาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก ในหลาย ๆ ประเทศรวมถึงประเทศไทย อันได้แก่ ศักยภาพในการพัฒนาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ไม่เพียงพอ การมีทักษะส่วนบุคคลน้อย การขาดแคลนเทคโนโลยีสารสนเทศ การขาดแคลนข้อมูลทางด้านการตลาด ค่าใช้จ่ายทางด้านการพัฒนาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่ยากจะควบคุมอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงองค์กร การขาดซึ่งแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากภายนอก และการขาดโอกาสสำหรับความร่วมมือในการปฏิบัติงาน (OECD, 2008, pp. 123-131) เป็นต้น อย่างไรก็ตามปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีได้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการหมั่นหาหนทางในการพัฒนาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ได้ ผู้ประกอบการสามารถที่จะสร้างการพัฒนาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มใน

ผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ภายใต้ข้อจำกัด ศักยภาพ และทรัพยากรที่มีอยู่ได้โดยการพัฒนาปรับปรุงสิ่งที่ดำเนินการ หรือปฏิบัติอยู่แล้วให้เป็นสิ่งใหม่ ๆ หรือแนวทางปฏิบัติใหม่ที่จะเกิดประโยชน์ และมีคุณค่าต่อองค์กรและลูกค้า เพื่อสร้างความอยู่รอดให้กับธุรกิจ

2.2) คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์และการบริการของวิสาหกิจชุมชน เป็นที่ยอมรับกันว่าการบริการ คือ ผลิตภัณฑ์และการบริการของวิสาหกิจชุมชน การรวมกันของหลายองค์ประกอบซึ่งองค์ประกอบเหล่านั้นอาจมาจาก สินค้าที่มีตัวตน หรือไม่มีตัวตน สำหรับผู้ผลิตสินค้าที่มีตัวตน เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ทำหน้าที่ผลิตสินค้าที่มีรูปลักษณะที่ผู้บริโภคสามารถจับต้องมองเห็นและสัมผัสได้ ส่วนสินค้าที่ไม่มีตัวตนที่อาจถูกผลิตขึ้นจากธุรกิจนำเที่ยว หรือตัวแทนนำเที่ยวซึ่งมาจากการสร้างปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อการส่งมอบการบริการโดยมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมองค์กร และคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้บริการรวมถึงลักษณะส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น ความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น สถานที่ ภาษาในการสื่อสาร ที่จะสร้างประสบการณ์และความประทับใจ ในด้านให้เกิดขึ้นแก่ลูกค้า (Weiermair, 2006, pp. 53-69) และในบางบริบทพบว่า การบริการมักถูกรวมเข้ากับสินค้าที่มีตัวตนของ ดังนั้นการบริการและสินค้าจึงยากที่จะแยกออกจากกันได้ (Gallouj & Savona, 2009) การสร้างการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาการบริการจึงหมายถึงการพัฒนาสินค้าของไปพร้อม ๆ กัน

2.3) ความสำคัญของขนาดธุรกิจ ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการแข่งขันในโครงสร้างอุตสาหกรรม คือ ธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมที่กระจายไปตามสถานที่ต่าง ๆ โครงสร้างของอุตสาหกรรมจึงขึ้นอยู่กับธุรกิจประเภทวิสาหกิจชุมชนเป็นหลัก (Ordanini, A., & Parasuraman, A., 2011, pp. 3-23) ในสถานที่นั้นธุรกิจขนาดใหญ่ มักจะเป็นผู้ที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดที่สูง ในขณะที่ธุรกิจ วิสาหกิจชุมชนมีฐานะเป็นเพียงผู้นำเสนอสินค้า สถานที่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยธุรกิจ วิสาหกิจชุมชนเพื่อเสนอการบริการในหลายประเภทไปยังผู้บริโภคซึ่งความแตกต่างของชนิด และขนาดของธุรกิจย่อมส่งผลต่อแนวทางการจัดการการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนขององค์กรที่แตกต่างกัน ดังนั้นเกณฑ์ในการใช้แบ่งโครงสร้างองค์กรจึงต่างกัน (Sundbo, 1997, pp. 432-455)

3) การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน (innovation) เป็นแนวคิดในเชิงกลยุทธ์ที่ได้รับความสนใจ และมีการกล่าวถึงเมื่อไม่นานมานี้ โดยเริ่มขึ้นเมื่อปลายทศวรรษที่ 1970 และต้นทศวรรษที่ 1980 หรือประมาณ 30 กว่าปีที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือที่สำคัญทางธุรกิจที่นำไปสู่การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน (Weng et al. 2012, pp. 98-112) ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการศึกษาเกี่ยวกับหัวข้อการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนถูกตั้งข้อสังเกตว่า ยังมีหลักฐานและข้อมูลในเชิงประจักษ์น้อย (O'Cass, et al., 2012, pp. 28-36) แม้ว่าจะมีการศึกษายืนยันจากประเทศที่พัฒนาแล้วว่าการบริการสามารถสร้างการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ได้มากขึ้นกว่าก่อนหน้านี้ก็ตาม (Evangelista & Savono, 2003, pp. 449-474)

แนวทางการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่นำการศึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ของ Schumpeter (1934, p. 218) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเนื้อหาหลักของทฤษฎี กล่าวถึง ความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่องค์กรควรให้ความสำคัญใน 5 เรื่อง ด้วยกันคือ 1) การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) การสร้างหรือแนะนำ กระบวนการผลิตใหม่ 3) การสร้างตลาดใหม่ 4) การพัฒนา อุปทานของตลาดใหม่ และ 5) การปรับโครงสร้างหรือการพัฒนาองค์กรทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ของ Schumpeter จึงได้รับความสนใจจากนักวิชาการ หลายท่านในการนำมาประยุกต์เพื่อใช้ในการศึกษาด้านการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน (Kirton, J. J., & Cooper, A. F., 2009, pp. 309-331; OECD, 2008, pp. 123-131) รวมถึงการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ใน (Weiermair, 2006, pp. 53-69; Hjalager, A. M, 2010, pp. 1-12; Hall & Williams, 2008; Hjalager, 2010, pp. 192-216; Camison & Monfort-Mir, 2012, pp. 776-789) และการบริการอย่างไร้จากหลักฐาน และข้อมูลเชิง ประจักษ์จำนวนไม่มากนักที่นำการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจ ชุมชน มาใช้ศึกษาในบริบท Li, Y., Liu, Y., Duan, Y., & Li, M. (2008, pp. 223-246); Ye, B. H., Qiu, H. Z., & Yuen, P. P. (2011, pp. 1125-1127) แต่มีแนวโน้มของความสนใจการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มใน ผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนมาใช้ศึกษาในบริบทของมากขึ้นโดยเฉพาะในประเทศไทย

4) องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจ ชุมชน มีการศึกษาเพื่อวัดขีดความสามารถทางการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กันอย่างมากมายโดยขึ้นอยู่กับนิยามความหมาย ซึ่งมีการให้ความหมายการพัฒนา ศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ทั้งอย่างกว้างและแคบ ตามบริบทของ การศึกษา เช่นเดียวกับการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่มี หลากหลายความหมายและวิธีการวัด (Wu, C. H., Parker, S. K., & De Jong, J. P., 2014, pp. 1511-1534) สำหรับการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่อยู่ในระดับ องค์กรขนาดกลาง ขนาดย่อม หรือขนาดวิสาหกิจชุมชนมักมุ่งประเด็นการศึกษาไปที่องค์ประกอบพื้นฐานซึ่งได้แก่ การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ (product innovation) และการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กระบวนการ (process innovation) ในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่ และกระบวนการใหม่ การศึกษาองค์ประกอบ เพียงอย่างเดียวหนึ่งสำหรับธุรกิจบริการอาจไม่เพียงพอ การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน การบริการจึงต้องเกิดจากการรวมตัวกันของการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่ม ในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กระบวนการ อันเนื่องมาจากคุณสมบัติของการบริการที่ส่งผลทำให้การนำเสนอ

ทั้งผลิตภัณฑ์ และกระบวนการเกิดขึ้นพร้อมกัน (Vermeulen, P. A. M., O'shaughnessy, K. C., & De Jong, J. P. J., 2003) แนวคิดดังกล่าวได้รับการสนับสนุนตามการทบทวนวรรณกรรม ดังต่อไปนี้

เอกสารการวัดกิจกรรม ทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (OECD, 2008, pp. 123-131) โดยคณะกรรมการการยุโรป กล่าวถึง การกำหนดขอบเขตของวิธีการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในระดับของบริษัท (firm) หรือองค์กรมีลักษณะเป็นองค์กรขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก โดยได้นำทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ของ Schumpeter ที่กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ใน 2 ประเภท คือ การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ (process innovation) และการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กระบวนการ (process innovation) มาประยุกต์และกล่าวว่า การวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในระดับนี้ ควรมีการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในระดับพื้นฐาน นั่นคือ การวัดว่า องค์กรนั้นมีการนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ (new) หรือการพัฒนาปรับปรุง (improve) การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กระบวนการใหม่ ให้เกิดขึ้นในบริษัท (new to firm) หรือไม่ Hipp & Grupp (2005, pp. 517-535) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคบริการ และได้แนะนำแนวคิดในการแยกประเภทการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ของภาคบริการที่แตกต่างไปจากการวัดในภาคการผลิตออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ถูกครอบงำโดยผู้จัดจำหน่าย (supplier dominated) 2) ขนาดของบริษัท (scale intensity) 3) ความเข้มข้นของความรู้ (knowledge intensity) และ 4) การใช้เครือข่ายเป็นพื้นฐาน (network basis) ทำการศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นธุรกิจบริการ เช่น ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจค้าส่ง ธุรกิจขนส่ง ธนาคาร/ธุรกิจประกัน ธุรกิจการสื่อสาร และธุรกิจการบริการอื่น ๆ พบว่า การแบ่งประเภทของการวัดดังกล่าว สนับสนุนต่อแนวคิดในการตอบสนองต่อความต้องการ การวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสำหรับภาคบริการได้ดี โดยเฉพาะองค์ประกอบในด้านการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกระบวนการ

ขณะที่ Ordanini & Parasuraman (2011, pp. 3-23) ทำการศึกษาเพื่อแยกประเภทของการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยนำแนวคิดของ Hipp & Grupp (2005, pp. 517-535) ในข้างต้นมาประยุกต์เพื่อให้เข้ากับอุตสาหกรรม โดยแยกประเภทการวัดเป็น 4 ประเภทเช่นเดียวกัน และสร้างความสัมพันธ์ของวิธีการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กับบริบทของโดยแยกตามวิถีทางหรือวัตถุประสงค์การดำเนินงาน ประเภทองค์กรที่แบ่งตามระดับของขนาดองค์กร แหล่งที่มาของความรู้ที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โครงสร้างองค์กร และระบอบองค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการ

สร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่เหมาะสมกับประเภทของการวัดในแต่ละชนิด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปคุณลักษณะและสังเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ตัวแปร/นักวิชาการ	Sundbo (1997)	Chan et al. (1998)	Uchupalanan (2000)	Damanpour et al (2001)	Alam (2006)	Oke (2007)	Chen & Tsou (2007)	Camison et al (2012)	รมนักวิชาการ
1) ด้านผลิตภัณฑ์	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	5
2) ด้านกระบวนการ	✓	✓	-	-	✓	-	✓	✓	5
3) ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	5
4) ด้านการเรียนรู้ส่วนบุคคล	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓	4
5) ด้านค่าตอบแทนของบุคลากร	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	4
6) ด้านการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ	-	-	-	-	-	-	✓	✓	2
7) ด้านการจัดวางกลยุทธ์	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	3

จากตารางที่ 1 มีนักวิชาการจำนวน 7 ท่านสรุปคุณลักษณะและสังเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน 7 ตัวแปร โดยคัดเลือกตัวแปรที่มีความสอดคล้องของวิชาการตั้งแต่ 2 ท่านขึ้นไป ดังนั้นผู้เขียนบทความได้สังเคราะห์ตัวแปรออกเป็น 7 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ 2) กระบวนการ 3) การปฏิบัติงานของบุคลากร 4) การเรียนรู้ส่วนบุคคล 5) ค่าตอบแทนของบุคลากร 6) การจัดวางกลยุทธ์และ 7) การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ

4. สรุปการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

การพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนนทบุรี ของประเทศไทย โดยมีการพัฒนาศักยภาพในครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนคือ 1) ความสำคัญของการวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ 2) การวัดการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ 3) องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ และ 4) ดัชนีชี้วัดองค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ผลิตภัณฑ์ ผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า การนำเสนอสินค้าและการ

บริการใหม่ ๆ หรือการพัฒนาปรับปรุงสินค้าที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ส่วนการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกระบวนการหมายถึง การปฏิบัติการใหม่ ๆ การปรับปรุงกระบวนการที่มีอยู่ให้ดีขึ้น รวมถึงการพัฒนาแนวทางในการส่งมอบการบริการใหม่ (Uchupalanan ,2000; Damanpour & Gopalakrishnan, 2001; Oke ,2007; Chen & Tsou ,2007; Camison & Monfort- Mir, 2012)

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ ผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า ระดับการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ในการนำเสนอกระบวนการให้บริการใหม่ หรือการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการให้บริการที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น กระบวนการประชาสัมพันธ์ และกระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการให้เกิดขึ้นในองค์กรเพื่อ ตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้า (Sundbo, 1997; Chan et al., 1998; Alam, 2006; Chen & Tsou, 2007; Camison & Monfort- Mir, 2012)

องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติงานของบุคลากร ผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า ระดับการปฏิบัติงานขององค์กรในการจัดกิจกรรมให้กับบุคลากร เพื่อเพิ่มทักษะการปฏิบัติงาน การสร้างความพึงพอใจ ความมั่นคง ความปลอดภัย แรงจูงใจ และทัศนคติที่ดีต่องาน อันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้ปฏิบัติงาน (Sundbo, 1997; Chan et al., 1998; Uchupalanan, 2000; Damanpour & Gopalakrishnan, 2001; Oke, 2007)

องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้ส่วนบุคคล ผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า ระดับการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรในการแสดงออกถึงความกระตือรือร้น ความคิดสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการยอมรับของบุคลากร ในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ในองค์กร เพื่อตอบสนองต่อการปรับปรุงกระบวนการบริการ (Uchupalanan, 2000; Damanpour & Gopalakrishnan, 2001; Chen & Tsou, 2007; Camison & Monfort- Mir, 2012)

องค์ประกอบที่ 5 ค่าตอบแทนของบุคลากร ผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า ระดับปฏิบัติงานขององค์กรในการจัดการเกี่ยวกับผลตอบแทน สิทธิประโยชน์ สิ่งของรางวัลให้แก่บุคลากรในองค์กร ตามภาระหน้าที่ และผลการปฏิบัติงาน (Sundbo, 1997; Chan et al., 1998; Chen & Tsou, 2007; Camison & Monfort- Mir, 2012)

องค์ประกอบที่ 6 การจัดวางกลยุทธ์ ผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า ระดับการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ในการวางแผนพัฒนา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนกลยุทธ์การบริการขององค์กร ทั้งในการปฏิบัติงาน การลดขั้นตอนการบริการ และการส่งมอบการบริการ (Alam ,2006; Chen & Tsou ,2007; Camison & Monfort- Mir, 2012)

องค์ประกอบที่ 7 การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เขียนบทความทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการต่างประเทศได้ความหมายสรุปได้ว่า แนวทางหรือวิธีการในการบริหารจัดการด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร ในการก่อให้เกิดการตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลง การรับรู้ถึงความสำคัญของเทคโนโลยี และการยอมรับของคนในองค์กรที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการบริการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานขององค์กร ในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร และความพึงพอใจของลูกค้า ประกอบด้วยดัชนีชี้

วัดใน 3 มิติ คือ โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดวางกลยุทธ์ และการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Chen & Tsou, 2007; Camison & Monfort- Mir, 2012)

ดังนั้น ผู้เขียนบทความสรุปองค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในการศึกษาความรู้ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยได้ 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ 2) กระบวนการ 3) การปฏิบัติงานของบุคลากร 4) การเรียนรู้ส่วนบุคคล 5) ค่าตอบแทนของบุคลากร 6) การจัดวางกลยุทธ์และ 7) การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- เขาวนีย์ แยมผิว และจันทนา แสนสุข. (2564). กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 7(1), 39-49.
- ณัฐภูมิ วิเศษ. (2555). ปัจจัยในการดำเนินธุรกิจของการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จังหวัดนนทบุรี. การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากวิทยาลัยราชพฤกษ์ ปีการศึกษา 2555.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). รายงานสถานการณ์ SME ปี 2561. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แหล่งที่มา https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20180912113024.pdf.

ภาษาอังกฤษ

- Alam, I. (2006). Removing the fuzziness from the fuzzy front-end of service innovations through customer interactions. *Industrial marketing management*, 35(4), 468-480.
- Bruque, S., & Moyano, J. (2007, 27 May). *Organisational Determinants of Information Technology Adoption and Implementation in SMEs: The Case of Family and Cooperative Firms*. Technovation.
- Camisón, C., & Monfort-Mir, V. M. (2012). Measuring innovation in tourism from the Schumpeterian and the dynamic-capabilities perspectives. *Tourism management*, 33(4), 776-789.
- Chan, D. (1998). Functional Relations among Constructs in the Same Content Domain at Different Levels of Analysis: A Typology of Composition Models. *Journal of Applied Psychology*, 83(2), 234-246.
- Chen, J. S., & Tsou, H. T. (2007). Information technology adoption for service innovation practices and competitive advantage: The case of financial firms. *Information research: an international electronic journal*, 12(3), 3.
- Damanpour, F. & Gopalakrishnan, S. (2001). The Dynamics of the Adoption of Product and Process Innovations in Organizations. *Journal of Management Studies*, 38(1), 65-84.
- Djellal, F., & Gallouj, F. (2010). Services, innovation and performance: general presentation. *Journal of Innovation Economics Management*, (1), 5-15.
- Droege, H., Hildebrand, D., & Heras Forcada, M. A. (2009). Innovation in services: present findings, and future pathways. *Journal of Service Management*, 20(2), 131-155.

- Evangelista, R., & Savona, M. (2003). Innovation, employment and skills in services. Firm and sectoral evidence. *Structural Change and Economic Dynamics*, 14(4), 449-474.
- Gallouj, F. & Savona, M. (2009). Innovation in service: a review of the debate and a research agenda. *J Evo Econ*, 19, 149-172.
- Hall, C. M., & Williams, A. (2008). *Tourism and innovation*. Routledge.
- Hipp, C., & Grupp, H. (2005). Innovation in the service sector: The demand for service-specific innovation measurement concepts and typologies. *Research policy*, 34(4), 517-535.
- Hjalager, A. M. (2010). A review of innovation research in tourism. *Tourism management*, 31(1), 1-12.
- Kirton, J. J., & Cooper, A. F. (2009). *Innovation in Global health Governance*. Innovation in Global Health Governance: Critical Cases.
- Li, Y., Liu, Y., Duan, Y., & Li, M. (2008). Entrepreneurial orientation, strategic flexibilities and indigenous firm innovation in transitional China. *International journal of technology management*, 41(1-2), 223-246.
- O'Cass, A., Song, M. & Yuan, L. (2012). Anatomy of service innovation: Introduction to the special issue. *Journal of Business Research*, 66(8), 1060-1062.
- OECD. (2008). *Tourism in OECD Countries: Trends and Policies*. Paris: OECD Publishing.
- Oke, A. (2007). Innovation types and innovation management practices in service companies. *International Journal of Operations & Production Management*, 27(6), 564-587.
- Ordanini, A., & Parasuraman, A. (2011). Service innovation viewed through a service-dominant logic lens: a conceptual framework and empirical analysis. *Journal of Service Research*, 14(1), 3-23.
- Pires, C. P., Sarkar, S., & Carvalho, L. (2008). Innovation in services—how different from manufacturing?. *The Service Industries Journal*, 28(10), 1339-1356.
- Schumpeter, J. (1934). *The Theory of Economic Development*. (reproduced, New York: 1961). Cambridge: Harvard University Press.
- Sundbo, J. (1997). Management of innovation in services. *Service Industries Journal*, 17(3), 432-455.
- Uchupalanan, K. (2000). Competition and IT-based Innovation in Banking Services. *International Journal of Innovation Management*, 4(4), 455-489.

- Vermeulen, P. A. M., O'shaughnessy, K. C., & De Jong, J. P. J. (2003). *Innovation in SMEs: An empirical investigation of the input-throughput-output-performance model*. EIM, Zoetermeer.
- Weiermair, K. (2006). Prospects for innovation in tourism: Analyzing the innovation potential throughout the tourism value chain. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 6(3-4), 59-72.
- Weng, M. H., Ha, J. L., Wang, Y. C., & Tsai, C. L. (2012). A study of the relationship among service innovation, customer value and customer satisfaction: An empirical study of the hotel industry in Taiwan. *International Journal of Organizational Innovation*, 4(3), 98-112.
- Wu, C. H., Parker, S. K., & De Jong, J. P. (2014). Need for cognition as an antecedent of individual innovation behavior. *Journal of Management*, 40(6), 1511-1534.
- Ye, B. H., Qiu, H. Z., & Yuen, P. P. (2011). Motivations and experiences of Mainland Chinese medical tourists in Hong Kong. *Tourism Management*, 32(5), 1125-1127.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

พื้นแผ่นดินล้านนา Lannaissance 120 ปี การต่อสู้ของท้องถิ่นในรัฐรวมศูนย์ (พ.ศ.2442-2562)

(วันรับบทความ: 20 ตุลาคม 2566; วันแก้ไขบทความล่าสุด: 25 พฤศจิกายน 2566; วันตอบรับการตีพิมพ์บทความ: 2 ธันวาคม 2566)

จรรยา แดนนาเลิศ*

Charoon Dannalerd

บทวิจารณ์หนังสือ “พื้นแผ่นดินล้านนา Lannaissance 120 ปี การต่อสู้ของท้องถิ่นในรัฐรวมศูนย์ (พ.ศ. 2442-2562)” โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง

ซึ่งผู้วิจารณ์ได้นำเนื้อหาในส่วนของบทนำและบทส่งท้ายในหนังสือพื้นแผ่นดินล้านนา Lannaissance 120 ปี การต่อสู้ของท้องถิ่นในรัฐรวมศูนย์ (พ.ศ.2442-2562) โดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง ได้เกริ่นนำได้อย่างน่าสนใจเกี่ยวกับพื้นแผ่นดินล้านนา มาจนถึงบทส่งท้ายที่สรุปเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการต่อสู้ของท้องถิ่นล้านนาในรัฐรวมศูนย์

หากกล่าวถึงการเรียนรู้พื้นแผ่นดินล้านนา ย้อนดูคำว่า “Renaissance” คือ การเกิดขึ้นอีกครั้ง หรือ การรื้อฟื้นการศึกษาค้นคว้าสิ่งที่ดีงามเก่าๆ ที่สูญหายไปในยุคกลาง ในการให้นิยามความหมายของ “Lannaissance” หมายถึง “พื้นแผ่นดินล้านนา” ขยายความก็คือการรื้อฟื้นจิตวิญญาณและความเป็นล้านนาที่เคยมีในอดีตนั้นคือมีความเป็นตัวของตัวเองมีระบบการบริหารจัดการตนเองที่เข้มแข็งเป็นอิสระอ่านเขียนภาษาล้านนาที่เป็นของตนเองนำเอกสารเก่าที่เขียนเป็นภาษาล้านนาออกมาศึกษาค้นคว้ากันใหม่พูดภาษาล้านนาในการสื่อสารสำเนียงเป็นไปในแบบเดิมตามกฎไวยากรณ์ของภาษาล้านนามิใช้ถูกครอบงำโดยภาษาอื่น; มีระบบสงฆ์แบบที่แต่ละวัดเป็นอิสระมีความเคารพต่อกันยึดมั่นในคำสอนของตถาคตที่ไม่มีลักษณะวัตถุนิยมทุนนิยมและอำนาจฐานันดรนิยมเช่นที่ผ่านมามีระบบการศึกษาที่ให้ท้องถิ่นอันประกอบด้วย “บวร” คือ สมาชิกที่เอาการเอางานจาก 3 สถาบันนี้ (บ้านวัดและโรงเรียน) คือร่วมกันออกแบบหลักสูตรและบริหารโรงเรียนและบุคลากร: มีการคัดสรรและสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมปัจจุบันเข้าใจและเคารพอดีตและมองยาวไปถึงอนาคตที่ลูกหลานรุ่นต่อ ๆ ไปจะเผชิญ: มีระบบการบริหารที่เป็นประชาธิปไตยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเลือกผู้บริหารตามวาระและมีบทบาทในการตรวจสอบการบริหารเป็นระยะ ๆ: และมีระบบเศรษฐกิจที่เลี้ยงดูชุมชนและภูมิภาคได้สามารถผลิตเพื่อการส่งออกได้ทั้งในภาคเกษตรภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการรวมทั้งการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปอย่างมั่นคง

* อาจารย์ประจำ, โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สำนักวิชาการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ทั้งหมดนี้ของล้านนาห้อมล้อมการสร้างเยาวชนและประชาชนที่รู้ประวัติศาสตร์และภาคภูมิใจในความเป็นมาของบรรพบุรุษและตนเองมีความรักและหวงแหนในแผ่นดินและจะรักษาแผ่นดินนี้ไว้ให้เจริญก้าวหน้าไปสู่อนาคตถ้า ModernLanna เน้นที่รูปแบบให้เห็นการผสมผสานของความเป็นล้านนาในอดีตและรูปร่างสมัยใหม่แบบ “ไทย”, “สยาม” และ “โลกาวัตร” “พื้นแผ่นดินล้านนา” (Lannaissance) คือ การเน้นที่คุณค่าของความเป็นคนที่มีคุณภาพยึดมั่นในแนวคิดมนุษยนิยมเห็นความสำคัญและคุณค่าของทุก ๆ คนและชุมชนไม่ดูหมิ่นตนเองคนอื่นส่งเสริมศักยภาพของแต่ละคนที่แตกต่างกันไปท่ามกลางการพัฒนาของภูมิภาคประเทศและโลกที่ล้อมรอบ

คนของแผ่นดินล้านนาในสิ่งที่เรียกว่า Lannaissance ไม่ปฏิเสธสิ่งต่าง ๆ และผู้คนที่เดินมาทางมาเยือนและเข้ามาอยู่เป็นสมาชิก แต่ถือว่าพวกเขาเข้ามาอยู่ร่วมหรือเยี่ยมเยือนด้วยความเคารพในท้องถิ่นและแสวงหาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการปรึกษาหารือในระบบการศึกษาศิลปวัฒนธรรมและการปรึกษาหารือในกระบวนการบริหารการปกครองและกฎหมายอย่างที่ตั้งคมประชาธิปไตยกำหนดกติกาให้

หนังสือเล่มนี้ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธนศวรร์ เจริญเมือง ได้อธิบายถึง 120 ปีของท้องถิ่นในรัฐรวมศูนย์ การถือกำเนิด, การก้าวย่ำ, และอวสานของรัฐล้านนาใช้เวลา 603 ปี (พ.ศ. 1839-2442) จากการเป็นรัฐอิสระ 262 ปี ต่อสู้รบกับสุโขทัยและอยุธยาหลายครั้งไม่มีฝ่ายใดได้รับชัยชนะหรือพ่ายแพ้อย่างเด็ดขาดต่อเมื่อพม่ารวมกันเป็นปีกแผ่นและมีผู้นำที่มีฝีมือด้านการทหาร พม่าก็ชนะทั้งล้านนาและอยุธยา น่าเชื่อว่าพม่าพอใจที่จะยึดครองล้านนาเป็นเมืองขึ้นเพื่อใช้เป็นฐานสำคัญในการควบคุมรัฐฉานและสู้รบกับอยุธยา ความขัดแย้งระหว่างรัฐฉานกับพม่ามีมากกว่าระหว่างพม่ากับอยุธยา ดังนั้นพม่าจะต้องยึดครองล้านนาให้นานที่สุด ต่อเมื่อพม่าตกเป็นรัฐอาณานิคมของอังกฤษ สยามก็ใช้โอกาสนั้นแสดง 2 บทบาท นั่นคือ เป็นรัฐกึ่งเมืองขึ้น และรัฐอาณานิคมพร้อมๆ กัน ในสถานการณ์ดังกล่าว สยามไม่เพียงแต่ยึดครองล้านนา-อีสาน และปาตานี หากได้ดำเนินนโยบายที่เข้มข้นยิ่งขึ้น นั่นคือ สร้างรัฐที่เข้มแข็งและหวังสร้างความเป็นรัฐชาติที่มีเอกภาพในเวลาต่อมานั้นคือสิ่งที่สยามเรียนรู้จากลัทธิอาณานิคมตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 4-5-6

หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาเป็นการรวบรวมบทความ 12 ชิ้นที่ได้นำเสนอในหนังสือเล่มนี้ คือ 1) กว่าง 2) ก่องเบ็ด, หมะเมียะ-เจ้าสุขเกษม 4) รากนครา 5) เขื่อนไถลื้อ 6) วัดต้นเกว๋น 7) มาจากล้านนา 8) จรัล มโนเพ็ชร 9) ป่าแห้ว 10) คุ่ม-คอก-ช่วง 11) ต้นยางนา และ 12) วัดสวนดอกขะยอม ทำให้เห็นปัญหาอุปสรรคที่หลากหลาย ซึ่งศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธนศวรร์ เจริญเมือง สรุปได้ 3 แบบ

แบบที่ 1 ความพยายามต่อเนื่องของส่วนกลางที่จะทำให้ความเป็นชาติเป็นหนึ่งเดียว ด้วยการทำลายอัตลักษณ์ของท้องถิ่นในแทบทุกมิติ

แบบที่ 2 ความสำเร็จและข้อจำกัดของความพยายามดังกล่าว

แบบที่ 3 การดิ้นรน, ศักยภาพและข้อจำกัดของท้องถิ่น และ

จากแบบที่ 1 การสร้างความเป็นชาติแบบเอกภาพ เริ่มที่การออกกฎหมายห้ามมีการเรียนการสอนภาษาที่แตกต่างในโรงเรียนและวัด การกำหนดเนื้อหาการเรียนจากส่วนกลาง โดยเฉพาะตำราประวัติศาสตร์ การจัดระบบราชการให้องค์การสงฆ์การจัดระเบียบตั้งชื่อวัด รูปทรงของศาสนสถาน เนื้อหาคำสอนและวิธีการเทศน์การจัดเนื้อหาในวิทยุ โทรทัศน์และรายการบันเทิงทุกชนิด ด้วยระบบการปกครองแบบรวมศูนย์ ความ

เป็นเอกภาพในชาติจึงเข้มข้นมากขึ้น ส่วนอัตลักษณ์ท้องถิ่นก็นับวันเลือนหายไป โดยเฉพาะเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานในโรงเรียนและชั้นสูงขึ้นๆ

ผลของการรวมศูนย์อำนาจ ทำให้ความเจริญในทุก ๆ ด้าน งบประมาณ สถานที่ราชการ และบุคลากรสำคัญๆกระจุกที่กรุงเทพฯทั้งหมด ทำให้เกิดเอนนคร (Pimate city)และเอนนครระดับภูมิภาค (Regional primate city) ที่เชียงใหม่

สงครามเย็นที่มุ่งต่อต้านระบบสังคมนิยมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เปิดโอกาสให้ระบบทุนนิยมขยายตัวมากขึ้นพร้อมกับอิทธิพลของสหรัฐ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของความคิดบริโภคนิยม วัตถุนิยม แต่ไม่ขัดแย้งกับแนวคิดอนุรักษนิยมต่าง ๆ ที่กลับคืนมาพร้อม ๆ กัน

จากแบบที่ 2 ก็เพราะอยากเห็นความเป็นเอกภาพในชาติ ผู้นำของรัฐจึงพอใจที่ได้รูปแบบต่าง ๆ ที่เหมือนๆ กันไปหมดไม่ว่าภาคไหน ได้เห็นป้ายตัวอักษรภาษาไทยเหมือนกันไปไหนก็พบผู้ว่า นายอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ ครูในชุดขาวหรือสีาก็เหมือนกัน ไปเห็นรูปทรงของศาสนสถานเหมือนกัน ป้ายหน้าวัดเป็นภาษาบาลี-สันสกฤตเหมือนกัน พระสงฆ์มีศ-ตำแหน่งเหมือนกัน เด็กนักเรียน นักศึกษาใส่เครื่องแบบเหมือนกัน ข้าราชการ เพลงเสียงเป็นภาษาเดียวกัน ร้องเพลงต้อนรับ ดังกึกก้องเป็นภาษาเดียวกันจากแม่สายถึงปาดังเบซาร์ ฯลฯ ทั้งหมดนี้ย่อมต้องสร้างความปิติให้แก่ผู้ไปเยือนทั้งหมด อนึ่ง การจัดตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค และการจัดตั้งหน่วยราชการส่วนภูมิภาค รวมทั้งกำหนดให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาขององค์กรปกครองท้องถิ่นใส่เครื่องแบบ นี่จึงเป็นตัวอย่างความสำเร็จของการสร้างความเป็นรัฐราชการและรัฐรวมศูนย์อำนาจอย่างชัดเจน

ในอดีต การไม่ให้ความสำคัญต่อท้องถิ่น ต่อประวัติศาสตร์และชาวเกี่ยวกับท้องถิ่น แต่ละวันมีแต่การตอกย้ำทั้งในระบบโรงเรียน-วิทยุ-โทรทัศน์ ถึงเมืองหลวงของประเทศ และเมืองใหญ่ และชีวิต-งานของชนชั้นนำในประวัติศาสตร์และปัจจุบัน เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นจึงถูกละเลย เยาวชนในเมืองแทบไม่รู้จักกว้าง ไม่รู้จักการหาปลาไม่ว่าด้วยวิธีกองเบ็ดหรือแบบอื่นใด เด็กนักเรียนและนักศึกษาไม่รู้จักเสื้อหม้อห้อม, ต้นยาง,พญาพรหมโวหาร, ความขัดแย้งระหว่างเชียงใหม่-เชียงตุง-กรุงเทพฯ-อุบล-ปัตตานี-นครศรีธรรมราช ฯลฯ ก็คือบทละครโทรทัศน์ถ้าหากมี, อาหารท้องถิ่นจำนวนมากหายไปเพราะการไม่ให้ความสำคัญต่อท้องถิ่น, การศึกษาที่เน้นแต่การสอบเข้ามหาวิทยาลัย,การสอบคนจำนวนมากทำให้ต้องใช้ระบบปรนัย, วิถีชีวิตพื้นบ้าน เรือนพื้นถิ่นถูกละเลยคุณค่า, กลายเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ไม่รู้จัก, และต้นไม้ใหญ่สองข้างทางถูกทำลายลงเพื่อขยายถนน แต่ไม่สนใจพัฒนารถไฟหรือสวนสาธารณะ ฯลฯ

แต่รัฐที่รวมศูนย์อำนาจและเน้นเอกภาพเป็นเวลานานที่ผ่านการปฏิบัติประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 และการเติบโตของเศรษฐกิจทุนนิยมอย่างมากตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิ-เสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้ง การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร การไปเยือนต่างประเทศและส่งคนจำนวนไม่น้อยไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศทุก ๆ ปี ฯลฯ ทั้งหมดนี้ก็คือ การเปิดกว้างทางความคิด และการที่ได้ตระหนักว่ารัฐที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและศิลปวัฒนธรรมก็ต้องยอมรับและเคารพความหลากหลายเหล่านั้น และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยเฉพาะในสังคมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ

ในแง่ดังกล่าว รัฐธรรมนูญอำนาจจึงเผชิญอุปสรรค 2 ด้าน นั่นคือ นโยบายและกลไกของรัฐไม่อาจทำให้เอกภาพบรรลุได้ในทุก ๆ เรื่องในเมื่อแต่ละท้องถิ่นมีหลายอย่างที่ต่างกัน และปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมและยอมรับความแตกต่างเป็นทั้งลักษณะสำคัญของระบอบประชาธิปไตยและโลกาภิวัตน์

บทเรียนจากการปลุกต้นชะยอมจำนวนมากที่วัดสวนดอกน่าสนใจมากตรงที่วัดย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเลือกต้นไม้ม้าเป็นจุดแข็งสร้าง "วัดสีเขียว" ให้ผู้คนหันไปตระหนักว่าพุทธศาสนานั้นไม่เคยเชิดชูแนวคิดวัตถุนิยมมาแต่ไหนแต่ไร อีกด้านหนึ่ง ก็สะท้อนว่าพระสงฆ์ ชุมชน และชาวบ้านสามารถพัฒนาท้องถิ่นได้อีกมากมายด้วยตัวเอง ไม่ใช่รอคอยแต่คำสั่งจากระดับบน

จากแบบที่ 3 บนโลกอันกว้างใหญ่ เราควรยอมรับว่าแต่ละท้องถิ่นย่อมมีอัตลักษณ์ของตนเองไม่มากนัก และแน่นอน ลัทธิล่าอาณานิคมมีบทบาทในการทำลายหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อำนาจการบริหาร ภาษาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ยิ่งผู้นำท้องถิ่นไม่สนใจคิดปกป้องรักษา กระทั่งไปเห็นดีเห็นงามกับระบอบใหม่ที่เข้ามา อัตลักษณ์ท้องถิ่นก็จะนับวันถูกทำลายไปมากขึ้น

ครูบาศรีวิชัย (2421-2482) ยืนหยัดปกป้องอัตลักษณ์ของท้องถิ่นด้านพุทธไม่ว่าจะเป็นการนุ่งห่มจีวร วิธีการสวด-การเทศน์ การเขียนและเทศน์เป็นภาษา ท่านเห็นว่าศาสนาพุทธของล้านนาและสยามมีแนวคิดและแบบแผนที่พระที่ลังกา มอญ พม่า ทิเบต จีน เกาหลีและญี่ปุ่น ต่างมีแนวทางของตนเอง ฯลฯ แล้วเหตุใดมหาเถรสมาคมของสยามจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์แบบเดียวกันทั่วประเทศ

ครูบาฯ ต้องไปรับข้อกล่าวหา ถูกจองจำและถูกไต่สวนถึง 3 ครั้งรวมเป็นเวลาหลายปีที่กรุงเทพฯ ท่านได้รับความเคารพและศรัทธาอย่างมากจากสาธุชนในล้านนา จรัล มโนเพ็ชร (2494-2544) เป็นศิลปินที่รณรงค์ให้คนล้านนาอนุรักษ์ภาษาล้านนาดนตรี เสียงเพลง อาหาร ดอกไม้ และวิถีชีวิตท้องถิ่น และภาคภูมิใจในความเป็นคนเมืองของตนเอง แต่ศักยภาพของนักสู้เหล่านี้ล้วนมีข้อจำกัด เพราะเกิดขึ้นท่ามกลางระบบสังคมที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญในแทบทุกมิติ ได้แก่ระบบการปกครองทุกระดับโรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด วิเทศน์-ภาพยนตร์ สื่อมวลชน ฯลฯ คนที่คิดแตกต่างออกไปล้วนต้องต่อสู้กับระบบรอบ ๆ ที่ไม่สนับสนุน และผู้คนที่ต้องระแวงระวัง อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมว่ารัฐก็มีการปรับตัวเช่นกันท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทุกทิศ

จากแบบที่ 4 เมื่อมีกระแสความตื่นตัวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม มีเพลงล้านนาการแต่งกายพื้นเมือง การหันกลับไปหา "ป่าเวณียี่เป็งเมือง" "ป่าเวณียี่เป้ง" และการเรียนเขียนอ่านและอุ้มคำเมือง แต่เมื่อทุก ๆ อย่างอยู่ในกรอบของรัฐที่ต้องเป็นเอกภาพสิ่งเก่าที่หวนกลับมาจึงไม่อาจเข้าไปแทนที่ แต่เป็นสิ่งที่ผู้คนเริ่มเห็นความสำคัญต่ออัตลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิม กลายเป็นเสน่ห์ กระทั่งมีคนสนใจนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปใช้ทางธุรกิจ ของเก่าและของใหม่จึงเริ่มมีลักษณะผสมผสานกันมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน เช่น ระบบราชการและสถาบันต่าง ๆ พัฒนาเครื่องแบบให้มีลักษณะแสดงอัตลักษณ์ท้องถิ่น นอกเหนือจากชุดขาว ชุดสี กากี ฯลฯ, การเปิดร้านอาหารที่มีอาหารพื้นเมือง พนักงานแต่งกายชุดพื้นเมือง การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง การพูดภาษาพื้นเมืองในรายการต่าง ๆ การออกแบบอาคารให้มีอัตลักษณ์บางอย่างของท้องถิ่นลิตสินคำ เสื้อผ้า เครื่องประดับ ของที่ระลึก และอาหารที่เป็นของท้องถิ่นเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ด้านหนึ่ง เกิดการรื้อฟื้นให้เกิดความภาคภูมิใจของคนท้องถิ่นเอง และอีกด้านหนึ่ง คนจากต่างถิ่นก็

ชื่นชมยอมรับความเหล่านั้กลายเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมจากทุก ๆ ภาค รัฐเองก็ยอมรับทั้ง ๆ ที่แต่ไรก็ไม่เคยให้ความสำคัญต่อสินค้าและกิจกรรมที่เป็นของคนท้องถิ่น ไม่เคยส่งเสริมให้โอกาส

ตัวอย่างที่สำคัญ เช่น การเปิดโรงเรียนสอนภาษาล้านนาที่เคยเป็นที่นิยมอย่างมากในช่วงทศวรรษก่อน บัดนี้ ก็มีเพียงตัวอักษรที่เขียนบนป้ายของสำนักงานต่าง ๆ และบนเสื้อผ้าหรือสินค้าของที่ระลึกต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพราะว่าเมื่อรัฐไม่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาล้านนาในสถาบันการศึกษา วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่ใช่วิชานักศึกษาทุกคนต้องเรียน ความรู้ความเข้าใจต่อท้องถิ่นจึงยังคงมีน้อย ผู้คนก็ไม่รู้ว่าจะเรียนภาษาท้องถิ่นเพื่ออะไร เอกสารเก่า ๆ ก็ถูกทำลายไปเกือบหมดแล้ว มิได้นำกลับมา ส่วนที่อยู่มากมายในต่างประเทศก็มีได้ไปขอยกเอกสารนำกลับมา ฯลฯ

เรื่องที่สอง การพูดภาษาล้านนา เมื่อมีการรื้อฟื้นภาษาท้องถิ่น แต่ขาดการเรียนภาษาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ การออกเสียงในปัจจุบันจึงกลายเป็นการนำเอาภาษาไทยของทางการมาปรับให้เป็นเสียงท้องถิ่นเป็นภาษาไทยเหมือนกันที่ต่างกันเพียงสำเนียง แต่คำดั้งเดิมได้สูญหายไปมากมาย ในอดีต ภาษาล้านนาไม่มีเสียงตัว ร เช่นในระบบภาษาไทย มีเพียงตัว ฮ และ ล แต่ด้วยความไม่รู้และไม่มีการสอนภาษาล้านนาเป็นส่วนใหญ่ พิธีกรและโฆษกจำนวนมากจึงพูดภาษาล้านนาแบบใหม่ นั่นคือ ใช้คำของภาษาไทยแต่มีสำเนียงท้องถิ่นแต่ระบบ ร ล กลับเป็นแบบภาษาไทยในโรงเรียน

การที่ภาษาล้านนาในอดีตมีคำของตนเองเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อมีการยกเลิกการสอนภาษาล้านนาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2454 กระทั่งห้ามเรียนเขียนอ่านภาษาล้านนาทั้งในวัดและโรงเรียน คนในเขตเมืองสูญเสียภาษาท้องถิ่น และลามออกไปยังอำเภอรอบนอกคำที่เคยใช้ในอดีตก็หายไป และคนรุ่นใหม่ก็ไม่รู้จักคำเก่า ๆ เหล่านั้น เมืองเป็นจุดที่อัตลักษณ์ท้องถิ่นสูญหายมากที่สุด และจนถึงขณะนี้ ระบบการศึกษาและระบบการปกครองการบริหารก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง

การแต่งกายในบางวาระ อาหารท้องถิ่นเพียงบางชนิด และป้ายตัวอักษรล้านนาตามอาคารสถานที่ต่าง ๆ ยังเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเดินทางอันยาวไกลนี้

การฟื้นฟูพื้นดินล้านนา (Lannaissance) จากปัจจุบันสู่สังคมอนาคต ความที่พี่น้องลาวภาคอีสานและคนเมือง-คนลื้อ/ยวน-คนไต-คนจีน ที่รวมเรียกว่าคนเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5-6 มีวัฒนธรรมแทบทุกด้านคล้ายกับคนไทยในภาคกลางมาก กระบวนการสร้างชาติให้เป็นเอกภาพจึงค่อนข้างไม่มีปัญหา ผิดกับสภาพที่พี่น้องใน 4 จังหวัดภาคใต้สุดต้องเผชิญ นั่นคือ ความแตกต่างด้านภาษา ศาสนาและวิถีชีวิต ส่วนพี่น้องภาคเหนือที่อยู่ในเขตป่าเขามีจำนวนน้อย การปรับตัวยอมรับความเป็นชาติของรัฐจึงกลายเป็นความจำยอม

แต่กล่าวสำหรับคนไต/ไทที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกันมากดังที่ได้กล่าวมาการสร้างรัฐรวมศูนย์อำนาจที่มากเกินไป นั่นคือ การทำลายอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพียงเพื่อสร้างชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะในกรณีของล้านนาและอีสาน ที่มีระบบภาษาเขียนและภาษาพูดอีกชุดหนึ่งนั้น ถือได้ว่าเป็นการดำเนินนโยบายที่ไม่จำเป็น

ในโลกยุค 100 ปีที่แล้ว ที่ลัทธิล่าอาณานิคมล้อมรอบ และได้เกิดการปฏิวัติประชาธิปไตยในจีน พ.ศ. 2454 นำโดยซุน ยัต เซ็น กบฏ ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2455) ในสยามและการปฏิวัติสังคมนิยมที่รัสเซีย พ.ศ. 2460 นำโดยวลาดีเมียร์ เลนิน นับเป็นแรงผลักดันให้รัฐรวมศูนย์ในสังคมไทยเพิ่มขึ้น ๆ เป็นลำดับ ประกอบกับความล่าช้าในการพัฒนาเศรษฐกิจอันเป็นผลของลัทธิกึ่งเมืองขึ้น ทั้งอีสานและล้านนาซึ่งอยู่ห่างไกลจากทะเลจึงมีลักษณะถูกกระทำ และขาดการสนับสนุนจากชายแดน ภาวะการรวมศูนย์อำนาจมากเกินไปจึงประสบความล้มเหลวอย่างต่อเนื่อง และทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อการปฏิวัติเพื่อเอกราชและสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก จีน และอินโดจีนนำไปสู่สงครามเย็นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยไทยถูกทำให้เป็นรัฐแนวหน้า ในสงครามครั้งนี้

พื้นแผ่นดินล้านนา (Lannaissance) จึงไม่ใช่อารยธรรมพื้นฟูเฉพาะศิลปะ อาหารการแต่งกาย และป้ายตัวอักษรล้านนาแบบเก่าๆ ที่เป็นเพียง Modern Lanna ที่เน้นแต่ Lannaissance ควรเป็นการย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์ของคำว่า Renaissance และการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของล้านนาและท้องถิ่น ศูนย์อำนาจของสยามในช่วงหลายศตวรรษที่ผ่านมา

ในการต่อสู้ระหว่างค่ายทุนนิยมและค่ายสังคมนิยมในช่วงสงครามเย็นรัฐตะวันตกใดที่เป็นรัฐรวมศูนย์หรือรัฐอำนาจนิยม มีเพียงรัฐแนวหน้าที่เป็นเครื่องมือของค่ายทุนนิยมที่ถูกทำให้เป็นทั้งรัฐอำนาจนิยมและรัฐรวมศูนย์อำนาจ เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง กระแสโลกาภิวัตน์แพร่ไปทั่วโลก รัฐรวมศูนย์-อำนาจนิยมเช่นรัฐไทยจึงประสบปัญหาอย่างรุนแรง แก้ไขปัญหาอำนาจด้วยวิธีการที่ล่าช้าไปแล้วอย่างน้อย 3 ครั้งคือ รัฐประหาร พ.ศ. 2549, ราชประสงค์ พ.ศ. 2553 และ รัฐประหาร พ.ศ. 2557 และยังไม่สนใจต่อเสียงเรียกร้องใดเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่เริ่มตั้งแต่การเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งผู้ว่า ฯ ในปี พ.ศ. 2534

กล่าวโดยสรุปศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง ได้ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึง คำว่า “Lannaissance” เป็นคำที่ปลุกคนรุ่นใหม่ให้รู้จักตนเอง รู้จักท้องถิ่นของตนเองท้องถิ่นที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ และเป็นท้องถิ่นที่ถูกรัฐควบคุมและครอบงำตลอดมาโดยไม่เคยใส่ใจฟังเสียงของคนท้องถิ่น หรือลงมาศึกษาค้นคว้าปัญหาของคนท้องถิ่นอย่างจริงจัง ควรเน้นหนักที่คนท้องถิ่นให้รู้จักตนเอง ภาควมิจินแผ่นดินของตน รับรู้ปัญหาและพัฒนาการต่าง ๆ ของแผ่นดินตนเอง เน้นสังคมที่เป็นประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ สามารถคัดเลือกผู้บริหารท้องถิ่นได้ทุกระดับ และในระดับชาติ ดังนั้น “พื้นแผ่นดินล้านนา” (Lannaissance) ให้เป็นแผ่นดินที่มีคุณภาพ คนล้านนาต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพสมองของเรา และชุมชนของเรา คือหัวใจของการพัฒนาต่อจากนี้ไป

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Faculty of Political Science and Public Administration Chiang Rai Rajabhat University
80 หมู่ 9 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100